

T. C.

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

**MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNDEN ELDE EDİLEN
BİLGİLERİN İŞLETME YÖNETİM KARARLARI
ÜZERİNE ETKİLERİ: BATI AKDENİZ ORGANİZE
SANAYİ BÖLGELERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

EMİNE DİLEK ESER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. OSMAN AKIN

BURDUR - 2017

T. C.

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

**MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNDEN ELDE EDİLEN
BİLGİLERİN İŞLETME YÖNETİM KARARLARI
ÜZERİNE ETKİLERİ: BATI AKDENİZ ORGANİZE
SANAYİ BÖLGELERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

EMİNE DİLEK ESER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: YRD. DOÇ. DR. OSMAN AKIN

JÜRİ ÜYESİ: DOÇ. DR. OSMAN KÜRŞAT ONAT

JÜRİ ÜYESİ: YRD. DOÇ. DR. BURCU ASLANTAŞ ATEŞ

BURDUR - 2017

**MAKÛ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**

YÛKSEK LİSANS JÛRİ ONAY FORMU

M.A.K.Û Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 18/07/2017 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Emine Dilek ESER 'in MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNDEN ELDE EDİLEN BİLGİLERİN İŞLETME YÖNETİM KARARLARI ÜZERİNE ETKİLERİ: BATI AKDENİZ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA konulu tez çalışması İşletme Anabilim Dalında YÛKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÛRİ

ÛYE

(TEZ DANIŞMANI) : YRD. DOÇ. DR. OSMAN AKIN

ÛYE

: DOÇ. DR. OSMAN KÛRŞAT ONAT

ÛYE

: YRD. DOÇ. DR. BURCU ASLANTAŞ ATEŞ

ONAY

M.A.K.Û Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÛHÛR

T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum 'MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNDEN ELDE EDİLEN BİLGİLERİN İŞLETME YÖNETİM KARARLARI ÜZERİNE ETKİLERİ: BATI AKDENİZ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA' adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik etik ilkeleri ihlal etmediğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinde erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Adı Soyadı

Emine Dilek ESER

Tarih ve İmza

15.08.2017

D. ESER

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı işletme yönetiminde muhasebe bilgilerinin önemini ortaya koymak ve muhasebe bilgi sistemini aktif olarak kullanmanın işletme yönetiminin alacağı kararlarda sağlayacağı faydalara dikkat çekmektir. Bu doğrultuda tez çalışmamızda ilk üç bölümde bilgi, bilgi sistemleri, işletmelerde bilgi sistemleri, muhasebe bilgi sistemi, işletmelerde karar alma ve muhasebe bilgi sistemi ilişkisi konuları ile ilgili teorik bilgiler üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ise bir uygulama ile muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin işletme yönetim kararları üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Bilgi ve deneyimleriyle bana daima yol gösteren, bu çalışmanın hazırlanmasında da ilk günden itibaren yardımlarını esirgemeyen, değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Osman AKIN'a teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her döneminde her zaman yanımda olan, her konuda olduğu gibi tez çalışmam sırasında da her türlü fedakârlıkta bulunan maddi ve manevi destekçilerim annem Fatma ESER'e ve babam Ramazan ESER'e, destekleriyle her zaman yanımda olan kardeşlerim Hazel ve Hilal ESER'e sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak bu tez çalışmasının muhasebe bilim dünyasındaki çalışmalara ve işletme yöneticilerine naçizane bir katkısı olması temennilerimle.

ÖZET

(ESER, Emine Dilek, *Muhasebe Bilgi Sisteminden Elde Edilen Bilgilerin İşletme Yönetim Kararları Üzerine Etkileri: Batı Akdeniz Organize Sanayi Bölgeleri Üzerinde Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2017)

İçinde bulunduğumuz teknoloji çağında işletmeler için bilgi en önemli sermayelerden birisidir. Bu teknoloji çağında bilginin önemini anlayan ve bu bilgileri bilgi sistemleri aracılığıyla aktif olarak kullanabilen işletmelerin başarılı oldukları görülmektedir. İşletme bilgi sistemleri ve bunların içerisinde de muhasebe bilgi sistemi işletme yönetimi için ayrı bir önem arz etmektedir.

Yapılan bu çalışma ile işletme yönetimi tarafından alınan kararlarda muhasebe bilgi sisteminin etkileri araştırılmış ve muhasebe bilgi sisteminin etkin olarak kullanılmasının işletmelere sağlayacağı faydalar üzerinde durulmuştur. Organize sanayi bölgelerindeki işletmeler üzerinde yapılan araştırma ile işletme yöneticilerinin karar alma sürecinde muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen bilgilerden ne derece yararlanıp yararlanmadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde veri, bilgi ve sistem kavramları açıklanmış, bilgi sistemlerinin önemi ve işletmelerde bilgi sistemi çeşitleri ele alınmıştır. İkinci bölümde muhasebe bilgi sistemi ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise işletmelerde karar alma işleyişi, bu süreçte muhasebe bilgi sisteminin etkileri üzerinde durulmuştur. İlk üç bölümde teorik bilgilere yer verildikten sonra, dördüncü bölümde Batı Akdeniz Bölgesindeki işletmeler üzerinde yapılan anket çalışması değerlendirilmiştir. Anket verileri SPSS programı ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları yorumlanarak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Yönetimi, Muhasebe Bilgi Sistemi, Karar Alma Süreci.

ABSTRACT

(ESER, Emine Dilek, Accounting Knowledge Management Decision Information Obtained from the System Effects: A Research on the Western Mediterranean Organized Industrial Zone, Master Thesis, Burdur, 2017)

In the technology age we are in, information for businesses is one of the most important capital. In this technology age, businesses that understand the importance of information and actively use this information through information systems are seen to be successful. Business information systems and accounting information systems are of special importance for business management.

In this study, the effects of the accounting information system were investigated in the decisions taken by the business management and the benefits that the use of the accounting information system effectively provided to the enterprises were emphasized. Research on the enterprises in the organized industrial zones has tried to determine the extent to which the managers have benefited from the information produced by the accounting information system in the decision-making process.

The study is divided into four parts. In the first part, the concepts of data, information and system are explained, the importance of information systems and types of information systems in enterprises are discussed. In the second part, detailed information about the accounting information system is given. In the third part, decision making process in the enterprises and the effects of the accounting information system in this process are emphasized. After giving the theoretical information in the first three chapters, in the fourth chapters the survey study on the enterprises in the Western Mediterranean Region was evaluated. Survey data were analyzed by SPSS program and interpretation results were interpreted and suggested.

Keywords: Information Management, Accounting Information Systems, Decision Making Process.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞLETMELERDE BİLGİ SİSTEMLERİ

1.1. Veri, Bilgi ve Sistem Kavramları.....	3
1.2. Bilgi Sistemleri ve Bilgi Sistemlerinin İşletmeler İçin Önemi.....	10
1.3. İşletme Bilgi Sistemi Tanımı ve Önemi	11
1.4. İşletme Bilgi Sistemi Çeşitleri	13
1.4.1. Veri İşleme Sistemleri	14
1.4.2. Ofis Otomasyon Sistemleri.....	16
1.4.3. Yönetim Bilgi Sistemleri.....	17
1.4.4. Karar Destek Sistemleri.....	19
1.4.5. Uzman Bilgi Sistemleri	20
1.4.6. Fonksiyonel Bilgi Sistemleri	21
1.4.6.1. Pazarlama Bilgi Sistemi.....	23
1.4.6.2. Üretim Bilgi Sistemi.....	23
1.4.6.3. İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi	24
1.4.6.4. Finans Bilgi Sistemi.....	25
1.4.6.5. Muhasebe Bilgi Sistemi.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ

2.1. Muhasebe Bilgisinin Niteliği	28
2.2. Muhasebe Bilgi Sistemi Tanımı, Yapısı ve Önemi	29
2.3. Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanıcıları.....	33

2.4. Muhasebe Bilgi Sistemi Veri ve Bilgi Akışı	34
2.5. Muhasebe Bilgi Sistemi Öğeleri	36
2.5.1. Fiziki Öğeler	36
2.5.2. Kavramsal Öğeler	39
2.6. Muhasebe Bilgi Sistemi Geliştirme İlkeleri	40
2.6.1. Uygun Maliyet İlkesi	41
2.6.2. Raporlama İlkesi	41
2.6.3. İnsan Etkeni İlkesi	42
2.6.4. Örgüt Yapısı İlkesi	42
2.6.5. Esnek Olma İlkesi	42
2.6.6. Açık ve Anlaşılabilir Olma İlkesi	42
2.6.7. Veri Biriktirme ve İşleme İlkesi	43
2.7. Muhasebe Bilgi Sistemi Alt Sistemleri	43
2.7.1. İşlem Süreçleme Sistemleri	44
2.7.2. Büyük Defter/Finansal Raporlama Sistemleri	44
2.7.3. Yönetim Raporlama Sistemleri	44
2.8. Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojileri	45
2.9. Muhasebe Bilgi Sisteminin Organizasyona Katkıları	45
2.10. Muhasebe Bilgi Sisteminden Elde Edilen Bilgilerin Niteliği ve Önemi	47
2.11. Muhasebe Bilgi Sisteminin Güvenlik ve Denetimi	49
2.12. Muhasebe Bilgi Sisteminin Geleceği	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞLETMELERDE KARAR ALMA VE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ İLİŞKİSİ

3.1. İşletmelerde Karar ve Karar Alma Kavramları	52
3.2. İşletmelerde Karar Türleri	54
3.2.1. Yönetim Kademelerine Göre Kararlar	55
3.2.2. Yapılarına Göre Kararlar	55
3.2.3. Karar Vericinin Sayısına Göre Kararlar	56
3.2.4. Bilgi Şartlarına Göre Kararlar	56
3.2.5. Diğer Kararlar	57
3.3. Karar Alma Modelleri	58

3.3.1. Klasik Karar Alma Modeli	58
3.3.2. Yönetmel Karar Alma Modeli	59
3.4. Karar Alma Süreci.....	59
3.4.1. Amaç Belirleme ve Sorun Tanımlama	60
3.4.2. Amaç ve Sorunla İlgili Bilginin Toplanması	61
3.4.3. Alternatif Çözümlerin Geliştirilmesi.....	61
3.4.4. Alternatiflerin Değerlendirilmesi	61
3.4.5. En Uygun Alternatifin Seçilmesi.....	61
3.4.6. Alternatiflerin Uygulanması ve Değerlendirilmesi	62
3.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin Ürettiği Bilgiler ve Karar Alıcılar Tarafından Kullanımı	62
3.5.1. İç Kullanıcı Kararlarında Muhasebe Bilgisi.....	63
3.5.2. Dış Kullanıcı Kararlarında Muhasebe Bilgisi	64
3.6. Karar Alma Sürecinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Rolü.....	64
3.7. İşletmelerde Alınan Kararlar ve Muhasebe Bilgisinin Bu Kararlarda Kullanımı	66
3.7.1. Muhasebe Bilgilerinin İnsan Kaynakları Faaliyetleri ile İlgili Kararlarda Kullanılması	67
3.7.2. Muhasebe Bilgilerinin Üretim Faaliyetleri ile İlgili Kararlarda Kullanılması ..	68
3.7.3. Muhasebe Bilgilerinin Pazarlama ve Satış Faaliyetleri ile İlgili Kararlarda Kullanılması	69
3.7.4. Muhasebe Bilgilerinin Finansman Faaliyetleri ile İlgili Kararlarda Kullanılması	70
3.7.5. Muhasebe Bilgilerinin Ar-Ge Faaliyetleri ile İlgili Kararlarda Kullanılması ...	70

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BATI AKDENİZ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ ÜZERİNDE

BİR ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	72
4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Örneklemi.....	72
4.3. Araştırmanın Metodolojisi	73
4.4. Araştırmanın Literatür İncelemesi	73
4.5. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi.....	75

4.5.1. Araştırmaya Katılanlara İlişkin Demografik Bulgular	75
4.5.2. Araştırmaya Katılan İşletmelerin Muhasebe Sistemlerine İlişkin Crosstab Değerleri	79
4.5.3. Araştırmada Kullanılan İfadelerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	82
4.5.4. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi İçin Yapılan Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	85
4.5.5. Araştırmanın Faktör Analizi Sonuçları	85
4.5.6. Araştırmada Kullanılan Faktörlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri....	90
4.5.7. Fonksiyonel Değişkenlere İlişkin Bulgular	94
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	105
KAYNAKÇA	110
EKLER.....	119
ÖZGEÇMİŞ.....	123

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Veri - Bilgi Arasındaki Farklar	5
Tablo 1.2. İşletmelerde Bilgi Sistemleri Uygulamaları ve Bilgi Kullanımı.....	14
Tablo 3.1. Yapılarına Göre Karar Türleri.....	56
Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan İşletme Yöneticilerine Ait Demografik Bilgiler.....	76
Tablo 4.2. Araştırmaya Katılan İşletmelere Ait Demografik Bilgiler.....	77
Tablo 4.3. Araştırmaya Katılan İşletmelerin Muhasebe Sistemleri	78
Tablo 4.4. İşletmede Muhasebe İşlerinin Takibinin Yapıldığı Yer İle İşletmenin Hukuki Yapısı Arasındaki Crosstab Değerleri.....	79
Tablo 4.5. İşletmede Muhasebe Bölümüyle İlgili İşlemlerde Yönetimin Tutumu İle İşletmede Çalışan Kişi Sayısı Arasındaki Crosstab Değerleri	80
Tablo 4.6. İşletmede Muhasebe Kayıtlarının Tutulma Sebebi İle İşletmenin Yıllık Net Satış Hasılatı Arasındaki Crosstab Değerleri.....	81
Tablo 4.7. Muhasebe Bilgi Sisteminin Yapısı İle İlgili Sorulara Verilen Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	82
Tablo 4.8. İşletme Yönetiminin Aldığı Kararlar İle İlgili Sorulara Verilen Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	83
Tablo 4.9. İşletmede Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri İle İlgili Sorulara Verilen Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	84
Tablo 4.10. Güvenilirlik Analizi	85
Tablo 4.11. KMO and Bartlett's Test	86
Tablo 4.12. Faktör Analizi Gruplarının Dağılımı.....	87
Tablo 4.13. Faktörlerin Güvenilirlik Analizi.....	89
Tablo 4.14. Araştırmada Kullanılan Faktörlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	90
Tablo 4.15. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi Faktöründe Yer Alan Sorulara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	91

Tablo 4.16. Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri Faktöründe Yer Alan Sorulara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	92
Tablo 4.17. Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması Faktöründe Yer Alan Sorulara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	92
Tablo 4.18. Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi Faktöründe Yer Alan Sorulara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	93
Tablo 4.19. Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı Faktöründe Yer Alan Sorulara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	94
Tablo 4.20. Araştırmada Kullanılan Faktörlerin T Testi Sonuçları	97
Tablo 4.21. Araştırmada Kullanılan Faktörler İle Katılımcıların Cinsiyeti Arasındaki İlişkiyi Ölçen Bağımsız T Testi Sonuçları	98
Tablo 4.22. Araştırmada Kullanılan Faktörler İle Katılımcıların İşletmedeki Görevi Arasındaki İlişkiyi Ölçen Anova Testi Sonuçları	99
Tablo 4.23. Araştırmada Kullanılan Faktörler İle İşletmelerin Faaliyet Alanı Arasındaki İlişkiyi Ölçen Anova Testi Sonuçları.....	101
Tablo 4.24. Araştırmada Kullanılan Faktörler İle İşletmelerde Çalışan Kişi Sayısı Arasındaki İlişkiyi Ölçen Anova Testi Sonuçları	103

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Veri - Bilgi Süreci.....	6
Şekil 1.2. Bilgi İşleme Sistemi Evreleri.....	7
Şekil 1.3. Bilgi İşleme Sisteminin İşleyiş Süreci.....	9
Şekil 1.4. Temel Fonksiyonel Bilgi Sistemleri.....	22
Şekil 2.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletmedeki Genel Yapısı.....	31
Şekil 2.2. Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanıcıları.....	33
Şekil 2.3. Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri ve Bilgi Akışı.....	35
Şekil 2.4. Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Akışının Çıkar Grupları Arasındaki İlişkisi	36
Şekil 2.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği.....	47
Şekil 2.6. Muhasebe Bilgi Sistemi Bilgi Kalitesini Etkileyen Faktörler.....	48
Şekil 3.1. Karar Alma Süreci.....	60
Şekil 3.2. İşletmelerde Karar Yapıları ve Yararlanılan Muhasebe Bilgileri.....	65
Şekil 3.3. Muhasebe Bilgisinin İşletme Fonksiyonlarında Kullanımı.....	67

KISALTMALAR

Ar-Ge	: Araştırma Geliştirme
BDS	: Büyük Defter Sistemi
BT	: Bilgi Teknolojileri
BY	: Bilgi Yönetimi
FBS	: Finansal Bilgi Sistemleri
FRS	: Finansal Raporlama Sistemleri
İBS	: İşletme Bilgi Sistemleri
İSS	: İşlem Süreçleme Sistemleri
KDS	: Karar Destek Sistemleri
KKP	: Kurumsal Kaynak Planlaması
KOBİ	: Kk ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Kk ve Orta lekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MBS	: Muhasebe Bilgi Sistemi
OOS	: Ofis Otomasyon Sistemleri
PBS	: Pazarlama Bilgi Sistemleri
SPSS	: Statistical Packages for the Social Sciences (Sosyal Bilimlerde İstatistik Programı)
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
UBS	: Uzman Bilgi Sistemleri
BS	: Üretim Bilgi Sistemleri
VİS	: Veri İşleme Sistemleri
YBS	: Yönetim Bilgi Sistemleri
YRS	: Yönetim Raporlama Sistemleri

GİRİŞ

İnsanlık tarihi geçmişten bugüne birçok önemli gelişmelere sahne olmuştur. Günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle tarım toplumundan sanayi toplumuna, sanayi toplumundan bilgi ve teknoloji toplumuna doğru büyük bir değişim süreci yaşanmaktadır. Böylece işletmeler arası rekabet kaçınılmaz bir hal almış ve değişim etkisini her alanda gösterdiği gibi işletme ve yönetim alanlarında da göstermiştir.

İşletmelerin tüm yönetim alanlarında rekabet üstünlüğü sağlayabilmeleri ve başarılı bir finansal performans elde edebilmeleri için faaliyetlerinin sonucunda üretilen bilgilerin doğru, gerçekçi, zamanlı, güvenilir ve ilgili olması, bunun yanında işletmelerin daha az maliyetle daha fazla iş yapabilmeleri gerekmektedir. İşletmelerin bu zorlu rekabet koşullarında varlıklarını sürdürebilmeleri ve diğer işletmelerden bir adım önde olabilmeleri ise; stratejik bir unsur olan bilgiyi üretme ve etkili kullanabilme durumları ile yakından ilgilidir.

İşletme faaliyetlerinin yürütülmesi ve kontrol edilmesi için işletme içi ve işletme dışı kullanıcılara yönelik pek çok bilgi üreten, bilgi sistemlerinin önemini anlayan ve bilgi teknolojilerini iyi kullanan işletmeler başarıyı yakalayabilmektedir. Bilgi sistemleri içerisinde işletme yönetimi için en önemli ve köklü olanı ise muhasebe bilgi sistemidir. Bu noktada bir işletmede muhasebe bilgi sisteminin varlığının o işletmedeki faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin de göstergesi olduğu unutulmamalıdır.

Gelişen teknoloji ile muhasebecilik artık sadece basit defter tutma ve rapor üretmenin ötesinde bir nitelik kazanmış, teknoloji ile bütünleşik bir karar destek sistemine dönüşmüştür. Ayrıca diğer alanlarda olduğu gibi muhasebe alanında da bilgisayarın yaygın olarak kullanılması ile kısa sürede büyük işlerin yapılması sağlanmış ve muhasebe bilgi sisteminin önemi de bu doğrultuda giderek artmıştır.

İşletmelerin verimliliğinin ve etkinliğinin artırılmasında önemli katkılar sağlayan muhasebe bilgi sisteminin temeli, işletmelerde birimler arasında uyum sağlamak böylece elde edilen bilgileri diğer işletme birimleri ile ortak bir sistem halinde bilgi kullanıcılarına sunmaktır.

İşletmelere çeşitli birçok alanda fayda sağlayan muhasebe bilgi sistemi, işletmelerin geleceğine yön verecek stratejik ve yönetsel kararlarda etkili olurken aynı zamanda

geçmişten bugüne gerçekleştirilen faaliyetlerin finansal bilgilerini de ortaya koymaktadır. Bu yönüyle geçmişte yapılan hataların tekrar edilmesine de mani olmaktadır. Gelişen bir faaliyet alanı olan muhasebe bilgi sistemi işletme başarısını da olumlu yönde etkilemektedir.

Çalışma kapsamında muhasebe bilgi sisteminin karar alma sürecindeki önemi vurgulandıktan sonra bu sistemin işletme yönetiminin almış olduğu kararlara etkisi araştırılmıştır. İşletmelerin muhasebe bilgi sistemi değerlendirilmiş bu bilgilerin yönetim kararlarında kullanılıp kullanılmadığı veya kullanılma düzeyleri incelenmiştir. Bu çalışma ile işletme yönetimi için muhasebe bilgi sisteminin önemine dikkat çekmeye çalışılmıştır.

Muhasebe bilgi sisteminin işletmelerde yönetim kararları üzerine etkilerini incelemek üzerine Antalya, Burdur ve Isparta illerinde yapılan bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk üç bölümde teorik bilgilere ağırlık verilmiştir. Birinci bölümde öncelikle veri, bilgi ve sistem kavramları açıklanmış, bilgi sistemleri ve işletmeler için önemine değinildikten sonra işletme bilgi sistemi açıklanmış ve işletme bilgi sistemi çeşitleri detaylı olarak incelenmiştir. İkinci bölümde muhasebe bilgi sistemi ayrıntılı olarak tüm yönleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise işletmelerde karar alma ve süreci üzerinde durulmuş, muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin karar alıcılar tarafından kullanımları açıklanmıştır. Son bölüm de ise Batı Akdeniz Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyet gösteren işletmeler üzerinde uygulanan anket çalışmasının sonuçları değerlendirilmiş daha sonra sonuç ve önerilerle bölüm tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞLETMELERDE BİLGİ SİSTEMLERİ

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle veri, bilgi ve sistem kavramlarından bahsedilmiş, sonrasında bilgi sistemi ve işletmelerde bilgi sistemleri tüm yönleriyle açıklanarak bu sistemlerin yönetimine ilişkin bilgiler verilmiştir.

1.1. Veri, Bilgi ve Sistem Kavramları

Küreselleşmenin getirdiği değişimler, bilim ve teknolojideki gelişmeler ile birlikte, günümüz işletmeleri için rekabet şartları her geçen gün daha da zorlaşmaktadır. İşletmeler günümüzde ayakta kalabilmek için küresel rekabete uyum sağlayarak çalışmak zorundadırlar. Ulusal ve uluslararası çapta siyasi ve politik koşullar, ekonomik gelişmeler, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, rekabetteki ani değişimler, sosyal ve kültürel faktörler işletmeleri etkisi altına almaktadır. İşletmeler de kendilerini bu gelişmelerden soyutlayarak veya sadece kendi çevrelerine ait imkânlarla çabalayarak tek başlarına ayakta kalamaz. Bu nedenle işletmeler bugünün rekabetçi ortamında başarılı olabilmek için hem bu gelişmeleri yakından takip etmek ve uygulamak hem de bu gelişmeleri kullanabilecek personele sahip olmak zorundadır. Tüm bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde en kilit nokta ise karar alıcıların karar alma sürecinde doğru bilgiye ulaşması ve gelecekle ilgili tahminlerde başarılı olması olarak karşımıza çıkmaktadır (Eleren, 2008: 1). Dolayısıyla gelişen teknoloji ile yoğun rekabetin yaşandığı günümüz şartlarında isabetli tahminlerde bulunabilmek, gelecekteki değişimleri yakalayabilmek, planlama ve stratejileri geliştirebilmek için, en doğru ve eksiksiz bilgiye en hızlı ulaşabilen işletmeler, faaliyetlerini sürdürme imkânı bulabileceklerdir.

İşletmelerin bilgiyi elde edebilmeleri ve yönetebilmeleri için yaptıkları yatırımın karşılığını alabilmeleri ve o bilgiyi hayata geçirebilmeleri gerekir. Yani bilgi, etkin bir şekilde kullanıldığı sürece işletmeler için bir anlam ifade edecektir (Özkan vd., 2013: 7). Bu nedenle bilgi doğru yerde, doğru zamanda ve doğru bir şekilde kullanılmalıdır ki işletmeyi amaçlarına ulaştırabilsin.

Başarının en önemli unsurlarından birisi olan bilgi; günümüzde doğal kaynaklardan, büyük fabrikalardan, banka hesaplarından daha güçlü bir pozisyona gelmiştir. Aynı

zamanda işletmeleri tepeden tırnağa geliştiren en etkin eleman bilgi olduğu için; bilgi toplamak ve akışını yönetmek çağdaş işletmelerin en fazla uğraştıkları konuların başında gelmektedir. Diğer önemli unsurlar ise; bilgiyi özümsemek, kullanmak, yönlendirmek ve gerektiğinde yenileyebilmektir (Yeniçeri ve İnce, 2005: 26).

Bilgi çağı olarak adlandırılan içinde bulunduğumuz çağ bilginin temel kaynak olduğu, sürekli öğrenme ve bilgilenmenin kaçınılmaz hale geldiği böylece bilgi üretimi ve iletiminin yaygınlaştığı yeni toplumsal ve ekonomik dönemi temsil etmektedir. Bilgi çağı ile birlikte tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gelişmenin ve değişimin baş döndürücü bir hıza eriştiği, bilgiye dayalı sektörlerin kurulduğu, işletmelerin, sektörlerin ve dolayısıyla ekonominin canlandığı bir dönem söz konusu olmuştur (Öğüt, 2003: 6). Bu sebeple günümüzde bilgi hem örgütler, hem de ülke ve dünya ekonomileri için son derece önemlidir.

Bilgi çağının ortaya çıkardığı dijital dünyayı algılayabilmek için stratejik öneme sahip bilginin daha iyi kavranması açısından veri-bilgi ilişkisine ve sistem kavramına değinmek gerekir.

Veri ve bilgi kavramları her ne kadar yakın ilişkili olsalar da bu iki terim aslında farklı kavramlardır. Çoğu zaman da bilgi yerine veri sözcüğü kullanıldığından dolayı bu iki kavram sık sık karıştırılabilmektedir.

Veri; bir durum hakkında birbiriyle bağlantısı henüz kurulmamış, kendi kendine bir anlam ifade etmeyen, işlendiğinde bilginin üretildiği hammadde, olgular veya şekillerdir (Canbek ve Sağıroğlu, 2006: 166). Veri, işlenmemiş bilgi anlamında kullanılırken; bilgi, işlenmiş veriler bütünü veya verilerin anlamlı ve yararlı şekle getirilmiş sonuçları olarak ifade edilir (Boztaş ve Özmızrak, 2012: 66-67). Ayrıca bilgi, verilerin problem çözmeye ve analiz yapmaya uygun hale getirilmesi olarak da tanımlanabilmektedir. Bu ifadelerden de çıkarılabileceği gibi farklı anlamları olan ve birbirleri yerine kullanımlarından dolayı genelde karıştırılan bu iki kavramın karıştırılmaması adına kullanımlarına dikkat edilmesinde yarar vardır. Tablo 1.1.'de bu iki kavram arasındaki farklılıklar ortaya konulmuştur.

Tablo 1.1. Veri - Bilgi Arasındaki Farklar

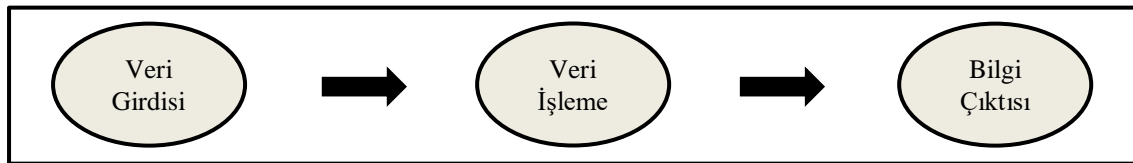
Veri	Bilgi
Yorumlanmamış sembollerdir.	Kullanılabilir haldeki işlenmiş verilerdir.
Yapılandırılabilir veya kodlanabilir.	Kısmen yapılandırılmıştır.
Sahibi yoktur.	Sahibi vardır.
Araştırılabilir veya işlenebilir.	İnsanların deneyimleri ile ortaya çıkar.
Nicel ve nitel olarak yazılı şekilde anlatılabilir.	Kelimelerle ve açıklamalarla anlatılması zordur.
Mevcut durumu gösteren basit gözlemlerdir.	Tahminlerde bulunmamıza, sebep-sonuç ilişkileri kurmamıza imkân sağlar.
Herhangi bir problemin çözümünde tek başına çözüm olmaz.	Karar almada ve tahminlerde bulunmamızda ana kaynak akıldır.
Araştırma sonucu kitaplarla ve belgelerle şekillenir.	Kolektif akıllarda şekillenir, paylaşılır ve deneyimle gelişir.
Yapılan işlemlerin belli biçimlerde tutulmuş kayıtlarıdır. Çeşitli teknoloji sistemlerinde depolanır.	Bağlantılarda, kişilerin konuşmalarında, durumlarını, sorunlarını ve çözümlerini karşılaştırmayı sağlar.

Kaynak: Ufuk Durna ve Yavuz Demirel, 'Bilgi Yönetiminde Bilgiyi Anlamak', Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi, S.30, 2008, s.137.

Veri ve bilgi kavramları birbirleriyle iç içe kavramlardır. İşletmeler öncelikle sahip olunan ilk detaylar olan ve kendileri için sınırlı bir anlam ifade eden verileri sağlarlar. Veri, bilgi sistemi tarafından toplanan, depolanan fakat özetlenmemiş, analiz edilmemiş gözlemler olarak ifade edilir. Sonrasında ihtiyaç duyulan bilgi elde edilmek için veriler bazı işlemlere tabi tutulur. Sonucunda ulaşılan değeri tecrübeler ve kurallar doğrultusunda harekete geçirerek bilgi elde edilir. İşletme içi faaliyetlerden ve dış kaynaklardan elde edilen bilgi ise anlamlandırılmış, ölçülmüş ve organize edilmiş veri olarak tanımlanabilir (Yayla, 2006: 41-42). Öğrencilerin katıldığı bir sınavı ele alacak olursak; sınava giren öğrenci sayısı ile her bir öğrencinin sınav puanı ayrı ayrı verilerdir. Sınava giren bir öğrencinin notu, öğrenci için 'bilgi', sınav ortalamasını öğrenmek isteyen bir öğretmen için ise 'veri'dir (Ağca vd., 2013: 8). Tüm sınıfın notları belirledikten sonra sınıf ortalaması hesaplanarak elde edilen sonuç bilgi olarak kabul etmektedir. İşlenerek bilgiye dönüştürülen verilerin her zaman bilgiye dönüştürülmesi gerekmez. Bazen bir veri o haliyle de bilgi anlamına gelebilir veya başka bir alan için yeniden veri olarak kullanılabilir. Yani elde edilen bir bilgi daha sonraki bir evre için veri özelliğine sahip olabilmektedir.

Veri ve bilgi kavramlarının tanımlarına uygun olarak veri ve bilgi işleme süreçleri farklılık göstermektedir. Karar alma süresi ile ilgili bir takım istatistiksel verilerin toplanması veri girdisi, bu kayıtların karar almada yönetici için faydalı ve anlamlı raporlar haline dönüştürülmesi de bilgi işleme olarak tanımlanmaktadır (Daoud ve Triki, 2013: 2). Ayrıca sistemin ürettiği çıktılar girdi olarak geri verilerek amacından sapan durumların düzeltmeleri gerçekleştirilir ve gerekli denetim sağlanmış olur.

Şekil 1.1. Veri - Bilgi Süreci

Kaynak: Melih Erdoğan, 'Muhasebe Yazılımları', Edt: Adnan Sevim, 'Muhasebe Bilgi Sistemi', Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2013, s.5.

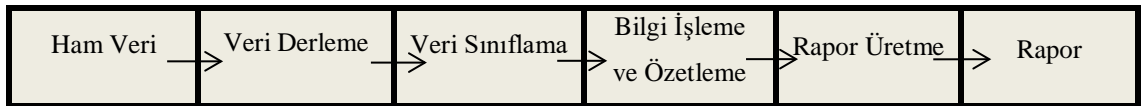
İşletmeler günümüz teknoloji çağında bilginin elde edilmesi, plan ve stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması aşamasında bilgi paylaşımının önemini ve gerekliliğini anlamış durumdadırlar (Hicks vd., 2006: 20). Verilerin işlenmesi sonucu oluşan bilgi, iletişim süreci ile işletmedeki ilgili kullanıcılara iletilir. Bu aşamada çeşitli durumlar karşımıza çıkabilir. İki maddede değerlendirecek olursak bunlardan birincisi; her bilgi kullanıcısının bilgi ihtiyacı birbirinden farklılık gösterir. Yani işletmede alt seviyedeki yöneticilerin bilgi ihtiyacı günlük işlerin sürdürülebilmesi ile ilgili kararlar iken; orta ve üst seviyedeki yöneticilerin bilgi ihtiyacı, uzun vadeli kararların alınmasında ve planların oluşturulmasında kendini göstermektedir İkincisi ise; işletme içerisinde elde edilen her bilgi herkes için önemli olmayabilir (Toth, 2012: 91-92). İşletmede günlük olarak hazırlanan rapordaki bir bilgi, üretim departmanında oldukça önem taşırken aynı bilgi pazarlama departmanı için çok da bir anlam ifade etmeyebilir. Yani bilginin faydalı bilgi olması, kurumsal veya bireysel kullanıcı açısından değere sahip olması, bir takım özellikleri taşımasına (yerine, zamanına vs.) bağlı olmaktadır.

Bilginin faydalı olabilmesi için doğru, güvenilir, zamanlı, konu ile ilgili ve anlaşılabilir olması gerekmektedir. Bunların yanında kaliteli oluşu, miktarı ve ulaşılabilirliği de bilgiyi değerli kılan özellikler arasındadır. Bahsedilenler ışığında bilginin değer taşıması için sahip olması gereken özellikler genel olarak şunlardır (Demir, 2010: 143);

- *Doğruluk:* Bilginin doğruluğu, onun hatasız olma derecesine bağlıdır ve bilgi, aksi ortaya konmadıkça doğru olarak kabul edilir. Ancak her zaman yüzde yüz doğru bilgiye ulaşabilmenin mümkün olmadığı da unutulmamalıdır.
- *İlgililik:* Bilgilerin ilgili olması, alınacak kararın iyileşmesine ve gelişmesine katkı sağlar. Gereksiz işlemlere ve zamana mal olmaması adına, toplanacak bilgilerin işlenen konuyla ve alınacak kararlarla alakalı olması gerekmektedir.
- *Tam Olma:* Bilginin doğru olması tam olduğu anlamına gelmez, alınacak kararları hedeflere yaklaştırdığı oranda tamdır. Eksik bilgiler, sonuçların yanıltıcı çıkmasına sebebiyet verebileceğinden sunulan bilgi eksiksiz olmalıdır.
- *Zamanlılık:* Bilgi doğru ve tam olmasına rağmen ihtiyaç duyulduğu zamanda elde edilememişse değerini yitirir veya işletme için bilginin bir anlamı kalmaz. Bu nedenle bilgi, karar verileceği anda, gerekli yer ve zamanda hazır olmalıdır.
- *Sadelik:* Bilginin kapsamı genişledikçe, önemli bilgiler ayrıntılarda kaybolacak, karar alıcının seçme noktasında işi zorlaşacak ve karar alması güçleşecektir. Bu yüzden bilginin içeriği karışık ve detaylı olmamalı, olabildiğince kısa ve öz tutulmalı, kullanıcıyı tereddüde sürüklemekten kolayca anlaşılabilir olmalıdır.
- *Ekonomiklik:* Bilginin maliyeti, elde edilecek rant oranını aşıyorsa, o bilgi ekonomik değildir ve kar elde etmek isteyenler için de bir anlam ifade etmez.
- *Güvenilirlik:* Kişiler bilgiye güvenmeli ve bilgiyi rahatlıkla kullanabilmelidir.
- *Erişilebilirlik:* Bilgiye istenen her an kolaylıkla ulaşılabilir olmalıdır.

Bilginin başarı oranı ve kalitesi, onun değeri veya karakteristik özellikleriyle doğrudan ilgilidir. Bilgi yukarıda bahsettiğimiz bu özelliklere ne kadar sahip ise oluşturduğu bilgi sistemi de o kadar başarılı olacaktır.

Şekil 1.2. Bilgi İşleme Sistemi Evreleri

Kaynak: Fevzi Sürmeli vd., *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2007, s.14.

Şekil 1.2.'ye bakıldığında, tüm verilerin araştırılması ve ham verilerin toplanması ile başlayan bu sürecin verilerin derlenmesi, verilerin sınıflandırılması, bilgilerin işlenmesi

ve özet haline getirilmesi, işlenen bu bilgilerden raporlar üretilmesi şeklinde sürecin devam ettiği söylenebilir.

Bilgi, işletme yöneticilerinin karar alma aşamasında kullanıldığı ve işletmede işleyişi sağlayabildiği sürece değerlidir. Bilginin bu kadar önemli olmasının yanında, verilerin kullanılabilir duruma gelmesi için işlenerek faydalı bilgi haline dönüştürülmesi gerektiği, bilginin kullanılmasına kadar birçok süreçten geçtiği ve her bir süreçte bazı maliyetlere katlanmak zorunda olduğu unutulmamalıdır (Dalgar vd., 2014: 50). Bununla birlikte yöneticilere tüm bilgilerin sunulmasıyla, onların yoğun bir bilgi seli altında kalmaları da söz konusu olabilir. Böyle bir durumda fazla yüklenmiş, gereksiz bilgi işletmede karar almayı zorlaştırabilir, yönetim kararlarının etkinliğini azaltabilir, faaliyetlerini gerçekleştirmeyi dolayısıyla amaçlarına ulaşmayı da olumsuz yönde etkileyebilir (Gümüştekin, 2004: 125).

İşletmenin elde ettiği verinin, faydalı bilgi haline gelmesinin belli bir süreç ve düzenli bir işleyiş gerektirdiği düşünüldüğünde sistem kavramına değinilmesi gerekmektedir. Sistem kavramına bakıldığında birçok tanımlama bulunmaktadır. Yapılan tanımlamalar, tanımı yapanın çalışma alanına, uzmanlığına veya ilgi alanlarına göre değişmektedir. Sistem tanımlamalarından bazıları aşağıda sunulmuştur.

Esası belli bir amaca yönelmiş parçalar arasındaki ilişki olan sistem kavramı, uyumlu biçimde bir araya gelmiş, özel bilgi gerektiren birbirleriyle ilişkili bileşenler kümesi veya kurumsallaşmış faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Hicks vd., 2006: 24).

Sistemin temel özellikleri şunlardır (Ağca vd., 2013: 9);

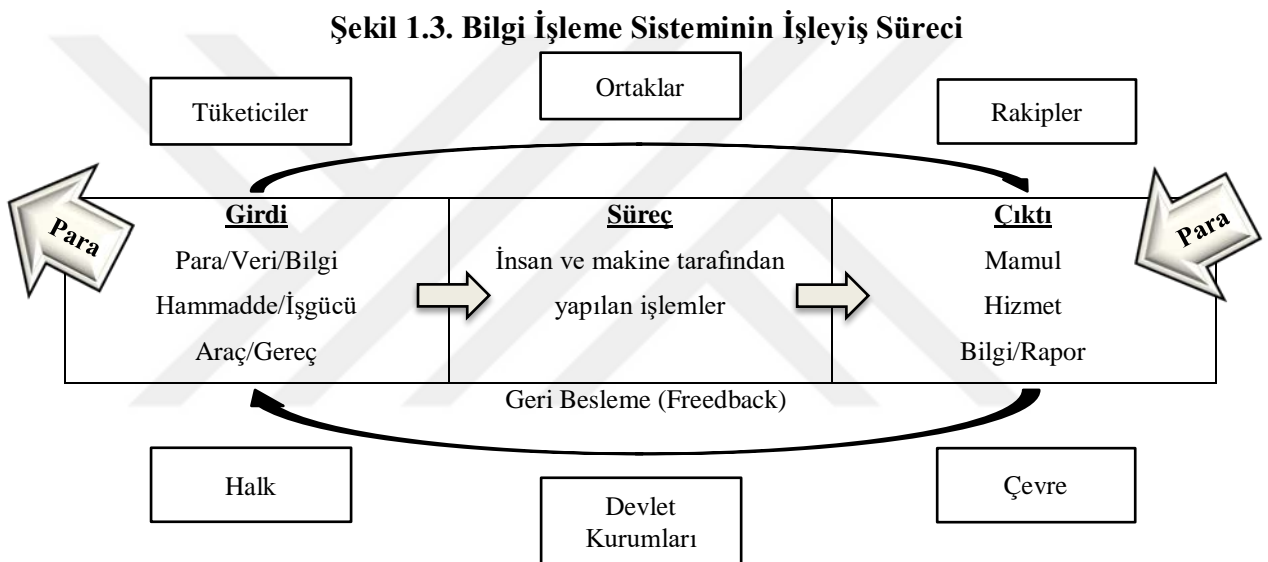
- Önceden belirlenmiş en az bir amacı gerçekleştirmek için oluşturulmuştur,
- Bütün sistemler girdi (input), süreç, çıktı (output) akışına sahiptir,
- Sistemdeki her bir parça sistemin en az bir diğer parçasıyla etkileşim içindedir,
- Bütün sistemler alt sistemlere ayrılır ve en az iki parçadan oluşmaktadır.

Bir üniversite başlı başına bir sistem iken; yöneticiler, öğretim üyeleri, öğrenciler, binalar, kitaplar veya yönetmelikler ise birer alt sistemdir. Fakat eğitim sistemi içerisinde de üniversite alt sistem olarak ifade edilir. Yani; bir ifade bir sistemin alt sistemi olurken, başka bir sistemin de üst sistemi olabilir. Bu nedenle herhangi bir

anlam karışıklığına yol açmaması açısından sistem kavramının ifadeler arasındaki kullanımlarına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Sistem öyle bir bütündür ki parçalarından herhangi birisi diğerleriyle olan ilişkilerinde uyumsuzluk gösterdiğinde, bu durum sadece parçaları değil bütünü de etkiler. İşletmeler açısından bakacak olursak; bir departmanın veya bir çalışanın günlük yapması gereken işlerinde meydana gelen aksama, bu çalışmanın önemine bağlı olarak ilgili diğer çalışanları, departmanları veya işletmeyi etkileyebilecektir (Aktan ve Vural, 2005: 160).

Sistem yaklaşımına göre bilgi işleme, girdileri oluşturan üretim faktörlerini çıktılara dönüştüren bir birimdir. Bunu Şekil 1.3.'te daha iyi görmek mümkündür.

Kaynak: Mina Özevren, *İşletme Yönetimi*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2009, s.90.

İşletmelerde sistemin işlevi veri ve bilgiyi toplamak, elde ettiği bu veri ve bilgileri işlemek, bunları ilgili yerlere iletmek ve daha sonrası için saklamaktır. Sistemin parçaları tarafından yerine getirilen işlevler rasgele değil sıralı, birbirini takip eden aşamaların oluşturduğu bir süreç halinde gerçekleştirilir. Bilgi sisteminin bileşenleri olan bu işleyiş; girdi, süreç (işleme), çıktı, geri besleme (saklama) şeklinde devam eder (Dinçer ve Fidan, 2010: 91). Yukarıda da görüldüğü gibi işletmeler girdi aşamasında ilk önce veri ve bilgiyi toplarlar. Süreç aşamasında toplanan veri ve bilgiyi şekillendirerek yeni ve daha anlamlı bilgiler haline getirirler. Çıktı aşamasında son hali verilen bilgileri ilgili yerlere iletirler. İlerde ihtiyaç duyulabileceği gerekçesiyle elde edilen bilgiler yeniden kullanılmak üzere muhafaza edilir. Bu aşamalarda kazanılan deneyimler geri beslemeyi oluşturur. Geri besleme yoluyla her bir aşamanın, dolayısıyla tüm sürecin

mükemmelleştirilmesine çaba sarf edilir (Ağca vd., 2013: 15). Bu üç kavramını da toplarsak; sistem, belirli bir amaç için oluşturulan ve bu doğrultuda bir sonuca ulaşmaya yarayan, sınırları çizilmiş yöntemler düzeni veya kurumsallaşmış faaliyetler bütünüdür. Bilgi ise, herhangi bir konu hakkında açıklamalar sunan veriler bütünüdür. Bu verilerin belirli bir amaç doğrultusunda toplanmasını, işlenmesini ve depolanmasını sağlayan sistemler ise bilgi sistemlerini oluşturmaktadır (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 161).

1.2. Bilgi Sistemleri ve Bilgi Sistemlerinin İşletmeler İçin Önemi

Ulusal veya küresel ölçekteki işletmelerin faaliyetlerinin yürütülmesi, kontrol ve denetiminin yapılabilmesi, doğru, zamanlı ve güvenilir bir iletişim ve yönetim gücünün sağlanabilmesi için en önemli unsur bilgi ve bu bilgiyi üreten bilgi sistemleridir (Keleş, 2013: 21).

Bilgi sistemleri bir organizasyonun amaçlarını ve hedeflerini gerçekleştirebilmesi için karar almada ihtiyaç duyulan bilgiyi toplayan, kaydeden, işleyen, depolayan, analiz edip raporlayarak ilgili yerlere ulaştıran sistemlerdir (Toth, 2012: 92). Sistem, işletme içi veya işletme dışı kaynaklardan edinilen verilerin tasnif edilmesi, stoklanması, yorumlanmak üzere ilgili yerlere zamanında dağıtılması ve sahip olunan bilginin güncellenmek üzere gözden geçirilmesi sürecidir (Akgün ve Kılıç, 2013: 25). Doğru bir şekilde oluşturulan ve kullanılan bilgi sistemlerinde işletmelerin çevresi; girdileri, süreçleri ve çıktılılarıyla yönetimi arasında her türlü iletişimi sağlayabilmektedir.

İşletme içinde herhangi bir bölüm ya da fonksiyonda bilgi sistemi olabileceği gibi, işletmeler arasında da bilgi sistemleri olabilir. Bazen bu fonksiyonu yerine getiren sistemler bilgi sistemi bazen de bilgi teknolojisi olarak adlandırılabilir. Bilgi teknolojisi kavramına bakacak olursak, bir örgütün sahip olduğu bilgi kaynakları toplamını ifade etmek, kaynakların kullanıcılarını tanımlamak ve fonksiyonun yönetimini ifade etmek için kullanılmaktadır (Aksoy vd., 2011: 335). Pek çok sanayi alanındaki işletmeye sorunlarını aşma, rekabet avantajlarını artırma gibi konularda önemli bir rol oynayan bu iki terimin kullanımında karışıklık söz konusu olabileceğinden ifadelerin kullanımına dikkat edilmelidir.

İşletmelerde veriyi bilgiye dönüştürerek elde edilen kullanılabilir bilgileri ilgili kişilere, doğru zamanda ulaştırmakla yükümlü olan bilgi sistemleri, bilgi çağında başarılı olabilmek için en çok teşvik edilen yöntemlerden birisi olarak, işletmelerin dikkatini

çekmektedir (Malone, 2002: 112). Buna bağılı olarak birçok özel işletme ve kamu işletmesi varlıklarını sürdürmek ve gelişebilmek için bilgiye ihtiyaç duyduğundan işletme yöneticileri, bilgi sistemleri konusunda gerekli düzeyde bilgi sahibi olmalıdırlar.

Bilgi sistemleri önceleri sadece işletme içi bilgi akışını sağlamak amacıyla kullanılmakta iken rekabetin artması ve teknolojinin gelişmesi ile beraber hem işletme içi hem de işletme dışı bilgi akışını yürütmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır (Yılmaz, 2015: 1015). Bu sayede günümüz ekonomisinde bilgi sistemine olan ilgi artarak işletmelerin her biriminde ayrı bir bilgi sistemi oluşturulabilmekte, personellerin bilgi ve becerilerini gösteren veri tabanlarını içeren ve birimi ilgilendiren her türlü bilgi, bilgi sistemleri aracılığıyla yöneticilere iletilebilmektedir. Böylelikle bilgi sistemleri; işletmelerin yeni mal ve hizmet geliştirmesini, üretmesini, pazarlara sunmasını, coğrafi olarak uzak bölgelere ulaşmasını, iş yapma yöntemlerini değiştirmesini önemli ölçüde etkileyerek işletmelere büyük yarar sağlamaktadır.

Tüm bunların yanında bilgi sistemlerine yapılan yatırımların oldukça maliyetli olduğu ve yapılan yatırımdan geri dönüşün oldukça zor olduğu da unutulmamalıdır. Yanlış hazırlanan veya yanlış gerçekleştirilen bilgi sistemleri yatırımı ve işletmeyi rekabet yarışından oldukça uzaklaştırabilir. Bu nedenle bilgi sistemlerinin geliştirilmesi sürecine büyük özen gösterilmelidir. İşletmenin stratejileriyle uyumlu bir bilgi sistemi geliştirmek rekabet üstünlüğü getirebileceği gibi bu tür yanlış yatırımları da önleyerek işletmelere yardımcı olabilir (Grande vd., 2011: 37).

1.3. İşletme Bilgi Sistemi Tanımı ve Önemi

Klasik üretim faktörleri olan emek, sermaye ve doğal kaynaklar bilgi toplumunda ikinci plana düşmüş, bilgi ve teknoloji kavramları insanoğlunun en değerli varlığı haline gelmiştir. Bu nedenle işletme faaliyetlerinin verimli ve etkin bir şekilde yürütülebilmesi için işletmelerde gücü temsil eden bilgiye her zaman ihtiyaç duyulmakta ve elde edilen bilginin işletme içerisindeki akışının düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Şimşek ve Çelik, 2011: 158). Bu doğrultuda işletmenin faaliyetlerinde ihtiyaç duyulan bilgileri üretmek ve ilgili yerlere ulaştırmak amacıyla oluşturulmuş olan işletme bilgi sistemine büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

İşletme bilgi sistemi (İBS), bilgi ihtiyacını karşılamak için öncelikle verilerin toplanmasını, sınıflandırılmasını, veri tabanlarında saklanmasını, belirli amaçlar

doğrultusunda verilerin bilgiye dönüştürülmesini, bilgilerin işletme organizasyonunda yöneticilere ve ihtiyaç duyulan alt sistemlere raporlanmış bir şekilde iletilmesini sağlayan sistemlerdir (Salehi vd., 2010: 186).

İşletmenin amaçları doğrultusunda bilgi, teknoloji, para, insan, makine ve malzeme gücünün etkin bir şekilde kullanılmasını planlayan İBS; gereksinim duyulan doğru bilgileri, gerektiği yerde ve zamanda ilgili kişilere kullanabilecekleri şekilde sunabilen, gerektiğinde tekrar faydalanmak üzere saklayan, böylece yönetimin karar alma sürecini kolaylaştıran sistemlerdir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 162). Ayrıca bu sistemlerin varlığı rakip işletmeler karşısında avantaj sağlanmasına neden olacaktır.

Küresel ekonominin ortaya çıkmasıyla birlikte talebi günden güne artan bilgi sistemleri, işletmelerin başarısında hayati bir öneme sahip olmuştur. İşletmelerin günlük işlemlerinin etkin olarak sürdürülmesi, başarılı bir şekilde yönetilmesi ve rekabet üstünlüğü sağlayabilmesi için iyi işleyen bir bilgi sistemine sahip olması gerekir.

Bilgi çağında başarılı olmak için işletmelerde en çok teşvik edilen yöntemlerden birisi olarak karşımıza çıkan bilgi yönetimine olan ilgi, günümüz ekonomisinde teknolojiye hızlı gelişmeler ve çalışma gücünün değişmesi sayesinde artırmıştır (Akgün ve Kılıç, 2013: 25). İşletmelerdeki bu gelişme ve değişmelerle birlikte bilgiyi sunmak için birçok yeni sistem geliştirilmiş ve işletme bilgi sistemleri kullanılmaya başlanmıştır.

Yakın geçmişte işletmelerin büyük kısmı bilgi sistemlerinin önemini kavrayamamıştır. Konunun önemini kavrayan işletmeler bilgi sistemlerini geliştirmeye çalışmış ve bu sayede rakiplerinin de önüne geçmeyi başarmıştır. Günümüz şartlarında ise bilgi sistemleri, işletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri ve sonrasında faaliyetlerine devam edebilmeleri için çok önemlidir. Yani işletmelerin varlığını sürdürebilmeleri hatta var olabilmeleri için bilgi sistemleri ve teknolojileri şarttır. Öyle ki işletmeler tüm işlemlerini elektronik ortamda gerçekleştiren dijital işletmeye dönüşerek daha etkili, hızlı ve rekabetçi olmaya çalışmaktadır (Yıldız, 2008: 217). Bu yüzden işletmeler yeni ürün, hizmet ve iş modelleri geliştirmek, faaliyetlerinde verimliliği sağlamak, karar almayı geliştirmek, işletmeler arası rekabette avantaj sağlamak ve organizasyonda süreklilik sağlamak için bilgi sistemleri ve bilgi teknolojilerini kullanırlar.

İşletmelerdeki her bir bilgi sisteminin amacı, bölümlerin amaçları doğrultusunda bilgi üretip bölüm içindeki ve dışındaki kullanıcılara iletimini sağlamaktır. İşletme bilgi

sistemlerinin ortak amacı ise işletme faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan bilgiler üretmektir (Özçelik, 2010: 18). İşletmelerin yönetim kademelerinde, etkili ve verimli kararlar alabilmek, işlem süreci içerisinde yeni ürünler oluştururken yararlanabilmek, özellikle de işletmelerin içinde bulunduğu zor durumdan en az zararla kurtulmasını sağlayabilmek amacıyla bu bilgi sistemlerinden yararlanılmaktadır.

Çeşitli bilgi sistemleri arasında bilgi alış verişine imkan sağlayan işletme bilgi sistemi, işletme yöneticilerinin problemleri analiz etmelerinde ve sorunları çözmelerinde etkili olmaktadır (Alagöz vd., 2013: 29). Aynı zamanda yöneticilerin bilgilere ve raporlara doğrudan erişimini sağlayarak işletmelerin bilgi ihtiyaçlarını gidermekte ve mevcut durumunu göstererek geleceği hakkında da fikir vermektedir (Göl, 1999: 4). Yani işletme bilgi sistemi; sistemden elde edilen bilgilere göre örgütün gelecekte nasıl bir değişime uğrayacağını gösteren, yöneticilere akıl değil bilgi veren sistemler bütünüdür.

İşletme bilgi sisteminin önemli özelliklerinden biri de veri ve bilginin depolanmasına izin veren yapıda olmasıdır. İşletmelerde çok önem taşıyan veri ve bilginin depolanması ile gelecekte ihtiyaç duyulabilecek bilgiye zaman harcamadan kolaylıkla ulaşılabilir.

İşletme bilgi sistemi ve bilgi teknolojileri; işletmelerde verimliliği ve performansı arttırmak, koordinasyon ve kontrolü sağlamak, üretkenliği artırırken ürün kalitesini yükseltmek, daha doğru ve hızlı kararlar vermek, stratejik olarak rekabet üstünlüğü sağlamak ve yeni iş alanları oluşturmak gibi çok çeşitli konularda kullanılabilir (Bekçi ve Ömürbek, 2006: 98). Bu nedenle bilgi sistemleri, gelişmeleri yakinen takip etmediği ve bilgi teknolojilerini yeterince kullanmadığı sürece eskimeye, verimliliğini kaybetmeye hatta avantajı dezavantaja dönüştürmeye başlayacaktır.

1.4. İşletme Bilgi Sistemi Çeşitleri

Günümüzde giderek daha karmaşık hale gelen işletmeleri sağlıklı ve başarılı bir şekilde yönetebilmek için her konuda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bilgi ihtiyacını giderebilmek ve işletmelerin faaliyet alanlarıyla alakalı ayrı ayrı çalışmalar yapılabilmesi için alt bilgi sistemlerinin kurulması ve geliştirilmesi gerekmektedir (Kaygusuzoğlu ve Uluyol, 2011: 301).

İşletmelerde her örgütsel düzeye karşılık gelen spesifik bilgi sistemi türleri bulunmaktadır. Bilgi sistemleri ve bilgi teknolojilerinin gelişimine bağlı olarak gelişme gösteren bu sistemleri yedi ana grupta inceleyebiliriz. Veri işleme sistemleri, ofis

otomasyon sistemleri, yönetim bilgi sistemleri, karar destek sistemleri, uzman bilgi sistemleri ve fonksiyonel bilgi sistemleri örgütsel düzeylere uygun olarak geliştirilmiş bilgi sistemi türleridir (Canbaz ve Yıldız, 2014: 3-4). Bu bilgi sistemleri sayesinde işletmelerin iç ve dış çevreleriyle olan her türlü etkileşimleri yönetime ulaştırmakta ve böylece yönetim denetim ve kontrol altında tutulmaktadır.

Genel olarak işletmenin işlevsel alanlardaki bilgi sistemlerine ilişkin uygulamaları fonksiyonel bilgi sistemlerinin içerisinde ele alınarak incelenmektedir. Fonksiyonel bilgi sistemlerini ise; pazarlama bilgi sistemi, üretim bilgi sistemi, insan kaynakları bilgi sistemi, muhasebe bilgi sistemi ve finans bilgi sistemi olmak üzere beş grupta incelemek mümkündür. Temel işletme bilgi sistemleri olarak adlandırılan bu sistemler birbirinden bağımsız olmayıp işletme bilgi sisteminin ihtiyaç duyduğu bilginin üretimini sağlamak amacıyla birbirleri ile sürekli ilişki içerisinde dirler (Aksoy vd., 2011: 348).

Tablo 1.2. İşletmelerde Bilgi Sistemleri Uygulamaları ve Bilgi Kullanımı

Bilgi Sistemleri	Bilgi Kullanımı
Veri İşleme Sistemleri	Organizasyon faaliyetlerine ilişkin rutin verilerdir.
Ofis Otomasyon Sistemleri	Genel yönetim düzeyi için dijital verilerdir.
Yönetim Bilgi Sistemleri	Operasyonel düzey için dijital verilerdir.
Karar Destek Sistemleri	Tepe yöneticileri için kurum içi ve kurum dışı grafiksel bilgilerdir.
Uzman Bilgi Sistemleri	Spesifik konularda uzmanlık önerileri içeren, yapay zekâ destekli üst bilgilerdir.
Fonksiyonel Bilgi Sistemleri	İşletmede kullanılan tüm uygulama programları ve bilgileridir.

Kaynak: Âdem Öğüt, *Bilgi Çağında Yönetim*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2003, s.131.

1.4.1. Veri İşleme Sistemleri

Bilgi üretim sistemlerinin ilk aşaması olan, işletmenin operasyonel yani faaliyet düzeyine destek sağlayan Veri İşleme Sistemleri (VİS), işletmenin yürütmesi gereken günlük işlemlerindeki verilerini kayıt altına alan, işleyen, bilgi sistemlerine aktaran ve güncelleştiren bilgisayar tabanlı sistemlerdir. VİS'in temel amacı; bilgi teknolojisi araçları ile verinin bilgiye dönüşümünü doğru bir şekilde, mümkün olan en kısa sürede ve en az maliyetle yapılmasını sağlamaktır. Ayrıca, bir işletmenin temel faaliyetleri ile ilgili verilerin elde edilmesinde, personeller tarafından bu verilerin girilmesinde ve

güncellenmesinde kullanılır. Bunların yanında yöneticiler işletme içi faaliyetlerini ve dış çevre ile ilişkilerini gözlemlemek için de veri işleme sistemlerini kullanırlar (Özçelik, 2010: 10). Bu aşamada elde edilen veriler olmadan müşteriden sipariş alınması, sipariş verilmesi, müşteri faturalarının düzenlenmesi, cari hesap işlemlerinin yapılması, çalışanların ücretlerinin ödenmesi gibi işlemler mümkün olmamaktadır.

Kontrol amacıyla yapılan basit hesaplamalara ve sık sık tekrar eden verilere dayanan veri işleme sistemlerinin işletmelere üç katkısı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, işletme ile ilgili verileri toplamaları ve bu verilere depolama alanı sağlamalarıdır. İkincisi, işletme faaliyetlerinin rutin kontrolleri için ihtiyaç duyulan bilgileri sağlamaları iken üçüncüsü, orta ve yüksek kademedeki işletme yöneticileri tarafından kullanılan bilgi sistemlerine veri tabanı oluşturmalarıdır (Ömürbek, 2003: 95).

Veri işleme sistemlerinin bazı özelliklerine bakmak gerekirse (Tahirov, 2009: 127);

- Dosya kökenlidir ve çıktıları periyodik olmaktadır. Kayıt tutma ve bu kayıtların saklanması üzerine yoğunlaşır,
- İlk önce operasyonel düzeyde çalışan personelin ihtiyacına yönelik bilgileri üretir,
- Yöneticilerin ihtiyaç duyduğu bazı bilgilere yönelik, sınırlı bir esneklik taşımaktadır.

Ticari işlem, işlem süreç, kayıt işlem veya elektronik bilgi işlem olarak da adlandırılan veri işleme sistemlerine örnek olarak; bankaların müşteri programları, rezervasyon işlemleri, ürün kayıtları, stok-sipariş-satış hizmetleri, nakliye, irsaliye, faturalama, tahsilat, çalışanların bordro ve sigorta kayıtları gösterilebilir (Canbaz, 2014: 101).

İşletmelerde veri işleme sistemlerinin varlığı; çok sayıdaki işletme belgesinin çalışanlar tarafından işlenmesi, yazdırılması, postalanması ve kontrol edilmesi gereksinimini büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır. Böylece yazışma, postalama ve iş gücü maliyetlerinde önemli ölçüde azalma olmaktadır. Posta ve telefon iletişiminden kaynaklanan gecikmeleri azaltarak, hata oranının düşmesini sağlamakta böylelikle verimlilik artışı ve daha iyi müşteri hizmeti sağlanmaktadır (Laudon ve Laudon, 2006: 24). İşletmelerin ve diğer bilgi sistemlerinin en önemli bilgi sağlayıcısı ve temel veri kaynağı olarak kabul edilen VİS'ndeki herhangi bir aksaklık işletmede önemli kayıtların tutulmamasına, daha kötü şartlarda belki de işletmenin çökmesine neden olabilecektir.

1.4.2. Ofis Otomasyon Sistemleri

Ofis Otomasyon Sistemleri (OOS), ofislerdeki işlemlerin daha hızlı ve etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, çalışanların verimliliklerinin ve dolayısıyla işletme karlılığının artırılması amacıyla ofislerde bilgisayar teknolojisinin kullanılmasını ifade etmektedir. Bu sistemler, çalışanlar ve kurumlar arasındaki faaliyetleri birbirine bağlayarak aralarındaki iletişim ve koordinasyonu arttıran, elektronik mesajların, belgelerin ve formların alınmasını, işlenmesini, kayıt edilmesini, gerekli yerlere ulaşmasını sağlayan böylece ofisteki verimliliği arttırmayı amaçlayan bilgisayar temelli bilişim sistemleridir. Ayrıca bu sistem işletmedeki bütün çalışanlar tarafından kullanılmakta ve sadece yönetim kademelerindeki yöneticilere değil, tüm organizasyon çalışanlarına yardımcı olmaktadır. Yönetimin bütün seviyelerini potansiyel olarak etkileyen OOS, orta ve alt yönetim seviyesini daha çok etkilemektedir (Aktan ve Vural, 2005: 165-166).

Ofis Otomasyon Sistemleri, ofislerde yürütülen rutin faaliyetlerin düzenli ve tertipli bir biçimde yapılmasını sağlayarak çalışanların iş yapma hızını arttırmakta, iletişimi hızlandırmakta, ofis çalışanlarının görevlerini zamanında tamamlamalarını sağlamakta, yapılan işlerdeki hata oranlarını düşürmekte ve nihayetinde çalışanlarının motivasyonunu etkileyerek bireysel performanslarını artırıcı katkılar sağlamaktadır. Bahsedilenler dışında diğer özellikleri ise şunlardır (Altınöz, 2008: 52-55);

- Postadaki gecikme ve kaybolma, telefonda meşgul düşme gibi olumsuzlukları ortadan kaldırmakta,
- Ofis dokümanlarının hazırlanması, düzeltilmesi ve iletilmesinde maliyetleri azaltmakta,
- Bilginin gerekli yerlere hızlı ve etkin olarak iletilmesiyle, işlemlerin gerçekleştirilmesinde harcanan zaman azaltmakta,
- İş hayatının kalitesini arttırmakta, e-dokümanların, resimli belgelerin, mesajların hızlıca iletilmesini, depolanmasını ve sonra tekrar kullanılmasını sağlamaktadır.

İşletmelerin yapısına ve yönetim yaklaşımına göre hangi tür ofis otomasyonunu tercih edecekleri farklılık göstermektedir. Temel amacı, örgütlerde iş yüklerini azaltarak, işleri bilgisayar ortamına taşımak olan OOS, bilgisayar kullanımının yaygınlaşmasıyla daha çok finansal yönetim ve muhasebe alanlarında kullanılır hale gelmiştir (Polat, 2009: 189). En yaygın kullanılan OOS ise; kelime işlemci, sunu uygulamaları, kişisel

veritabanı, elektronik tablo programları ve işletim sistemleri, görüntü işleme ve faks makineleridir. Word, Excel, Powerpoint, Access gibi yazılımların kullanıldığı uygulamalar da OOS'nin önemli örnekleri arasında gösterilebilmektedir (Sürmeli vd., 2007: 34).

1.4.3. Yönetim Bilgi Sistemleri

Sürekli büyüyen işletmelerdeki karmaşıklığın yanında, yöneticilerin yönetim sürecindeki bilgi gereksinimlerini karşılamak, belirsizliği azaltmak, işletmenin amaçları doğrultusunda yöneticileri yönlendirmek ve sürekliliğini sağlıklı şekilde sağlayabilmek amacıyla işletmeler için Yönetim Bilgi Sistemlerinin (YBS) geliştirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Yönetim bilgi sistemleri, dönüşüm sürecinde işletmenin önemli faaliyetlerine yön veren, hiyerarşik kontrolü kolaylaştıran ve yönetime uzmanlaşma sağlayan bir yönetim teknolojisi türüdür (Akgün ve Kılıç, 2013: 26). Ayrıca bilgisayar destekli sistemler dizisi olan YBS, işletmelerde sistemi tasarlamak da olduğu kadar yapılması istenenlerin gerçekleşmesini kolaylaştırmak ve motive etmek için gelişen ihtiyaçlara cevap verebilmeyi de gerektirir.

İşletmelerde bilgi sistemlerinin temel omurgasını oluşturan yönetim bilgi sistemleri; yönetimle ilgili veri kaynaklarını bir sistem halinde toplayarak, örgütün günlük işlemlerine ilişkin bilgi desteği ve yöneticilerin stratejik kararlarını başarılı kılacak bilgi paylaşımı sağlar (Gümüştekin, 2004: 127). Bu şekilde yönetime bilgi desteği sağlanmış ve bir çalışma perspektifi kazandırılmış olur.

Yönetim bilgi sistemleri ile beraber yöneticilerin aldıkları kararlarda sezgilerden çok bilgi ön planda olacağı için, daha isabetli kararlar alınabilecek ve böylece üst yönetim stratejik planlama ile geleceği daha iyi görebilecektir. Yönetim bilgi sistemleri ile işletme içinde bir sistem oluşturulmuş, işletme faaliyetlerinin daha düzenli yürütülmesi sağlanmış ve böylece 'örgütsel düzen' kurulmuştur (Aktan ve Vural, 2005: 167). Ayrıca yöneticilere etkin bir denetim imkânı sunan yönetim bilgi sistemlerinin kurulması ile bazı departmanların önemini ve işlevini yitirebileceği de unutulmamalıdır.

Yönetim bilgi sistemleri, işletmenin alt kademelerinde rutin işlerin yapılmasından, üst kademelerinde yönetim ve denetim için gerekli kararların alınmasına kadar olan tüm süreçte gerekli olan bilgi kaynağı konumundadır (Alagöz vd., 2013: 29). Çok geniş

uygulama alanı olan YBS’de kullanılacak bilgiler veri işleme sistemlerinden sağlanır. İşletmenin mevcut durum ve performans bilgilerinin yanında, geçmişteki kayıtlara ilişkin bilgilerini de kapsar (Aksoy vd., 2011: 347).

Birçok karmaşık alanda bilgi akışının gerçekleştiği işletmelerde, gerekli bilgilerin hangi yöntemlerle seçileceğinin ve yöneticinin nasıl hareket edeceğinin belirlenmesi ve sonrasında tam bir karar alınabilmesi, etkin bir yönetim bilgi sisteminin varlığı ile mümkündür. Bu bağlamda işletmeler yönetim fonksiyonlarının etkinliğini arttırmak amacıyla iç ve dış çevreden topladıkları verileri işleyerek bilgilerin zamanında ve anlamlı bir biçimde sunulmasını sağlayacak böylece yönetimin karar almasını kolaylaştıracaklardır (Mizrahi, 2011: 309).

Yönetim rapor sistemi olarak da adlandırılabilen YBS; yapı olarak her organizasyonun kurallarına ve hedeflerine uygulanabilecek bir yapıya sahiptir. YBS’nin kullanımı yönetim fonksiyonlarında planlamadan örgütlenmeye, yürütmeden koordinasyona, karar almadan denetlemeye birçok alanda etkisini göstermektedir. YBS yürütme sürecinde kuralların ve talimatların hazırlanmasını ve kullanılmasını artırarak alt bölümlerden ve diğer kaynaklardan toplamış olduğu tüm bilgileri, ilgili birimlere aynı anda iletebilir. Karar alma sürecinde ise YBS’nden ne kadar yararlanılırsa, planlama o kadar verimli, gerçekçi ve güvenilir olacaktır. Bunların yanında sistemin geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması ile organizasyonda bilgi alışverişinin yoğun olarak yaşandığı yüz yüze ilişkilerin de azalacağı söz konusu olmaktadır (Anameriç, 2005: 38-41).

Yönetim bilgi sistemlerinin karakteristik özellikleri şunlardır (Ömürbek, 2003: 98-99);

- Planlamadan yürütmeye, karar almadan kontrol faaliyetlerine ilişkin çeşitli alanlarda bilgiye olan ihtiyaç belli olduğu için bu bilgiler rahatlıkla üretilir,
- Organizasyon içine yönelik olduğundan, ortak bir veri tabanında incelemeler yaparak orta düzeydeki yöneticilere günlük faaliyetlerden çok haftalık, aylık ve yıllık raporlar üretir ve bu işlevlerin entegrasyonunu sağlar,
- Karşılaştırılabilir, bilgi odaklı, çok az analitik yeteneğe sahip ve esnek olmayan raporlardır.

Yönetim anlayışının diğer bilgi sistemlerinin ürettiği bilgilere kalite sağladığı da bir gerçektir. İşletmelerde yönetim bilgi sisteminin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için adillik, şeffaflık, açıklık gibi ilkelerin uygulanması gerekir. Bu gibi ilkelerin

uygulanabilmesi içinde yönetim bilgi sistemleri içerisinde etkin bir örgüt yapısının ve etkin bir raporlama sisteminin olması, yeterli sayıda yetkin personel olması, etkin bir kayıt sistemi ve etkin bir arşiv sisteminin bulunması gerekmektedir (Güney, 2012: 12). Özellikle yakın geçmişten başlayarak bugün de çok büyük değer kazanmış olan bu kavramın önemi, gelecekte de artarak devam edecektir.

1.4.4. Karar Destek Sistemleri

Yöneticilerin karar aşamasında karşılaştıkları sorunların çoğalması, rekabet ortamının artması ve bilgisayar teknolojisindeki ilerlemelerle birlikte karar destek sistemleri meydana gelmiştir. Karar Destek Sistemleri (KDS), karar alıcılara karar alma aşamasında yardımcı olan bilgisayar tabanlı sistemlerdir (Öğüt, 2003: 134). Karar alma sürecindeki yöneticilere, muhakeme yeteneklerini kullanarak yapısal ve yarı yapısal nitelikteki kararların verilmesinde yardımcı olmak ve alınan kararların etkinliğini arttırmak için geliştirilen, çeşitli analiz modelleri, hesaplama ve karşılaştırma desteği sağlayarak belirsizliği azaltan ve bir veri tabanı eşliğinde yöneticilerin kullanımına sunulan bir sistemdir. Kolayca öğrenilebilen ve kullanılabilen bir yapıya sahip olan KDS, tek bir kişi tarafından kullanılabilceği gibi web desteği sayesinde farklı birimdeki ve bölgedeki kullanıcılar tarafından da rahatlıkla kullanıla bilinmektedir (Yılancı ve Yıldız, 1999: 31).

YBS ile benzer özellikler taşıyan bu sistemlerin ortaya çıkmasında, işletmelerin sahip olduğu yönetim bilgi sistemlerinin bir kısmının karar alıcı durumundaki yöneticilerin ihtiyaçlarına cevap verememesi etkili olmuştur. Diğer sistemlerde olduğu gibi alt sistemler ile ilişki içerisinde olduğundan, kullanıcıların verilere kolaylıkla ulaşabilmelerini sağlayan ve büyük boyuttaki problemlerde kullanılan sistemlerdir. Bu sistemler rakip ürünlerin fiyatları, faiz oranları ve hisse senedi fiyatları gibi rutin olmayan bilgileri işleyerek karar vericilere analiz yaparken kullanacakları hale getirirler (Aksoy vd., 2011: 348). İşletmelerde ihtiyaç duyulan bilgilere zamanında erişim sağlayarak, alınan kararların kalitesini ve verimliliğini yükselttiğinden son dönemde karar alıcıların karar destek sistemlerinden fazlasıyla yararlanma söz konusu olmuştur.

Bahsedilenler doğrultusunda çeşitli modellere analiz uygulayabilmesi, esnek olması, kullanıcıya destek sağlayarak kullanıcının etkinliğini arttırmayı hedeflemesi karar

destek sistemlerini diğer sistemlerden ayıran temel farklılıklardandır. KDS'nin diğer bir takım özellikleri ise şunlardır (Şahin, 2004: 108);

- Karar alma olgusuna geniş açıdan bakarak yöneticinin sorunu bir bütün olarak görmesini sağlamakta, son kararı yöneticinin vermesi yönünde ışık tutmakta ve böylece işletmeyi gelecekte olası koşullara karşı uygun duruma getirmektedir.
- Farklı yönetsel düzeylerde yarı yapısal ve yapısal olmayan sorunların çözümünde uygun matematik ve istatistik modeller kullanımı sağlamaktadır. Geçmişteki verileri modeller aracılığı ile işleyerek tahminler yapmaya ve karar alternatifleri oluşturmaya katkı sağlamaktadır.
- Karar almaya hız ve güvenilirlik kazandırmakta, verimliliği ve etkinliği de artırmaktadır. Ayrıca, personel politikalarının oluşturulması, yatırım kararlarının alınması vb. konularda stratejik planlama ve karar desteği sağlamaktadır.
- Sistemin, kullanıcılar tarafından kolaylıkla kullanılabilir ve kontrol edilebilir bir düzende olması ile kullanıcıların kapsamlı veri tabanlarına rahatlıkla ulaşabilmeleri sağlanmıştır.

Karar destek sisteminden alınan çıktılar işletmelerin insan kaynakları birimi tarafından mutlaka gözden geçirilmeli ve analiz edilmelidir. Yoksa bu sistem karar destek sistemi değil, karar alma sistemi olarak ifade edilecektir (Alagöz vd., 2013: 35). İşletme bilgi kullanıcılarının eğitimi gerekli ve yeterli düzeyde ise, üst yönetimin desteği sağlanmışsa, alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler ve yenilikler takip ediliyorsa, karar destek sistemlerini kullanan işletmelerin başarısız olmalarını gerektiren pek te bir sebep kalmamıştır.

1.4.5. Uzman Bilgi Sistemleri

Uzman bilgi sistemleri (UBS), sadece uzman kişilerin çözebileceği problemlere çeşitli metotlar ile çözüm sağlayan ve olayları açıklığa kavuşturan programlardır. Özel bir alana odaklanarak, o alanda ortaya çıkan sorunları çözmek ve karar almak için uzman personelin davranış ve tutumu ile değerlendirme kabiliyetini taklit etmeyi amaçlayan, uzmanın ortaya koyduğu şekilde çözümler üretebilen yapay zekâ gibi unsurlardan oluşan bilgisayar tabanlı sistemlerdir (Ağca vd., 2013: 12).

Uzman bilgi sistemleri, bir problemin sistem tarafından belleğindeki veri tabanını doğru sonuca ulaştıncaya kadar taramak suretiyle analiz ederek sonuca varır. Uzman bilgi

sistemlerinin amacı, karar vericiler için bazı alanlardaki uzmanların deneyimlerini ve bilgilerini işe yarar hale getirmektir. Bugün özellikle finansal analiz, denetim, vergileme teknikleri vb. alanlarda kullanılan özel programlar olan UBS; özellikle uluslararası alanda faaliyet gösteren dünyanın önde gelen denetim şirketleri tarafından oldukça karmaşık problemlerin çözümlenmesinde kullanılmaktadır (Sevim, 2003: 32).

Bilgi sistemlerine en son katılan terimler arasında yer alan bu sistemler anlaşılabilirlik, güvenilirlik, hızlı cevap verme ve yüksek performans gibi bir takım özelliklere sahip olacak şekilde oluşturulmaktadır. Bunların yanında uzman bilgi sistemlerinin kendine özgü bazı özellikleri vardır. Bunlar (Şahin, 2004: 132);

- İşletme yetkililerine problemleri tanımlama ve çözümlenme süreçlerinde hız, kolaylık ve tarafsızlık gibi avantajlar sağlamak,
- Bilimsel bulguları tanımlayarak ve bunlara çözüm yolları getirerek, gerçek bir uzman gibi işlev görmek,
- Tanı ve çözüm anında, birçok hipotezi aynı anda sınyarak geçerli olanı bulmaktır.

Uzman bilgi sistemleri, yöneticilere sorun çözüme, doğru ve yerinde karar alma gibi durumlarda yardımcı olan bilgisayar destekli sistemler olsalar da; bu desteği diğer sistemlerden farklı olarak yerine getirmektedirler. Kendilerine sorulan sorulara cevap verebilen, açıklamalar talep eden, önerilerde bulunan ve etkili kararlar almaya yardımcı olan sistemlerdir. Bu sistemlerin muhasebe bilgi sistemi, denetim, yönetim-vergi muhasebesi, finansal muhasebe gibi çeşitli birçok fonksiyonel alanlarda uygulama alanı bulunmaktadır. Uzman bilgi sistemlerinin kullanımı ile yöneticiler; daha çok alternatifi göz önüne alabilmekte ve karar sonuçlarını değerlendirmede daha fazla zaman kazanabilmektedir (Ömürbek, 2003: 104-105).

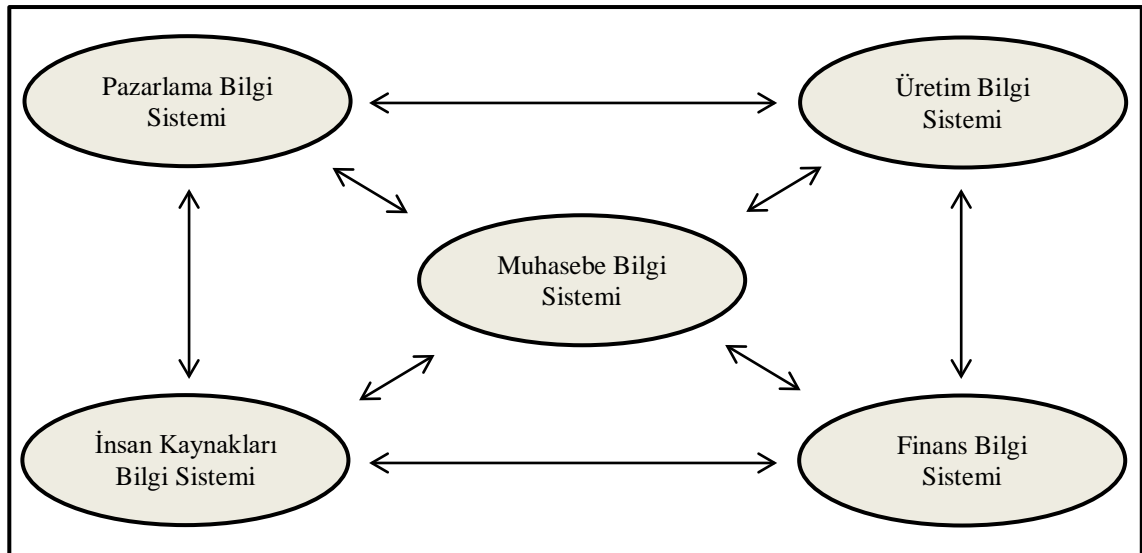
1.4.6. Fonksiyonel Bilgi Sistemleri

Belli bir işletme bölümünde kullanılan tüm uygulama programlarına fonksiyonel bilgi sistemi adı verilir (Aksoy vd., 2011: 348). İşletmenin çevresini oluşturan devlet, kredi kuruluşları, yatırımcılar, işletme sahipleri, ortaklar ve çalışanlar işletme faaliyetlerini takip edebilmek için bir takım bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bilgi ihtiyaçları işletmenin pazarlama, üretim, insan kaynakları, finans ve muhasebe alt bilgi sistemleri tarafından karşılanmaktadır (Bölükoğlu ve Birgili, 1992: 68). Yalnız işletmedeki alt

bilgi sistemlerinin sayısının ve niteliğinin, işletme yöneticilerinin bilgiyi elde etmeye bakış açılarına göre değiştiği, küçük ve orta ölçekli işletmeler için bu ayrımın söz konusu olabileceği unutulmamalıdır (Şaklak ve Buran, 2010: 4). İşletmelerin ihtiyaç duyduğu bilginin bilgi sisteminden sağlanması ve bilgi akışının işletmenin tüm birimleri arasında kolay bir şekilde gerçekleşmesi amacıyla işletmeler iç faaliyetlerine göre birimlere ayrılmakta ve böylece olası karışıklıklar önlenmektedir (Özgen ve Yalçın, 1992: 254).

İşletmelerde sistem kavramı gereğince alt bilgi sistemleri olan fonksiyonel düzeydeki pazarlama, üretim, insan kaynakları, finans ve muhasebe bilgi sistemi birbirlerine bağımlı ve karşılıklı bilgi alış verişi içerisinde olduklarından kendilerine gereken veri ve bilgileri diğer sistemlerden alıp işleyerek ana sisteme sunarlar (Canbaz, 2014: 142). Bu bilgi sistemleri, bilgi akışı ile bütün yönetim işlevlerini ve yönetim basamaklarını birbirlerine bağlayarak işletmeyi bir sistem şeklinde bütünleştirmektedirler (Sürmeli vd., 1998: 27). İşletmenin fonksiyonları arasındaki denge ile sağlanacak olan bu durum sonucunda ortak bir veri tabanı oluşturulacak ve tüm fonksiyonel bilgi sistemleri aynı veri tabanını kullanacak böylece gereksiz veri ve bilgi tekrarı önlenmiş olacaktır.

Şekil 1.4. Temel Fonksiyonel Bilgi Sistemleri

Kaynak: Cihat Savsar, *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (Kobiler) Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi, Çorum İlindeki KOBİ'lerde Tanımlayıcı Bir Araştırma*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005, s.45.

Şekil 1.4.'te de görüldüğü gibi tüm işletme bilgi sistemleri arasında bir bilgi alışverişi bulunmaktadır. Bu sistemlerin ortasında ise muhasebe bilgi sistemi bulunmaktadır.

İşletmeye gelen bilgilerin büyük bölümü muhasebe bilgi sistemi sürecinde değerlendirilecek sonrasında diğer bilgi sistemlerine yeni bilgiler üretecektir. Muhasebe bilgi sistemi de bu bilgileri üretirken diğer sistemler ile bilgi alışverişinde bulunacaktır (Mizrahi, 2011: 311). Tüm bu durumlar muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetimi için önemini ortaya koymaktadır.

1.4.6.1. Pazarlama Bilgi Sistemi

Pazarlama bilgi sistemi, mal ve hizmetlerin üreticiden tüketiciye doğru akışını gösteren, hem işletme içine hem de müşterilere yönelik satış öncesi ve sonrası hizmetler, pazar araştırması, yeni ürünlerin geliştirilmesi, satış planlaması ve analizleri, reklam ve tanıtım gibi bilgileri sağlamaya yönelik bir takım faaliyetler dizisidir (Akar, 2016: 21).

İşletmelerin ürettiği mal ve hizmetlerin satış ve pazarlamasıyla uğraşan pazarlama bilgi sistemi; teknolojik gelişme ve değişimlerden de yararlanarak işletmelerin pazarlama problemlerini çözmekte ve işletmeye bilgi girişini sağlamaktadır. Pazarlama anlayışındaki bu teknolojik gelişme ve değişimler de işletmelerde etkin bir şekilde çalışan pazarlama bilgi sisteminin varlığını kaçınılmaz kılmaktadır (Ceran ve Bezirci, 2011: 105). Burada pazarlama bilgi sisteminin etkinliği ise tüketici ile işletme arasındaki iletişime dayanmaktadır. Bu doğrultuda sistem, işletme yönetiminin pazarlama etkinliklerinin hedef tüketicilerin ihtiyaçları ile uygunluğunu ölçmekte, gerekli uyumu sağlayıcı faaliyetlerde bulunmaktadır (Ömürbek, 2003: 109).

Pazarlama bilgi sisteminin pazarlama yöneticilerinin bilgi ihtiyacını belirlemek ve ihtiyaç duyulan bu bilgiyi hazırlayıp yönetimin kullanımına sunmak gibi bir takım işlevi vardır. Bunların yanında işletmelerde iletişim ortamını sağlamak, öğrenen bir çevre oluşturmak, yeni bilgi ihtiyacını belirlemek, mevcut bilgileri etkin kullanmak, karar alma ve planlama sürecine destek sağlamak gibi çeşitli amaçları da bulunmaktadır (Şaklak ve Buran, 2010: 5). Pazarlama bilgi sisteminin tüm bu amaçlarını yerine getirebilmesi ve sonrasında başarılı olması, sisteme dâhil olan bilgilerin uygulamadaki doğru kullanımına ve işletmelerin karar alıcı organı olan yöneticiler tarafından algılama durumuna bağlı olmaktadır.

1.4.6.2. Üretim Bilgi Sistemi

İşletmede kullanılacak girdilerin veya üretilen mal ve hizmetlerin işletme içindeki fiziksel akışlarına ve dönüşümlerine ilişkin bilgileri elde etmek ve üretim sırasında

ortaya çıkabilecek bilgi yanlışlıklarının düzeltilmesini sağlamak amacıyla işletmelerde Üretim Bilgi Sistemi (ÜBS) geliştirilmiştir. Bu bilgi sistemi; işletmelerde üretimin planlanması ve denetimi, stok ve kalite kontrolü ve yönetimi gibi birçok faaliyeti yerine getiren bütünleşik bir bilgi sistemidir. Üretim bilgi sisteminde alınan kararlar; üretim kapasitesinin belirlenmesi, üretilecek ürünlerin ve bunların üretiminde kullanılacak süreçlerin geliştirilmesi, üretim departmanlarının düzenlenmesi, üretim sırasında kullanılacak üretim yöntemlerinin ve işlerin tasarımı, teknoloji seçimi, tesis yerlerinin seçimi, teçhizat ile makinelerin yerleştirilmesi gibi kararlardır (Aksoy vd., 2011: 411).

Üretim bilgi sistemi tasarımcıları, üretim işlevlerinin tüm aşamasında başarıyla kullanılabilir ve rutin olarak tekrarlanan bir özelliğe sahip üretim etkinliklerinden bilgi işlem yazılımları, bilgi formları gibi bir takım yenilikler geliştirmişlerdir. İşletme yönetimi uzun dönem üretim hedeflerinin nerede gerçekleştirileceği veya yeni üretim teknolojilerine yatırım yapılıp yapılmayacağı gibi konularda karar almak için üretim bilgi sistemlerini kullanırlar. İşlemsel (alt) düzey yöneticiler üretim durumu ile ilgili bilgi almak için, orta düzey yöneticiler ise üretim kaynaklarının ve maliyetlerinin izlenmesi ve analiz edilmesi için üretim bilgi sistemini kullanırlar (Şahin, 2004: 159).

1.4.6.3. İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi

Bilgi toplumu anlayışının ve bilginin stratejik öneminin vurgulandığı günümüzde insan kaynakları yönetiminde görülen en önemli değişimlerden birisi de İnsan Kaynakları Bilgi Sisteminin (İKBS) kullanımının yaygınlaşmasıdır. Bilgi çağında, bilgi üretici ve kullanıcı olarak insan kaynaklarının yönetim sürecinde etkinliğini arttırmak amacıyla kullanılan bu sistemler, organizasyonlarda insan kaynaklarına yönelik bilgileri sağlamak, depolamak, kullanmak, gerekli incelemelerde bulunmak ve dağıtmak amacıyla kullanılan sistemlerdir (Aktan ve Vural, 2005: 174).

Günümüzde insan gücünün farklı bir takım niteliklerinin olduğu ve çalışanların eğitim düzeylerinin geçmişe göre daha yüksek olduğu bilinmektedir. Diğer bilgi sistemleri ile etkileşim içerisinde olan insan kaynakları bilgi sisteminde, işletmenin çalışanlarına ilişkin bilgiler veri tabanına kaydedilerek, gerektiği zaman erişimi kolaylıkla sağlanabilmektedir. Ayrıca sistem yöneticilere personelin durumu ile ilgili bilgileri sunarak ve bu alanda alınan kararların etkinliğini sağlayarak işletme sistemine yardımcı olmaya çalışmaktadır (Ömürbek, 2003: 113-114).

İnsan kaynakları; yönetim ve örgüt geliştirme, kısa ve uzun dönemli personel ihtiyacını belirleme, personel kayıtlarının tutulması ve değerlendirilmesi, işe alma ve yerleştirme, iş/personel ödemelerini yönetme, personel/iş eğitimleri, ücret ve performans yönetimi, işçi işveren ilişkileri, sosyal hizmetler ve sendikal ilişkiler gibi işleri yürütmektedir (Gupta, 2013: 42). Tüm bu faaliyetleri kapsayacak şekilde geliştirilen insan kaynakları bilgi sistemi, yöneticilere etkin bir planlama ve denetleme desteği sağlamaktadır.

İnsan kaynakları bilgi sistemi; işletme yönetimine rekabet üstünlüğü kazandıracak şekilde geliştirilmelidir. İşletmelerin faaliyetlerini yerine getirirken kullandıkları en önemli kaynak insan olduğundan işletmeler sadece çalışanlarının üretken ve yaratıcı davranışlarıyla başarılı olabilmektedir. Buradan hareketle insan kaynakları bilgi sistemi, insan kaynaklarına ilişkin ihtiyaç duyulan bilgilerin bir araya getirilmesini, bu bilgilerin muhafaza edilmesini ve istenilen yer ve zamanda sunulmasını içermektedir (Sürmeli vd., 2007: 31).

1.4.6.4. Finans Bilgi Sistemi

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi, sahip oldukları varlık ve kaynaklarını doğru bir şekilde kullanmaları ile mümkün olmaktadır. Bu noktada ortaya çıkan finans kavramı işletmelerin ihtiyaç duyduğu fonları en uygun şartlarda elde etmeli ve en etkin şekilde kullanılmalıdır. Finans Bilgi Sistemi (FBS), işletmenin ihtiyaç duyduğu parasal kaynakları tedarik ederek kıt kaynakların optimum dağılmasını, en uygun işletme varlıklarına yatırılmasını ve kontrolünü sağlayan, işletmenin en uygun kararları almasına ve bilinçli yargılarda bulunmasına olanak sağlayacak bilgileri üreten ve bu bilgilerin kullanıcılarına iletilmesini sağlayan sistemlerdir (Usul ve Bekçi, 2001: 69).

İşletmecilik literatüründe çoğu zaman finans bilgi sistemi ile muhasebe bilgi sistemi karıştırılmıştır. Finans bilgi sistemi daha çok işletmede gereksinim duyulan parasal kaynakların bulunması, bu kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılması ve kullanıcıların karar almasına olanak sağlaması üzerinde dururken; muhasebe bilgi sistemi karar almaktan çok, karar alacak kişilere ilgili bilgileri üretir ve sunar. Farklı bilgi sistemleri olsalar da sürekli olarak veri ve bilgi akışı içinde etkileşim halindedirler. Finans bilgi sistemi, muhasebe bilgi sisteminden en çok yararlanan sistem konumunda olduğundan; bu iki sistem arasındaki iletişim düzeyi muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgilerin kalitesini de etkileyecektir. Kaynakların etkin bir şekilde kullanımı, sermaye

bütçelenmesi, nakit-alacak-stok yönetimi gibi işletme faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde muhasebe bilgi sistemi büyük rol oynamaktadır (Şaklak ve Buran, 2010: 2).

Finans bilgi sistemi, gerek kendi ürettiği bilgiler gerekse muhasebe bilgi sisteminden aldığı bilgiler çerçevesinde işletmenin amaçlarına yönelik politikalarına yön vermekte, verileri işleyerek elde ettiği bilgilerin doğru ve güvenilir bir şekilde analiz edilebilmesini sağlamakta, böylece işletme içi ve işletmeler arası karşılaştırmalara imkân sunan bir yapıya sahip olmaktadır (Knezeviç vd., 2012: 65). Bunun yanında üretimden pazarlamaya, satın almadan insan kaynaklarına işletme sistemlerinin işleyebilmesi için finansın görevini iyi yapması gerektiği unutulmamalıdır.

1.4.6.5. Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebe Bilgi Sistemi (MBS), geleneksel muhasebe disiplinlerini içine alan ve işletme bilgi sistemleri içerisinde en eski, en önemli ve en gelişmiş olan bilgi sistemidir (Gökdeniz, 2005: 87). Bu sistem ile işletmeler hakkında gerekli finansal bilgiler toplanarak ihtiyaç sahiplerine sunulur ve böylece ekonomik faaliyetlerin yönetimi de kolaylaşır.

İşletmeler amaçlarını gerçekleştirebilmek için iyi işleyen bir muhasebe bilgi sisteminin varlığına ihtiyaç duyarlar. Etkin bir muhasebe bilgi sistemi, işletme faaliyetleri hakkında sağlanan veri ve bilgi ile işletme içi ve işletme dışı fonksiyonları yerine getirir. Ayrıca muhasebe bilgi sistemi, karar alma durumunda olan kişi ve kuruluşlara tutarlı karar alabilmeleri amacıyla işletmenin finansal durumunu açıklayarak varlıklar, kaynaklar ve faaliyet sonuçlarına ilişkin doğru ve güvenilir bilgiler üreterek bu bilgileri ilgili yerlere zamanında ve tam bir şekilde sunma imkânı sağlar (Şimşek ve Çelik, 2011: 183-184). Kısaca muhasebe bilgi sisteminin amacı; işletmelerin ihtiyaç duyduğu finansal bilgilerin üretilmesini ve bilgi kullanıcılarının etkin kararlar almasını sağlamaktır.

İşletmelerde birbirleriyle etkileşim içerisinde olan tüm sistemler arasında bir bilgi alışverişi söz konusudur. Bu sistemlerin ortasında da muhasebe bilgi sistemi bulunmaktadır. Hasılat, satış, alacak, satınalma, borç, üretim, maliyet, maaş, işçilik giderleri gibi bilgilerin oluşturduğu muhasebe bilgi sisteminin diğer bilgi sistemlerinden farkı ise elde edilen bilgilerin daha çok sayısal bilgi içermesidir (Sürmeli vd., 2007: 65). İşletmeye gelen bu bilgilerin büyük bir kısmı muhasebe bilgi sistemi sürecinde

değerlendirilir ve diğer sistemlerle karşılıklı bilgi alışverişinde bulunularak başka departmanlar için yeni bilgiler üretilir.

Gelişen teknoloji ile birlikte işletmelerin doğru bilgiye ulaşması ve daha fazla bilgiyi daha hızlı üretmesi kolaylaşmış ve böylece muhasebe bilgi sistemi daha fazla kullanıcıya hitap eden bir bilgi üretme merkezi haline gelmiştir (Mizrahi, 2011: 310). Bilgi sistemlerinin temel ögesi olan bu sistem işletmelerin sürekliliğini sağlamak için gelecekteki koşulları dikkate alarak faaliyetlerinin planlanmasına imkân sağlamaktadır.

Pazarlama, üretim, insan kaynakları ve finans bilgi sistemlerinden elde ettiği verileri, yöneticilerin muhasebe süreçlerinde karar almaları için kullanacakları bilgilere dönüştüren muhasebe bilgi sistemi; işletmelerin planlamadan uygulamaya, koordinasyondan kontrole çeşitli bir takım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 163). Muhasebe bilgi sisteminin kullanılması işletmelere öncelikle iletişim sağlama, yüksek kaliteli ürün geliştirme, verimlilik artışı, maliyet azalımı, rekabet avantajı sağlama, tam zamanında, güvenilir ve kullanılabilir bilgi sağlama gibi değerler katmaktadır (Acar ve Dalgıç, 2005: 30). Muhasebe bilgi sistemi ile ilgili konuya ilişkin tüm bilgiler çalışmanın ikinci bölümünde detaylı olarak ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ

Bu bölümde ilk olarak muhasebe bilgisinin niteliği, muhasebe bilgi sisteminin tanımı, yapısı ve önemi açıklanmıştır. Devamında muhasebe bilgi sistemi kullanıcıları, muhasebe bilgi sistemi veri ve bilgi akışı, muhasebe bilgi sistemi öğeleri, muhasebe bilgi sistemi geliştirme ilkeleri, muhasebe bilgi sistemi alt sistemleri, muhasebe bilgi sistemi ve bilgi teknolojileri, muhasebe bilgi sisteminin organizasyona katkıları üzerinde durulmuştur. Son olarak da muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin niteliği ve önemi, muhasebe bilgi sisteminin güvenlik ve denetimi ve muhasebe bilgi sisteminin geleceğinden bahsedilmiştir.

2.1. Muhasebe Bilgisinin Niteliği

İşletmeler amaçlarını gerçekleştirebilmek için etkin bir yönetime ihtiyaç duyarlar. Etkin bir yönetim ise işletme faaliyetleri hakkında doğru ve zamanında sağlanan veri ve bilgi ile gerçekleşir. Dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik ve teknolojik gelişmeler, işletme organizasyonları ve yönetim süreçlerinde yaşanan değişimler, özellikle 19. yy sonları ve 20. yy başlarından itibaren makine ve elektronik cihazların kullanılmaya başlanması ile önceden mümkün olmayan veri ve bilgilerin oluşturulmasına olanak tanımaktadır. Veri ve bilgilerin oluşturulmasında, işletme içinden de arz ve talep söz konusu olmaktadır. İşletme yönetimi bilgileri talep eden konumda iken arzını işletmenin muhasebe bölümü yapmaktadır. Burada talepler ne kadar iyi karşılanırsa işletme yönetimi de o kadar başarılı olacaktır (Dinçer ve Fidan, 2010: 305). Yani işletmelerde muhasebe fonksiyonu olmadan tam anlamıyla bir işletme yönetimi sağlanamayacaktır.

Dünya ekonomisinin gelişmesine paralel olarak artan ticari ilişkiler, muhasebenin boyutlarını genişletmiş, değişen ve gelişen anlayışlarla birlikte muhasebenin sistem olarak tanımlanması sağlanmış, işleyişi ile ilgili karışıklık büyük oranda giderilmiş ve muhasebenin bilgi sağlama durumunda olduğu kişi ve kuruluşlara gereksinim duydukları bilgileri sunması zorunlu hale getirilmiştir (Murthy ve Wiggins, 1999: 3). Bu çerçevede; işletme yönetiminde önemli bir araç konumuna sahip olan muhasebe, işletmeler için sadece finansal sonuçları yansıtan bir gösterge olmaktan öte, yönetim ve karar alma sürecinin tüm aşamaları için gerekli bilgileri sağlama işlevini üstlenmiştir.

Muhasebe bilgisinin esas amacı, yöneticilere karar aşamasında kullanılacakları finansal bilgileri sunmaktır. Bu bağlamda, bir işletmenin muhasebe sistemi, muhasebe bilgilerinin geliştirilmesi ve karar alıcılara iletilmesine yönelik, işletme organizasyonu tarafından kullanılan yönerge, personel, araç ve kayıtlardan oluşur (Horngren ve Harrison, 2007: 282).

En düşük maliyetle en yüksek kârı elde etmenin ve böylece rekabet avantajı da sağlamanın ön planda olduğu günümüz işletmelerinde, bilgilerin toplanması, raporlanması, kontrolü ve ortaya çıkabilecek her türlü sorunun çözümü gibi konularda muhasebe bilgi sistemine gereklilik ortaya çıkmıştır (Kaderli ve Köroğlu, 2014: 24).

İşletmedeki bütün finansal olaylara ilişkin veriler, muhasebe bilgi sisteminde toplanmaktadır. İşletmelerle ilgili bilgi üreten ve toplumun her kesimine sağladığı yararlar nedeniyle bir bilim olarak da nitelenen muhasebenin ürettiği bilgilerin değerini, muhasebe bilgi sisteminin etkinliği belirlemektedir. Ayrıca muhasebe bilgi sisteminin etkinliği de işletme yönetiminin etkinlik düzeyini belirlemektedir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 163). Bu bakımdan işletmelerde ilk aşamada üretilen bir bilgi ne kadar etkinse, o bölümdeki bilgi sistemi dolayısı ile işletme yönetimi de o derece etkindir.

İşletmeler açısından stratejik değere sahip olan muhasebe bilgi sisteminin tanımlanarak, üretilecek bilgilerin kalite değerlerinin artırılabilmesi içinde yapısının, amaç ve öneminin belirlenmesi gerekmektedir.

2.2. Muhasebe Bilgi Sistemi Tanımı, Yapısı ve Önemi

Günümüz işletmelerinin büyümesi, karmaşıklaşması ve yapısının değişmesi ile birlikte yeni konular da ortaya çıkmaktadır. İşletmeler geleneksel muhasebe sisteminden elde edilen bilgilerle yetinmeyip daha detaylı bilgilere gereksinim duymaktadır. Bu bilgilerin üretilmesi temel bilgi sistemleri tarafından gerçekleştirildiğinden bu durum işletmelerde yeni bir bilgi sisteminin oluşturulmasını ya da mevcut sisteminin gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu noktada yönetiminin faaliyetlerini gerçekleştirmesinde gerekli olan bilgilerin büyük kısmı bilgi sistemlerinin en önemli ve en eskisi olan muhasebe bilgi sisteminden sağlanmaktadır (Sürmeli vd., 2007: 66).

Muhasebe bilgi sisteminde, işletmenin geleceğini şekillendiren finansal nitelikli işlemlere ait veriler farklı muhasebe süreçlerinde işlendikten sonra çeşitli karar mekanizmalarına sunulurken muhasebe bilgileri üretilir. Muhasebe bilgileri, ekonomik

değeri olan ve birbirinden farklı amaçlar için kullanıcısı bulunan, sistemi ve kullanıcıların davranışlarını etkileyen farklı süreçlerin bir araya gelerek oluşturduğu sistemli bir bütündür (Kısakürek ve Pekcan, 2005: 107). İşletme yönetimindeki karar alıcılar ekonomik değeri olan bu muhasebe bilgilerini kullanarak, mevcut üstünlüklerini sürdürmeyi ve bunun yanında getirilerini arttırmayı da amaçlamışlardır. Bu çerçevede muhasebe sadece geçmiş dönemi kaydedici bir rol üstlenmeyip, aynı zamanda karar alıcılara işletmenin geleceğiyle ilgili karar almalarında yardımcı olan bir işleve sahiptir (Atmaca ve Akar, 2016: 148). Karar alıcıların alacağı kararların gelecekte ortaya çıkacak olan olayları etkilemesi muhasebe bilgilerinin işletmeler için hayati bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

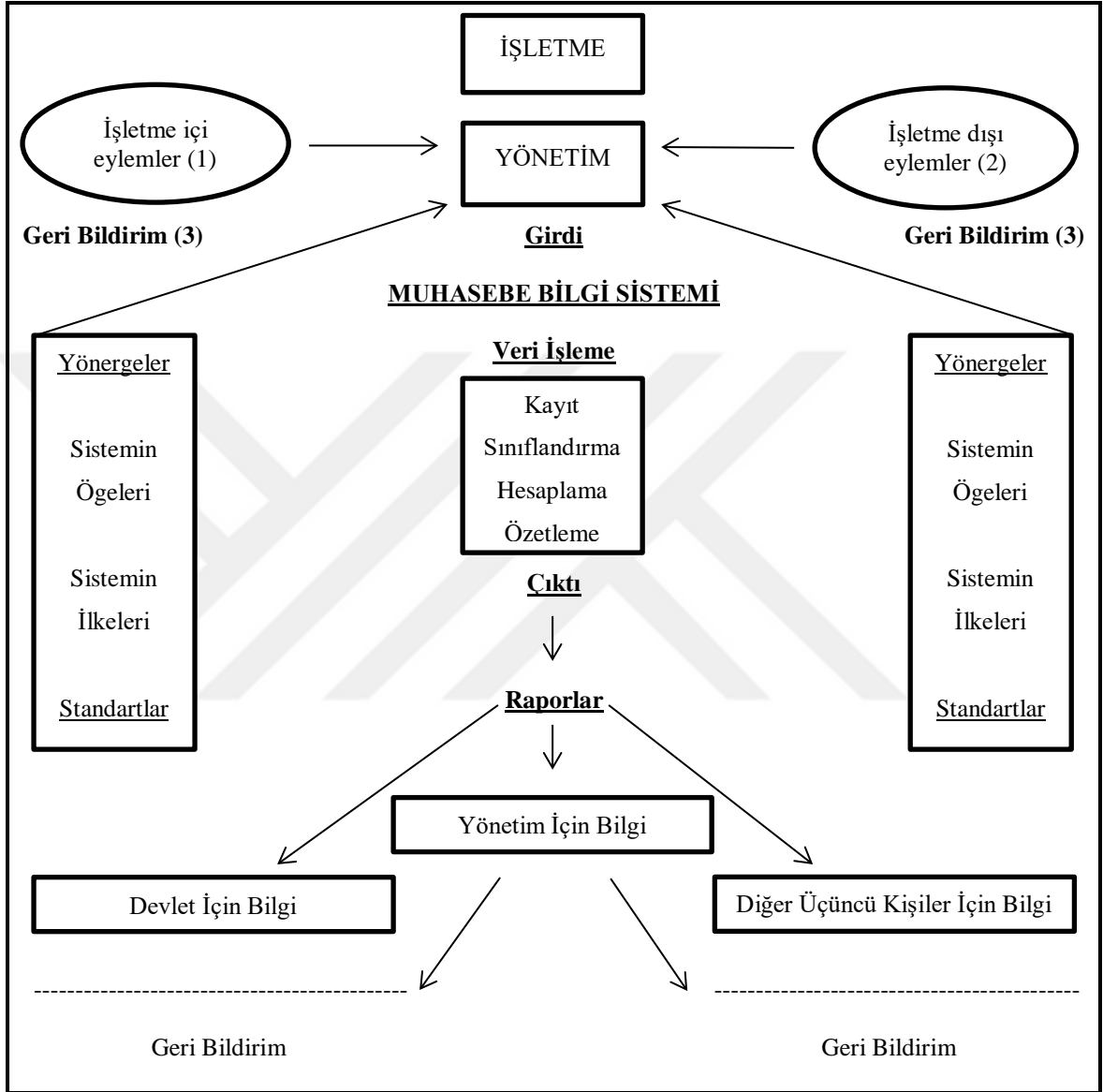
İşletmeler tarafından geliştirilmiş en iyi standart ve yapıda olan ve en yaygın olarak kullanılan bilgi sistemi olan muhasebe bilgi sistemi; sorumluluk muhasebesi, nakit ve sermaye bütçelemesi, işletmenin varlıkları, borçları ve sermayesi ile ilgili geçmişe ait ve ileriye dönük bilgileri sağlayan bir sistemdir. Muhasebe bilgi sistemi tarafından sağlanan bu finansal nitelikli bilgiler, işletmelerde karar alma sürecindeki belirsizliği azalttığı oranda önemli ve değerlidir (Sürmeli vd., 1998: 28).

Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin sahip olduğu ekonomik varlıkların nasıl kullanılıp finanse edildiğine dair bilgiler üreten, bunlara kaynaklık eden sermaye ve borçlara ilişkin değişme yaratan işlemlere ilişkin verileri toplayan, işleyerek bilgi haline getiren ve faaliyet sonuçlarının ilgili taraflara raporlanmasını sağlayan bir sistemdir (Canbaz, 2014: 156). İşletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmelerinde en fonksiyonel unsurlardan biri olan muhasebe bilgi sistemi, bu faaliyetlerin yürütülmesinde faydalanılan kıt kaynakların alternatif kullanım alanları arasında bilinçli bir seçim yapabilmek için, karar alıcıların ihtiyaç duyduğu bilgileri onlara sunarak önemli bir hizmet sağlar (Kaygusuzoğlu ve Uluyol, 2011: 303). Bu açıdan bakıldığında işletmelerde muhasebe bilgi sistemli planlama, kontrol ve karar alma aşamaları için işletmelerin finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını gösteren rapor ve bilgilerin sağlanması ile bu bilgi ve analizlerin ilgili kişilerce yorumlanmasını sağlayan bir sistemdir.

Şekil 2.1.'de de görüleceği gibi muhasebe bilgi sistemi; işletme içinden, işletme dışından veya geribildirimden gelen finansal nitelikteki verilerin toplandığı ve kayıt altına alındığı, sınıflandırma, özetleme, analiz etme gibi işlemler sonucu çıktılarına

(bilgiye) dönüştürerek, iç ve dış bilgi kullanıcılarına ihtiyaç duydukları bilgileri finansal tablo ve raporlar şeklinde, zamanında ve kaliteli olarak sunan bir sistemdir.

Şekil 2.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletmedeki Genel Yapısı

Kaynak: Durmuş Acar ve Hüseyin Dalgar, 'Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı', Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 2005, s.32.

Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin varlıklar üzerindeki sorumluluklarını gerçekleştirebilmek, işletmenin mevcut faaliyetlerinin denetimini ve geleceğe yönelik faaliyetlerinin de planlanmasını sağlayabilmek amacıyla gerekli bilgileri elde etmeye yönelik bir sistemdir. Geleceğe yönelik koşulları dikkate alarak işletmenin devamlılığını sağlayacak faaliyetlerin planlanmasına imkân sağlayan muhasebe bilgi sisteminin,

işlemlerin ekonomik etkisi ile ilgili olması, sistemi diğer işletme sistemlerinden farklı kılmaktadır (Güney, 2012: 15).

Temelinde toplanan verilerin bilgi üretim sürecinde muhasebe bilgisine dönüştürülmesi, kullanıcılara zamanında anlamlı bir şekilde iletilmesi ve işletmede birimler arası koordinasyonun sağlanması işlevi bulunan muhasebe bilgi sisteminin organizasyonlarda genel olarak üç amacından söz edilir. Bunlar (Ceran ve Bezirci, 2011: 107);

- İşletme faaliyetleri için veri toplamak, toplanan verileri kaydetmek ve günü gününe işlevleri desteklemek,
- Planlama, karar alma, uygulama ve denetim süreçleri için toplanan veri ve bilgileri işlemek,
- Karar alıcıların aldığı kararları desteklemek, yönetimle ilgili zorlukların çözümüne yardımcı olmak ve işlerin sürdürülebilmesini sağlamak için gerekli kontrolleri yapmaktır.

İşletmelerin yapılarına, özelliklerine, faaliyet konularına göre değişiklikler gösteren muhasebe bilgi sisteminin diğer amaçları da aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Alagöz vd., 2013: 30);

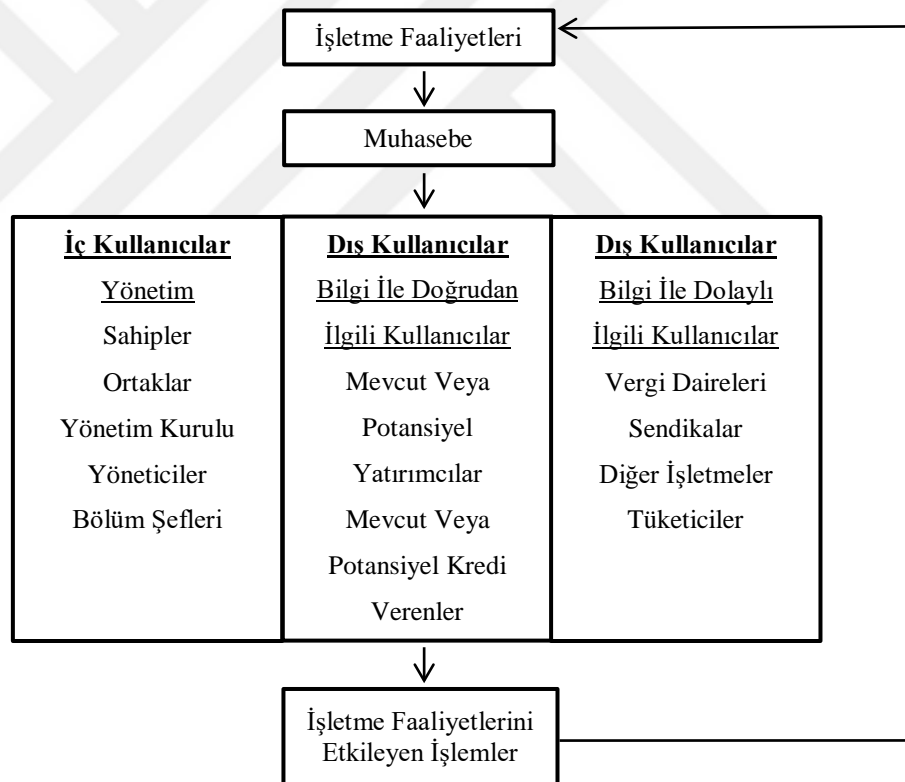
- İşletmelerin faaliyetlerine ilişkin verileri etkin bir şekilde toplayıp işleyerek, karar alma aşamasına sağlıklı ve kullanılabilir bilgiler sağlamak,
- Organizasyonel varlıkların korunması için verilerin doğru olarak işleme tutulmasına ve kaydedilmesine yönelik denetimin yapılmasını sağlamak,
- İşletme içerisindeki bilgiyi sağlayan en önemli kaynak olduğundan karar alma aşamalarında karlılık kavramını öne çıkaran bir durum sağlamaktır.

Temini ve kullanımı maliyet açısından pahalı bir süreci ifade etse de hem özel sektör hem de kamu sektöründe faaliyet gösteren birçok işletme muhasebe bilgi sisteminin yokluğunun daha büyük maliyetlere sebep olabileceğini fark etmiş durumdadır. Pahalı olduğu için çoğunlukla büyük işletmeler tarafından kullanılan ileri teknoloji donanımlı bu sistemlerin her sektör ve ölçekteki işletme tarafından kullanımı, dünyanın birçok ülkesinde yaygın hale gelmiştir (Yayla, 2006: 97).

2.3. Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanıcıları

İşletmelerin artan fonksiyonları ile birlikte diğer birimlerde olduğu gibi muhasebe bilgilerini kullananların sayısı da artış göstermiştir. Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin bir kısmı işletme içi bilgi kullanıcıları tarafından, diğer kısmı ise işletme dışı bilgi kullanıcıları tarafından gerekli duyulan yerlerde faydalanılmak üzere kullanılmaktadır. Burada yöneticiler, çalışanlar, işletme sahibi ve ortaklar işletme içi kullanıcılar arasında yer alırken; devlet, kredi kurumları, yatırımcılar, satıcılar ve sendikalar işletme dışı bilgi kullanıcıları arasında yer almaktadır (Şimşek ve Çelik, 2011: 184). İşletmelerde çok geniş uygulama alanı olan ve birçok kullanıcısı bulunan muhasebe bilgi sisteminin işletme içi veya işletme dışı, kişi veya kurumlar tarafından kullanıldığını gösteren durum Şekil 2.2.'de kısaca gösterilmiştir.

Şekil 2.2. Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanıcıları

Kaynak: Fevzi Sürmeli vd., *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2007, s.59.

Vatter (1999), muhasebe bilgi sistemi kullanıcılarını üç başlıkta sınıflandırmıştır. Bunlar (Ömürbek, 2003: 124);

Yönetim: Yönetim, muhasebeyi işletme hareketlerinin en küçük ayrıntılarını kaydeden ve bunlara dair verileri sistemli bir şekilde toplayan bir araç olarak görmektedir.

Sosyal Kontrol Şubeleri: Hükümet, ticaret birlikleri, rapor etme şubeleri ve muhasebe araştırmacıları gibi grupları kapsamaktadır.

Şirket Sahipleri, Kreditorler ve Diğer Borç Vereler, Kamuoyu veya Yatırımcılar: Organizasyondaki büyük pay sahiplerini kapsamaktadır.

Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen her bilgi bu üç ayrı kullanıcı grubunu aynı derecede etkilememektedir. Bu sebeple, bilgi sisteminin bu üç grubun da istediği ve ihtiyaç duyduğu bilgiyi elde etmesi zor olsa da farklı ihtiyaçlara göre bilginin esnek bir şekilde yapılandırılması ve en azından bu üç gruba muhasebe bilgi sisteminin hesap verebilmesi sağlanmalıdır.

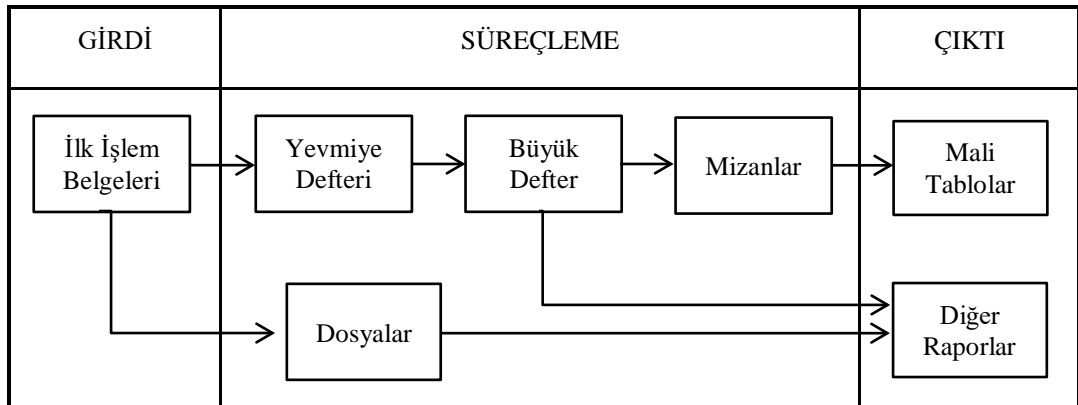
İşletme içi ve işletme dışı bilgi kullanıcılarının sayısal bilgi ihtiyaçlarını karşılayan muhasebe bilgi sisteminde bahsedilen grupların işletme durumuna yönelik olarak gerek duydukları bilgiler genellikle farklılık göstermektedir. İşletme içi bilgi kullanıcılarına yönelik bilgileri yönetim muhasebesi ile maliyet muhasebesi alt bilgi sistemi sağlarken, işletme dışı bilgi kullanıcılarına yönelik bilgileri genel muhasebe alt bilgi sistemi sağlamaktadır (Canbaz, 2014: 163). Bunun yanında işletme dışı bilgi kullanıcılarının finansal tablolar yanında bazı özel tablolara da ihtiyaç duyabilecekleri unutulmamalıdır.

2.4. Muhasebe Bilgi Sistemi Veri ve Bilgi Akışı

Muhasebe bilgi sisteminde veri ve bilgiler her sistemde olduğu gibi “girdi-süreçleme-çıkışı” akışını izler. Bu akışa uygun olarak veri ve bilgiler önce sisteme belgelerle dâhil edilir, ilk işlem belgelerine kaydedildikten sonra tarih sırasına göre günlük defterlere geçirilir. Konularına göre büyük defterlere kayıt edilen bilgiler, bir kayıt ortamı içinde bilgi işlem faaliyetleri ile çıktılara dönüştürülerek iç ve dış bilgi kullanıcılarına raporlar halinde iletilir (Özkan vd., 2013: 8).

Muhasebe bilgi sistemine girdi biçiminde dâhil edilen veriler, işletmenin dışından işletmeye, işletme içinde bulunan değişik birimlere ve işletmenin dışına doğru bir takım hareketlilik içerisindedirler (Canbaz, 2014: 156). Bu veri ve bilgi akışı Şekil 2.3.’te gösterilmiştir.

Şekil 2.3. Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri ve Bilgi Akışı

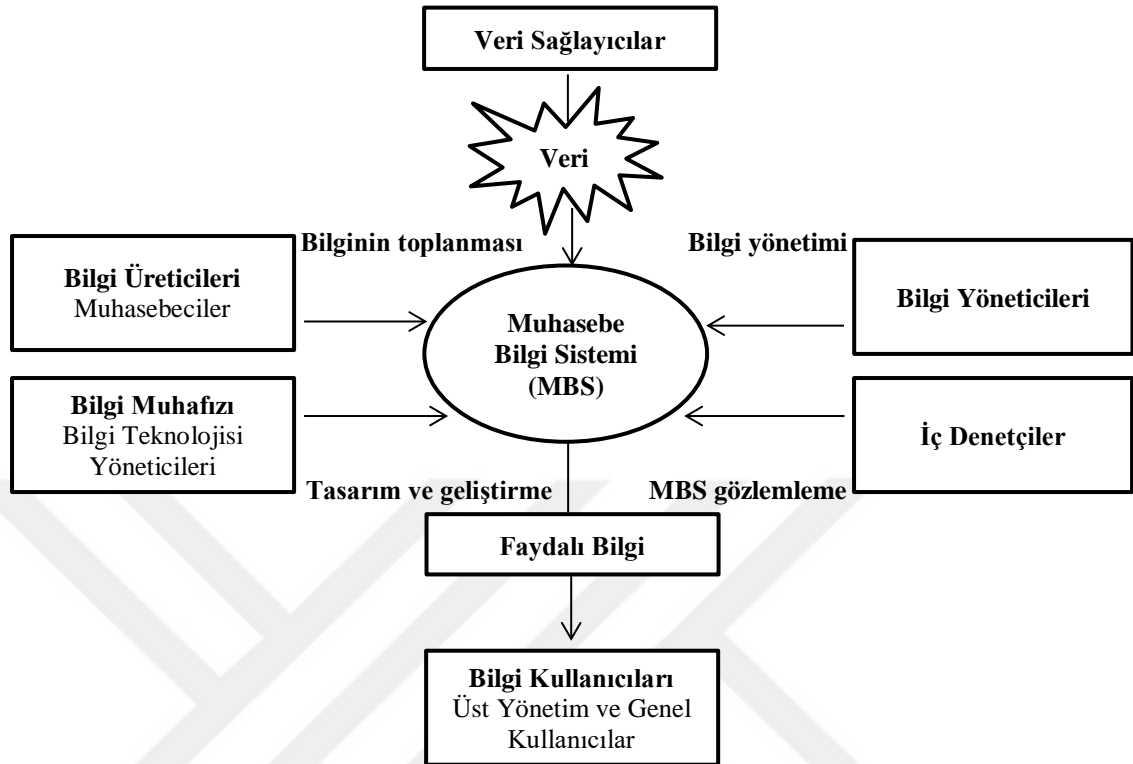

Kaynak: Fevzi Sürmeli vd., *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2007, s.19.

İşletme faaliyetlerine ilişkin hareketler; ilk işlem belgeleri, kayıt araçları ve muhasebe fişleri sisteme dâhil edilerek kayıt işlemleri gerçekleştirilmiş olur. Sisteme dâhil edilen bu belgelerle veriler toplanır. Toplanan veriler düzenlenerek dosyalanır, sınıflandırmalar yapılır, veri tabanları oluşturulur ve hesaplamalar yapılarak yevmiye defteri kayıtları oluşturulur. Hazırlanan bilgilerin özetlenerek son hali verilir ve ilgili kişi ve kurumlara iletilmesi sağlanır ve daha sonra tekrar ihtiyaç olabileceği gerekçesiyle dosyalarda veya elektronik ortamlarda saklanırlar.

Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen veri ve bilgilerin pek çok kullanıcısı bulunmaktadır. Bu kullanıcılardan veri sağlayıcılar, sisteme veri aktaran taraf iken, muhasebeciler ve muhasebe bilgi sistemi bu verilerden bilgi üreten yani bilginin oluşumunu ve toplanmasını sağlayan taraftır. Bilgi teknolojileri ve yöneticileri tarafından bu bilgiler muhafaza edilmekte, tasarım ve geliştirme yapılmaktadır. Üretilen bu faydalı bilgiyi ise üst yönetim, iç denetçiler ve diğer bilgi kullanıcıları da kullanmaktadır. Bu bahsedilenler doğrultusunda muhasebe bilgi sisteminde veri akışında bilgi kullanıcıları arasında bir takım ilişkiler söz konusu olmaktadır. Bu bilgi kullanıcıları arasındaki ilişki Şekil 2.4.'te gösterilmiştir.

Şekil 2.4. Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Akışının Çıkar Grupları Arasındaki İlişkisi

Kaynak: Engin Dinç ve Hasan Abdioğlu, “İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB 100 Şirketleri Üzerinde Amprik Bir Araştırma”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.12, S.21, 2009, s.165.

2.5. Muhasebe Bilgi Sistemi Öğeleri

Sistemi oluşturan ve meydana getiren öğelerin işlev görmesi muhasebe bilgi sisteminin işlev görmesine bağlıdır. Yani sistemin öğeleri, muhasebe bilgi sistemini tanımlayan, birbirine bağlı olan, aralarında anlamlı ilişkiler kurulmuş ve sisteme işlerlik kazandıran unsurlardır. Sisteminin çalışabilmesi ve doğru çıktılar üretebilmesi, sistemi oluşturan bu öğelerle mümkün olmaktadır. Planlama, kontrol, analiz ve karar alma süreçleri için bilgi toplama, dağıtma, saklama amacıyla bir arada çalışan, birbirleriyle ilişkili araçlar topluluğu olan muhasebe bilgi sisteminin unsurları farklı bir sınıflamaya tabi olmakta ve fiziki ve kavramsal öğeler olarak iki grupta incelenebilmektedir (Özçelik, 2010: 45).

2.5.1. Fiziki Öğeler

Muhasebe bilgi sisteminin işlev görmesini sağlayan, gözle görünen unsurlar olan fiziki öğeler; personel (insan), donanım ve yazılım, haberleşme (iletişim) araçları, tablolar ve raporlar, muhasebe el kitabı ve hesap planını içermektedir (Sevim, 2003: 54).

Personel: Muhasebe bilgi sisteminin ilk ve en önemli ögesi sistemi kuran, işleten, geliştiren, kullanan insandır. İş ve gündelik hayatımızda kullanımı kaçınılmaz olan bilgisayarların muhasebe alanında da yoğun bir kullanımı söz konusudur. Böylece kişilerin yapacağı işlerin nitelikleri değişir, zamandan tasarruf sağlanarak faaliyetler kolaylaşır fakat muhasebede bilgisayar kullanımı insan sayısında herhangi bir azalmaya sebep olmaz. Sistemden elde edilen bilgilerin değere dönüştürülmesi, raporlar oluşturup analiz edilmesi insan tarafından gerçekleştirilirken, bu bilgilerin değere dönüştürülme yüzdesi; kişinin eğitimi, ilgi alanı ve tecrübesine göre değişiklik arz etmektedir. İnsan ögesinin muhasebe bilgi sistemi içerisinde etkin olabilmesi; çalışacak personelin uygun bir organizasyon çerçevesinde görev almasına da bağlıdır (Yıllancı, 2001: 14).

Donanım ve Yazılım: Muhasebe bilgi sisteminin değişiminin temel dinamiklerden birisi bilgi teknolojilerindeki gelişmedir. Donanım ve yazılım ürünlerini kapsayan bilgi teknolojileri; donanım ve yazılım sistemlerinin geliştirilmesi, yönetim süreçlerinin otomasyonu gibi konuya ilişkin faaliyetleri de kapsamaktadır. İşletmelerde bilgi işleme sisteminin işlerliğinin donanım ve yazılıma bağlı olması, yazılım olmadan donanımın kullanılabilmesinin mümkün olmaması, muhasebe bilgi sisteminde bu iki işlevin birlikte ele alınmasını gerektirmiştir (Parlakkaya ve Tekin, 2002: 677). İşletmeler donanım ve yazılıma yatırım yapmakta, süre sonunda ise yatırımın yenilenmesi gerekmektedir.

Haberleşme Araçları: Verilerin toplanması, kaydedilmesi, işlenmesi, ilgili yerlere iletilmesi için gerekli belgelerdir. Kayıt ve haberleşme olanağı sunan haberleşme araçları; zaman, yer, kişi gibi yönleri ortaya koymak amacıyla muhasebe sistemine ilişkin verileri somutlaştırıp ispatlanabilir duruma getirmektedir (Karakaya, 1994: 30). Haberleşme araçları ilk işlem belgeleri ve kayıt belgeleri olarak ikiye ayrılmaktadır. İşletmelerin faaliyetlerine ait verilerin ilk kez kayıt altına alındığı belgeler olan ilk işlem belgelerine örnek olarak; faturalar, hammadde istek fişleri, çekler, gider pusulası, bono-poliçeler, irsaliyeler, yolcu listeleri, günlük müşteri listeleri, işçi çalışma kartları gösterilebilir. Kayıt belgeleri ise, verilerin genellikle ilk işlem belgelerine dayanarak kaydedilmesi, işleme tabi tutulması için kullanılan, devamlılık arz eden, yevmiye-envanter-büyük defter, stok kartları gibi belgelerdir (Sürmeli vd., 2007: 41).

Tablolar ve Raporlar: Finansal tablo ve finansal rapor kavramları işleyişte birbirlerinin yerine kullanılsa da aslında birbirinden farklı kavramlardır. Tablo genellikle tek bir bilgi

seti için kullanılırken; rapor, tablolar seti olarak ifade edilmektedir. Bütün tablolar ve raporlarda olduğu gibi muhasebe tablolarının ve raporlarının da amaçları yöneticilere, yatırımcılara ve kredi verenlere karar almada yararlı bilgiler sağlamak, eksik bilgilerini gidermek, geleceğe yönelik değerlendirmeler yapabilmek, varlık ve kaynaklardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamaktır. Muhasebe bilgi sisteminin çıktıları olan ve bilgi kullanıcılarına hitap eden finansal tablolar ya da raporlarda iç raporlar; işletme yönetiminin her birimine sunulan, planlama, kontrol ve denetim amacı taşıyan tablolardır (Sürmeli vd., 2007: 42). Yöneticilere işletme faaliyetlerinin gidişatı ve sonuçları hakkında öngöründe bulunma ve planlanan amaçlarla karşılaştırma imkânı sağlayarak verecekleri kararlarda temel oluşturmaktadır. İç raporlar, yöneticilerin muhasebe bilgilerine verdiği öneme, bilgi işlem teknolojilerinin gelişmişlik düzeyine, işletmenin türüne, büyüklüğüne göre farklılıklar göstermektedir. Bunlara örnek olarak bilanço, gelir tablosu, bütçeler, performans-maliyet-stok-kontrol-üretim-satış raporları sunulabilir. Dış raporlar ise; üçüncü kişileri işletme hakkında bilgilendirmek, çalışmalardan haberdar etmek için sunulan dokümanlardır. Bu raporların içeriği de iç raporlar olduğu gibi, sunulacak kişilere veya ilgili oldukları konulara göre değişmektedir. Bilanço, gelir tablosu, fon akım-nakit akım-kâr dağıtım-net çalışma sermayesi tablosu, yıllık faaliyet raporları, kredi kurumları raporları, sermaye piyasasına açıklanan finansal tablolar dış raporlara birer örnektir (Ömürbek, 2003: 126).

Muhasebe El Kitabı: Muhasebe el kitabı veya muhasebe uygulama kılavuzu olarak hazırlanacak bir kitapçık muhasebe bilgi sistemini yazılı hale getirmekte ve kurumsallaştırmaktadır. İşletmenin sahip olduğu bilgi birikimi değeri olan bu dokümanlar ile sistem kişilere değil işletmeye mal olmaktadır. Böylece sistemin açık ve anlaşılır olması sağlanırken, bilgilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamada bir güvence oluşmaktadır (Sevim, 2003: 79).

Hesap Planı: İşletmelerde finansal nitelikli hareketlerin kaydedilmesi için kullanılacak hesapların, muhasebenin temel kavramları, ilkeleri ve standartları çerçevesinde sistemli olarak gruplandırıldığı listeler, aynı olayların aynı hesaplara kaydedilmesini sağlayan yöntemlerdir. Muhasebe bilgi sisteminde, bilgi üretim unsurları arasında yer alan hesap planlarının, üretilecek bilgilerin doğruluk, tutarlılık, ilgililik ve zamanlılık düzeylerini yani kalitelerini artırıcı nitelikte tasarlanmış ve işletmenin organizasyon yapısına

uyarlanmış olması gerekmektedir (Sevilengül, 1997: 57-58). Etkin olamayan bir hesap planı, muhasebe bilgilerinin doğruluğunu, tutarlılığını, ilgililiğini, güvenilirliğini, zamanlılığını yani bilginin kalitesini olumsuz yönde etkileyebilecektir.

2.5.2.Kavramsal Ögeler

Muhasebe bilgi sisteminin kurulması, verilerin işlenmesi ve ilgili yerlere raporlanması sürecinde fiziki olarak görülmeyen ancak önemli rolleri olan ve uygulamaları yönlendiren kavramsal ögeler; yasalar, ahlaki kurallar ve etik değerler, yöneticilerin yönergeleri, muhasebe temel kavramları, ilkeleri, standartları olarak sınıflandırılabilir (Sevim, 2003: 80-81).

Yasalar: Muhasebe sisteminde üretilen bilgiler sonucu oluşturulan tablo ve raporların bir kısmı dış bilgi kullanıcılarına yönelik olup bu kamu kuruluşları, ortaklar, yatırımcılar, kredi verenler, sendikalar tarafından kullanılmaktadır. İşletmenin çıkar birliği yaptığı paydaşları olan dış bilgi kullanıcılarının işletme üzerindeki hakları yasalarla güvence altına alınmıştır. Bu haklar finansal sonuçlar doğurduğundan ilgili yasaların birçoğu muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgileri ilgilendirmektedir. Sistemde yer alması gereken belgelerin içeriği ve düzenleme şekli, hesap planı, temel kavramlar tek tip finansal tablolar vb. konuların birçoğu yasalarla düzenlenmiştir. Devletin vergi alacağı, yatırımcıların hakları, işletme ile ticari ortaklık yapanların hakları gibi yasal durumlar kanunlar ve mevzuatlar ile düzenlenerek korunmaktadır. Bu düzenlemeler muhasebe bilgi sisteminin kurulmasını, işleyişini, üretilen bilgileri yakından etkilemekte ve devletin vergi alacağını ve işletme üzerinde alacağı olan üçüncü kişilerin haklarını güvence altına alma amacını gütmektedir (Özçelik, 2010: 54).

Ahlaki Kurallar ve Etik Değerler: Toplumun genelini ilgilendiren ahlaki değerlerden farklı olarak burada sözü edilen ahlaki kurallar muhasebe mesleğinin yürütülmesinde önem taşıyan kuralları içermektedir. Meslek ahlakı olarak da adlandırılan bu kurallar, muhasebe işlerindeki hata ve yolsuzlukları yok etmeyi amaçlayan, muhasebe işlerini yerine getiren her elemanın uymayı vicdani bir zorunluluk olarak gördüğü normlardır. Muhasebe işlerinin yürütülmesinde yasal yaptırımları olan bu meslek ahlakı kurallarına uyulmaması halinde sistemden doğru ve güvenilir bilgi elde edilemeyecek hatta iş veya arkadaş çevresini kaybetme, küçük düşme gibi yaptırımlar olacaktır (Sevim, 2003: 82).

Yöneticilerin Yönergeleri: Genellikle işletme içi raporların üretilmesinde sistemin işleyiş esaslarına yönelik kuralları içermektedir. Muhasebe bilgi sisteminde üretilecek muhasebe bilgileri ile ilgili ilke ve esasların tamamının muhasebe el kitabında yer alması gerekir (Sevim, 2003: 82-83).

Muhasebe Temel Kavramları, İlkeleri, Standartları: Muhasebenin bilimsel temellerinin aynı zamanda etik değerlerinin de alt yapısını oluşturan bu ögeler; muhasebenin çevresi ve amaçlarıyla ilgili tüm faaliyetlerinde, temel işlevlerinin yerine getirilmesinde bir rehber niteliği taşımaktadır. Temel kavramlar, muhasebenin çerçevesini belirleyen geçerli olduğuna inanılan ifadeler için kullanılırken; standart tanımlanan kavramların uygulanması için kullanılmaktadır. İlke kavramı ise; finansal tabloların düzenlenmesinde uyulması gereken kurallar olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda temel kavramlar, ilkeler ve standartlar muhasebe bilgi sisteminde verilerin bilgiye dönüştürülmesi, ilgili kişi ve kurumlara iletilmesi aşamalarında yol gösterici ve açıklayıcı birer kavramsal öge olarak karşımıza çıkarlar (Acar ve Tetik, 2005: 20).

2.6. Muhasebe Bilgi Sistemi Geliştirme İlkeleri

Muhasebe bilgi sistemini geliştirme iki şekilde ele alınabilir. Bunlardan birincisi yeni bir sistem tasarımı ve uygulaması iken, ikincisi mevcut sistemin yetersiz kalması sonucunda geliştirilmesidir. Yeni sistem tasarımı ve uygulanması işletmelerin kuruluşu ile gündeme gelirken; mevcut sistemin geliştirilmesi ise günümüzde bütün işletmeler için gündemde olan bir olaydır. Muhasebe bilgi sisteminin geliştirilmesi için girişilen bu çabalar ile çalışmalarda uyulması gereken ilkeler sistemin kurulmasında, ekonomik ve etkin olarak işleminde büyük önem taşımaktadır (Sevim, 2003: 117).

Muhasebe bilgi sistemi geliştirme çabaları bir plan doğrultusunda ortaya konacak proje kapsamında yürütülmektedir. İşletmelerde kurulacak ya da kurulu sistemin çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde iyileştirilmesi için gerçekleştirilen geliştirme çabaları çoğunlukla bir ekip tarafından yürütülmektedir. Muhasebe meslek mensupları, sistem analistleri, endüstri mühendisleri, işletmeciler, vergi uzmanları, yöneticiler, bilgisayar uzmanları ve ilgili diğer elemanlar bu ekipte yer alan kişilerdir. Ayrıca muhasebe bilgi sistemi geliştirme çabalarının başlatılması sürecini, karar alma noktasında bulunan işletme üst yönetimi başlatır. İşletme üst yönetiminin bu süreci

başlatmasındaki temel amaç ise, işletmede bulunan muhasebe bilgi sistemindeki yetersizlik ve hataların giderilmek istenilmesidir (Ağca vd., 2013: 139).

Muhasebe bilgi sisteminin kurulması ve geliştirilmesi aşamasında uyulması gereken bazı ilkeler vardır. Bu ilkeler, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yeni yaklaşım ve olanaklar çerçevesinde gelişen, sistem tasarımında yol gösteren birer kılavuz niteliğindedir. Muhasebe bilgi sistemi ilkelerini yedi başlık altında inceleyebiliriz;

- Uygun Maliyet İlkesi,
- Raporlama İlkesi,
- İnsan Etkeni İlkesi,
- Örgüt Yapısı İlkesi,
- Esnek Olma İlkesi,
- Açık ve Anlaşılabilir Olma İlkesi,
- Veri Biriktirme ve İşleme İlkesidir.

2.6.1. Uygun Maliyet İlkesi

Muhasebe bilgi sistemi geliştirme ilkeleri arasında en önemlisi ve yeni bir sistemin kurulmasında ya da sistemin yenilenmesinde dikkate alınmak durumundadır. Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin ve ilgili tüm bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarına uygun ve tutarlı bir şekilde bilgi sağlamak ve iç kontrolü etkin kılmak amacıyla uygun bir maliyet ilkesi ile sisteme uyumlaştırılabilir şekilde geliştirilmelidir. Uygun maliyetin ölçüsü ise, sistemin oluşturulması için harcanan parayla, sistemin işletmeye sağlayacağı ölçülebilir yararların karşılaştırılmasına bağlıdır (Sürmeli vd., 2007: 57). Burada bilginin üretim maliyetinin, bilginin kullanımından elde edilecek faydayı aşmamasına dikkat edilmesi gerekir.

2.6.2. Raporlama İlkesi

Finansal faaliyetlerle ilgili verileri bilgiye dönüştüren muhasebe bilgi sisteminde raporlamanın amacı, iç ve dış bilgi kullanıcılarının gereksinimlerini karşılayarak, gerçekleşen finansal olayları izlemek ve sonuçlandırmaktır (Akar, 2016: 35). Bu nedenle MBS'den edinilen ve karar almada etkin olarak kullanılan bir araç olan raporlar herkes tarafından anlaşılabilir şekilde açık ve net olmalıdır.

2.6.3. İnsan Etkeni İlkesi

Bilgi kullanıcılarının karmaşık olaylar karşısında etkin ve başarılı kararlar alması hem bilgilerin kullanılabilir ve kaliteli olmasına hem de kişisel özelliklerine veya yeterliliğine bağlıdır. Tüm bunların yanında kişinin yeterliliği de bu bilgilerden faydalanma derecesini sınırlar. Sistemin insanlar tarafından uygulanması insan ve sistem entegrasyonunu ön plana çıkarmıştır. Ayrıca, düzenlenen sistemin onu kullanacak kişilerin kişilikleri ile bağdaşmasını, sistemi kullanacak personelin, sistemi anlayıp uygulayabilecek düzeyde olmasını zorunlu kılmaktadır. Sisteminin çalışmasından sorumlu olan kişiler, sistemin sosyal yapısını oluşturmaktadırlar. Çalışanlar tarafından benimsenmeyen sistemde çalışma imkânı olmayacağından dolayı belirli temellere dayalı sağlam bir çalışma düzeni sağlanmalıdır (Sürmeli vd., 2007: 57).

2.6.4. Örgüt Yapısı İlkesi

Muhasebe bilgi sistemi örgüt içinde yeri, sınırları, yetki ve sorumluluk alanları belirlenmiş yani kurumsallaşmış işletmelerde daha etkin çalışmaktadır. Bu tür organizasyonlarda yöneticinin bilgi gereksinimlerinin neler olduğu belirli ve sistem organizasyonun ihtiyaç duyduğu bilgiyi üretmek, gerekli yerlere, gereken zamanda akışını sağlamaktadırlar. Yalnız tüm bu faaliyetler sadece iyi tanımlanmış bir örgüt yapısı içinde gerçekleşecektir (Sevim, 2003: 125). Bu bağlamda muhasebe sistemlerinin organizasyonla uyumu, üretilecek muhasebe bilgisinin kalitesini de artıracaktır.

2.6.5. Esnek Olma İlkesi

İşletmelerde muhasebe bilgi sistemi her zaman değişime ve gelişime açık olmalıdır. İşletmelerin bilgi, kontrol ve denetim ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, problemlere cevap verebilmesi ve sorunlara çözüm olabilmesi, değişiklikler karşısında uyum sağlayabilen esnek bir sistemle mümkün olabilmektedir. İşletme faaliyetlerinde esnek bir sistem ise, değişiklikler karşısında yeni baştan düzenleme gerektirmeksizin, yeni ihtiyaçlara yalnızca yeni bir takım eklerle cevap verebilen bir sistemdir (Sürmeli vd., 2007: 57).

2.6.6. Açık ve Anlaşılabilir Olma İlkesi

Sistemdeki bilgilerin açık bir şekilde ifade edilmesi ve böylece herkes tarafından anlaşılabilir bir yapıda olması sistemin etkinliği ile ilgili bir unsurdur. Açık ve anlaşılabilir bir sistem kişiler tarafından karmaşık bir sisteme nazaran daha çabuk

öğrenileceğinden ve sistemden sorumlu kişilerin sistemi izlemeleri kolaylaşacağından, işlemler daha basit bir şekilde yapılacak böylece sistem etkin çalışacaktır. Bu durumda yeni kurulan bir sistemin standartlaşması da kolaylaşacaktır. Çünkü sistem açık ve anlaşılabilir olduğundan, herkes tarafından aynı algılanacak ve uygulama da standartlaşacaktır. Muhasebe bilgi sistemini kullanan kişiler, kendi gözlemleri yerine sistemin sağladığı bilgilere dayanarak işlem yapmalıdır (Karacaer ve İbrahimoglu, 2003: 216). Dolayısıyla, sistemin oluşturacağı bilgiler hataları azaltarak varlık ve kaynakların etkin yönetimini sağlamalıdır. Bu durum ancak sistemin ve sisteme bağlı alt sistemlerin iyi bir şekilde tanımlanması ile mümkündür.

2.6.7. Veri Biriktirme ve İşleme İlkesi

Bu ilke verilerin sistem içerisindeki akışlarıyla ilgilidir. Muhasebe bilgi sistemine yapılacak ilk kayıt doğru ve gerekli ayrıntıları içerecek şekilde olmalıdır. Sistemdeki ilk kaydın gerekli ayrıntıda olması sistemden çok amaçlı bilgilerin alınmasına olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla sistemin sağlıklı çalışması ancak sağlıklı bir girdi-işleme-çıkış akışı ile sağlıklı bir akış da sadece sisteme kaydedilen verilerin istenilen ve gerekli olan nitelikleri taşıması ile mümkündür. İşletmeler doğru, anlaşılabilir ve tutarlı verileri toplayıp kaydederek ve bilgi üretim sürecinde ihtiyaçlarını karşılayabilecek kalitede üreterek tüm bilgi kullanıcılarına zamanında sunmalı ve daha sonra tekrar kullanılmak üzere bilgi havuzlarında depolamalıdır (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 165).

Açıklamalardan da anlaşıldığı gibi muhasebe bilgi sisteminin tasarımı yapılırken bu ilkeler dikkate alınmalı ve sistem bu ilkeler ışığı altında tasarlanmalıdır. İşletmelerin değişme ve gelişmelere uyum sağlayabilmeleri, projelerinde başarıyı yakalayabilmeleri için muhasebe bilgi sistemini geliştirmeleri ve bu yedi ilkeye uymaları gerekmektedir.

2.7. Muhasebe Bilgi Sistemi Alt Sistemleri

Temel işletme bilgi sistemlerinin en eskisi ve en önemlisi olan muhasebe bilgi sistemi, gerek işletme içi gerek işletme dışı bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgiyi üretmektedir. İşletmenin faaliyetlerinde ve yönetiminde, yetki ve sorumluluklar açısından yönetim düzeyleri çeşitli alt sistemlerden oluşmaktadır (Karakaya, 1994: 52). İşletmelerin ihtiyaçlarına göre alt sistemler ile arasındaki ilişkilerin şekillendiği muhasebe bilgi sisteminde üç temel alt sistem söz konusudur. Bunlar;

- İşlem Süreçleme Sistemleri (İSS),
- Büyük Defter Sistemleri/Finansal Raporlama Sistemleri (BDS/FRS),
- Yönetim Raporlama Sistemleri (YRS)' dir.

2.7.1. İşlem Süreçleme Sistemleri

İşlem süreçleme sistemleri; her zaman ortaya çıkabilen, rutin işletme faaliyetleri üzerine odaklanır. Bu sistem, ekonomik olayların finansal işlemlere dönüştürülmesine, finansal işlemlerin yevmiye defteri ve defteri kebir gibi muhasebe belgelerine kaydedilmesine ve elde edilen finansal bilgilerin günlük işletme faaliyetlerinde kullanılmak üzere ilgili kişilere iletilmesine olanak sağlar (Sürmeli vd., 2007: 47).

2.7.2. Büyük Defter/Finansal Raporlama Sistemleri

Büyük defter sisteminde; deftere gelen verilerin büyük çoğunluğu işletmenin gerçekleştirdiği finansal nitelikli işlemlerden elde edilir. Elde edilen veriler büyük defterdeki hesapları güncelleştirmek için büyük defter sistemi tarafından işleme tabi tutulur. Finansal raporlama sistemleri ise; finansal kaynakların durumunu ve kaynaklardaki değişimleri ölçümleyen ve raporlayan, ürettiği bilgilerin hissedarlar, kredi verenler, yatırımcılar, devlet ve müşteriler gibi işletme dışı kullanıcıları bulunan sistemlerdir. Finansal raporlama sistemleri tarafından üretilen raporların, kanuni açıdan bir kısmının hazırlanması zorunluluk arz ederken (bilanço, gelir tablosu, vergi iade bildirimleri gibi), diğer bir kısmının ise isteğe bağlı olarak hazırlandığı unutulmamalıdır (Sevim, 2003: 81).

2.7.3. Yönetim Raporlama Sistemleri

Yönetim Raporlama Sistemleri; işletmelerin idaresinde ihtiyaç duyulan ve işletme içi kullanıma yönelik olan finansal bilgileri üretir. Üretilen bu bilgilerin kullanıcıları çeşitli kademelerdeki her işletme yöneticisi olabilmektedir. Sapma raporları, bütçeler, maliyet-kar analizleri, gibi raporları içeren yönetim raporlarının ne şekilde ve kapsamda üretileceğine işletme kendisi karar verdiği içi bu tür raporlar isteğe bağlı raporlama olarak adlandırılır (Ağca vd., 2013: 13-14).

Veri veya bilgilerin işlenmesi için tasarlanmış bir yapıda olan bu alt sistemlerden edinilen bilgiler sayesinde, işletme hakkında karar verecek olan kişi ve kurumlar, hızlı ve güvenilir bir şekilde faaliyetlerini yerine getirmektedirler.

2.8. Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojileri

Günümüz bilgi çağında işletmelerin piyasada başarılı olabilmeleri, hem ulusal hem de küresel açıdan rekabet güçlerini arttırmalarına, değişen ve gelişen teknolojiye adapte olabilmelerine bağlıdır. İşletmelerin ideal bir bilgi sistemi kurabilmeleri açısından işletme yönetimi başarıyı elde etme noktasında bilgi teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanmalıdır. Bu durum işletmelerin kurumsallaşmasına da yardımcı olmaktadır.

Bütün bilgi sistemlerinde olduğu gibi muhasebe bilgi sisteminde de bilgi teknolojilerinin önemli katkısı bulunmaktadır. Gelişen bilgi teknolojileri ile birlikte muhasebe sistemlerinde önemli değişiklikler meydana gelmektedir. Bilgi teknolojileri işletmelere hız, esneklik, ayrıntılı bilgi sunma gibi avantajlar sağlarken beraberinde bazı sorunları da getirmektedir. Kişilerin bilgi teknolojileri konusunda yetersiz olmaları, teknolojinin muhasebe sistem ve organizasyonunda kullanımının işletmelere getireceği maliyet yükünün oldukça yüksek olması ve elektronik ortamda tutulan verilerin, deprem, yangın, sel gibi doğal felaketlerin olması durumunda kaybolma riskinin yüksek olması bunların başında gelmektedir (Tahirov, 2009: 131-132).

Eskiden muhasebede veri ve bilgileri kayıt altına alma ve raporlama işlemlerinde bütün işlemler elle yapılırken günümüzde bilgisayar aracılığıyla yapılması öncelikle bilginin üretimini ve iletimini arttırmaktadır. Aynı zamanda elle yapılan işlemlerde uzun zaman çalışılması gerektiğinden yanlış yapılma olasılığı daha yüksektir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile bilgisayar kullanımının artması sayesinde ortaya çıkabilecek hata oranları daha da azalmaktadır. Gelişen muhasebe teknikleri sayesinde veri ve bilgilerin kayıt altına alınması, işlenmesi ve saklanması faaliyetleri üst düzey bilgisayarlarla gerçekleştirilmekte ve gerçeğe daha yakın sonuçlar elde edilmektedir (Yayla, 2006: 95).

İşletmeden işletmeye değişiklik gösteren bilgi teknolojileri yatırımlarında, kurumsallaşmış işletmelerde bilgi teknolojilerine yapılan yatırımlar işletmeye artı değer kazandırırken, tersi durumda bilgi teknolojileri yatırımları israf niteliği taşımakta ve daha fazla sorun olarak geri dönebilmektedir (Demir ve Bahadır, 2006: 2).

2.9. Muhasebe Bilgi Sisteminin Organizasyona Katkıları

İşletmelerin geleceği ile ilgili olarak bilgiyi nasıl kullanacağını belirleyen ve stratejik düzeyde rekabet etmesine katkı sağlayan muhasebe bilgi sisteminin organizasyonlara

çok çeşitli alanlarda faydası söz konusudur. Bilgiyi ilgili kişi ve kurumlarla paylaşmak, faaliyetlerin işlem süresini azaltmak, ürün ve hizmet maliyetlerini düşürürken, kaliteyi ve verimliliği arttırmak, karar almada doğruluğu ve etkinliği artırırken karar alma süresini azaltmak sistemin organizasyonlara sağladığı belli başlı faydalardan birkaçıdır (Alagöz vd., 2013: 35).

MBS ile organizasyonlarda denetim ve bilgi güvenliğini ele alırsak; daha önceleri elle hazırlanan muhasebe kayıt ve raporları üst yöneticileri özellikle de çalışanları hem zaman hem de işleyiş açısından zora sokmaktaydı. Gelişen teknoloji ile birlikte ulusal ve uluslararası başarıyı yakalamak isteyen işletmeler muhasebe bilgi sistemini yaygın olarak kullanmaya başlayacak ve muhasebe çalışanları teknolojinin sağladığı bu avantajları değerlendirebildiği sürece işletmelerine avantaj sağlayacaktır. Bu başarının ve büyümenin sürekli bir şekilde artarak devam edebilmesi için bu organizasyonların özenli bir şekilde denetimi gerekmektedir. Günümüz işletmeleri muhasebe bilgi sisteminin varlığı ile bu incelemeleri titizlikle takip edebilmekte, yapılan hata ve hile durumlarında kolaylıkla müdahale edebilmekte ve böylece organizasyonlarda bilgi güvenliği sağlanabilmektedir.

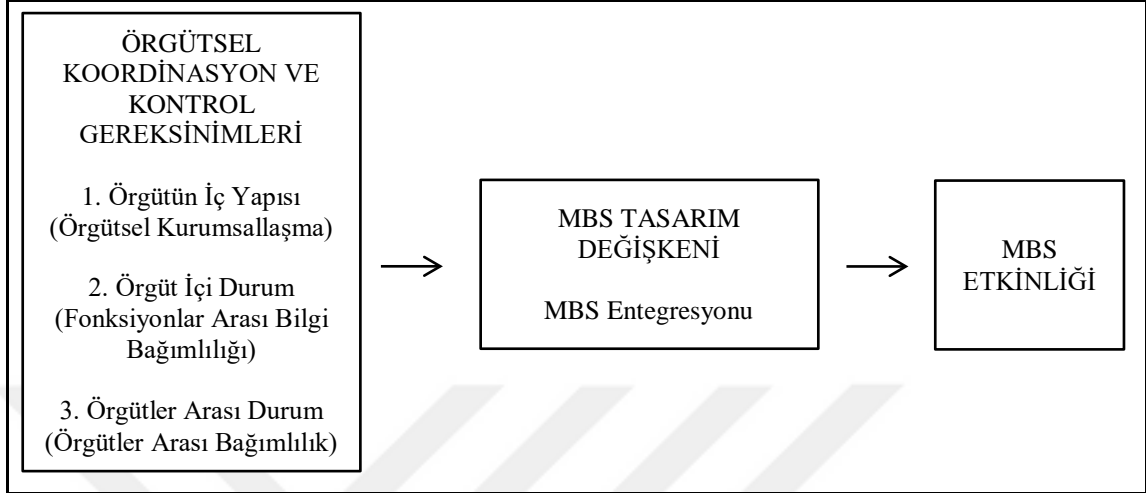
Örgütün finansal nitelikli işlemlerinde muhasebe bilgi sistemi, entelektüel sermayeyi ölçmeye yönelik olarak kullanılan piyasa değeri, defter değeri, varlıkların değeri gibi pek çok kavramların üretimini ve sonrasında kullanımını sağlamıştır (Yılmaz vd., 2005: 98). Tüm bu kavramların kullanımı ile işletmelerin etkin bir şekilde yönetilebilmesi, daha gerçekçi ve doğru raporlar oluşturulabilmesi sağlanabilir.

Kurumsal yönetim anlayışı işletme ile ilgili finansal raporların şeffaf ve hesap verebilir bir temelde oluşturulmasında önemli katkı sağlamaktadır (Güney, 2013: 278). Burada kurumsal yönetim anlayışı ile muhasebe bilgi sisteminin organizasyona katkılarının benzerlik gösterdiği de unutulmamalıdır.

Bahsedilen katkıların işletmelere sağlanabilmesi, işletmelerin yönetim anlayışlarının başarılı olabilmesi ve faaliyetlerinin aksamadan devam edebilmesi için; işletme bilgi sistemlerinin en önemli ve ayrılmaz bir parçası olan muhasebe bilgi sisteminin etkin bir işletme yönetimine sahip olması gerekmektedir. Örgütsel koordinasyon ve kontrol faaliyetlerinin gereksinimi olan nitelikli bilgilerin üretilmesi, yani sisteminin etkin bir

şekilde çalışması ise sistemin dizaynı ve entegrasyonu ile sağlanabilir (Özkan vd., 2013: 8). Muhasebe bilgi sisteminin etkinliğine yönelik bilgiler Şekil 2.5.'te gösterilmiştir.

Şekil 2.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği

Kaynak: Ezgi Akar, *İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Çanakkale İlinde Bir Araştırma*, On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2016, s.56.

2.10. Muhasebe Bilgi Sisteminden Elde Edilen Bilgilerin Niteliği ve Önemi

İşletmeler performanslarını arttırmak ve alanlarındaki mevcut potansiyellerini daha da yükseltmek için modern ve küresel teknolojileri kullanarak etkin bir şekilde işletme yönetim faaliyetlerini sürdürmeye çalışmaktadırlar. Muhasebe bilgi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasının temelinde muhasebenin ürettiği bilgilerin kaliteli olması yatmaktadır. Muhasebe bilgilerinin kalitesi ise finansal tablolardaki bilgilerin gerçeğe uygunluğu, verilen bilginin hassaslığı, doğruluğu şeklinde tanımlanabilmektedir (Kısakürek ve Pekcan, 2005: 108-109).

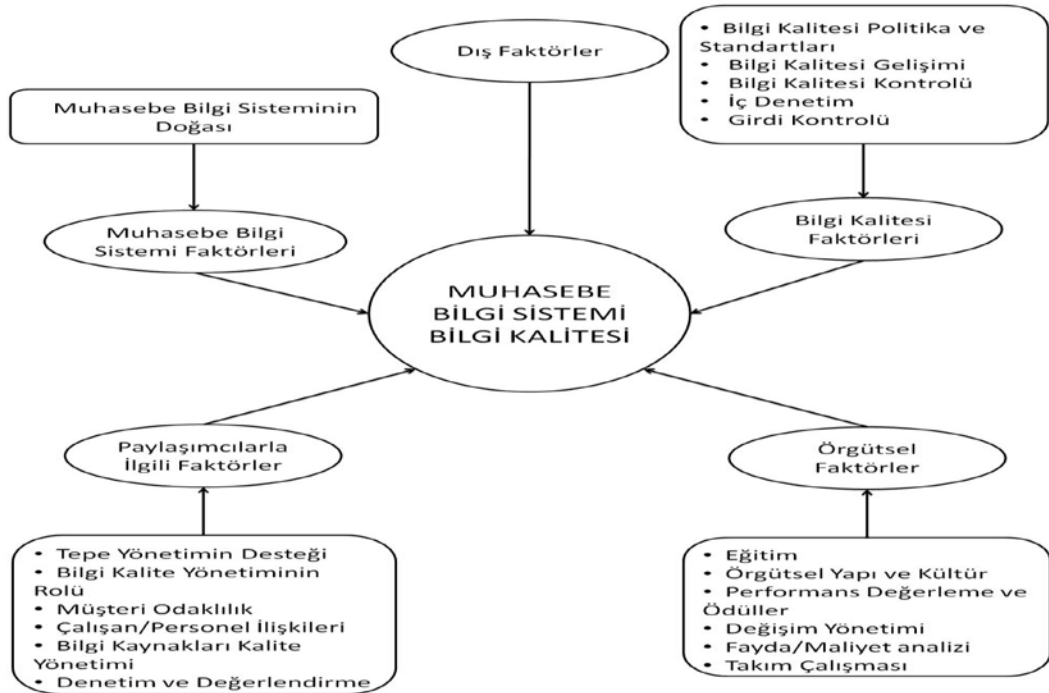
İşletme yönetiminde genellikle karar sürecine odaklanan muhasebe bilgi sisteminden elde edilen veri ve bilgi çıktıları, işlevsel faaliyet düzeyinden stratejik düzeye karar almaları kolaylaştırmakta, kararların uygulanması, yürütülen faaliyetlerin verimliliğinin ve karlılığının artırılması gibi alanlarda da fayda sağlamaktadır (Horngren ve Harrison, 2007: 280). Ayrıca günümüz işletmelerinde muhasebe sisteminden sağlanan bilgilerin niteliği kadar, öngörülü bilgiler sunması, hem çevre hem de işletme içinde yaşanan değişime ve gelişmelere hızla uyum sağlayabilecek esnek bir yapıya sahip bulunması önem kazanmıştır. Böylece muhasebe bilgi sisteminin sürekli iyileştirmeye açık olması

ve sistem tasarımı üzerinde düşünme gereği ortaya çıkmaktadır (Daund ve Triki, 2013: 4).

Muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen bilgiler işletmelerin sadece geçmiş faaliyetlerini kapsamaz, alınan kararlara yardımcı olarak planlar yapılmasını da sağladığından aynı zamanda işletmelerin geleceğini de etkiler. Yöneticilerin işletmelerin geleceği ile ilgili kararlar almalarında en önemli etkenin muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler olması, bu sistemin işletmeler için hayati bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Kısaca, muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler sayesinde geçmişe ait olaylar, içinde bulunulan dönem ve gelecekteki plan ve bütçe faaliyetlerine ait bilgilere detaylı bir şekilde ulaşılabilmektedir (Kefe, 2013: 25).

Hem iç hem de dış bilgi üreticilerine ve kullanıcılarına sahip olan ve çok geniş bir kullanım alanının söz konusu olduğu muhasebe bilgi sisteminden elde edilen muhasebe bilgilerinin, tüm işleyişin odak noktasında bulunduğu bu nedenle kalitesinin son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Muhasebe bilgi kalitesini etkileyen belli başlı faktörler bulunmaktadır. Bahsedilen faktörler Şekil 2.6.'da gösterilmiştir.

Şekil 2.6. Muhasebe Bilgi Sistemi Bilgi Kalitesini Etkileyen Faktörler

Kaynak: İbrahim Çidem, *Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği: Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler Üzerine Bir Araştırma*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2013, s.38.

Etkin bir yönetimin en önemli aracı olan muhasebede sistem ne derece başarılı ve bilgiler ne derece doğru ve güvenilir ise sisteminin tasarlama özellikleri, elde edilen raporların doğruluğu ve güvenilirliği de o derece başarılı olacağından; yöneticiler muhasebe sistemlerinden elde edilen raporlardaki verilere dayanarak kararlar almalı ve yönetim politikaları belirlemelilerdir.

2.11. Muhasebe Bilgi Sisteminin Güvenlik ve Denetimi

Günümüz işletmeleri çağın gelişimi ile birlikte pazarlamadan finansa, üretimden satışa tüm yönetim aşamalarında bilgisayarı etkin olarak kullanmışlardır. Bu ortamlarda üretilerek doğru, güvenilir, tutarlı bir şekilde hızla işlenebilen bilgiler sayesinde muhasebe fonksiyonu gelişmekte ve yönetimin karar alma dayanakları güçlenerek karar alma süreci çabuklaşmaktadır (Salehi vd., 2010: 187).

İşletmelerin faaliyetlerinin devamı açısından muhasebe bilgisi nasıl çok büyük bir öneme sahipse, muhasebe bilgilerinin kullanılıp işlenmesi devamında ilgililere iletilmesi açısından da bilgisayar kullanımı aynı öneme sahiptir. Son dönemde çeşitli sistemlerin ortaya çıkmasıyla işletmelerin iletişim ağlarıyla birbirlerine bağlanması, erişime sunulması ve internet üzerinden tüm dünyayla anında bağ kurulabilmesi gibi gelişmeler bir yandan da güvenlik sorunlarını beraberinde getirmiştir. Her ne kadar bilgisayarlı ortam muhasebe işlemlerini hızlandırma, kolaylaştırma ve güncelleme gibi avantajlar kazandırsa da işletmeler muhasebe bilgilerinin bilgisayarlı ortamdaki güvenliğini sağlamak için gerekli önlemleri almak zorunda kalmaktadır (Demir, 2010: 148).

Muhasebe sisteminde güvenliği tehdit eden unsurlar bilgisayarla sınırlı olmamakla beraber, iç kaynaklardan çalışanlar, dış kaynaklardan işletmenin müşterileri, rakipleri veya hacker olarak adlandırılan kişiler bu risk grubunda yer alan isimlerdir. İşletmelerin önemseyerek koruduğu bilgiye yetkisiz ve haksız erişimi engelleme önlemlerinin bir bütünü olan bilgi güvenliğinin sağlanabilmesi; gizliliğinin ve kullanılabilirliğinin yeterli düzeylerde olması ile mümkündür (Ağca vd., 2013: 71). Bu nedenle muhasebe bilgi sisteminin güvenliğinden sorumlu olan işletme yönetimi muhasebe verilerinin güvenilirlik derecesini arttırmak, gerekli güvenlik tedbirlerini almak ve uygulamak zorundadır.

Finansal tabloların hazırlandığı muhasebe sürecinin amaçları ile bu tabloların güvenilirliklerinin araştırıldığı muhasebe denetim faaliyetlerinde amaç; muhasebede

bilgi üretme sürecini objektif bir gözle incelemek, finansal tablo ve raporlarda yer alan bilgilerin güvenilirliği hakkında bir yargıya ulaşmaktır. Bu amaçla denetçi çeşitli teknikleri kullanarak kanıt toplar ve bu kanıtları değerlendirir. Hazırlanan finansal raporlar hakkında görüş bildirdikten sonra süreç sona erer (Karakaya, 1994: 115). Burada denetim sonucunda yeni bir bilginin üretilmesi söz konusu olmayıp, muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen bilgilerin değeri konusunda bir görüş bildirilmektedir.

2.12. Muhasebe Bilgi Sisteminin Geleceği

Küreselleşme kavramı son yıllarda ülke ekonomilerini önemli derecede etkilemiştir. Teknolojide yaşanan gelişmeler ve bunun sonucunda yaygınlaşan internet kullanımı, çokuluslu işletmelerin iş görme modellerini yakından etkilemekte ve bunların kullanım oranlarına göre değişime sebep olmaktadır. Bu gelişmeler diğer alanlarda olduğu gibi muhasebeyi de yakinen etkilemiştir. Muhasebede veri işleme ve kayıt işlemleri elektronik ortamlara aktarılarak, yapılan analiz ve incelemelerden daha kısa zamanda sonuç alınması mümkün olmuştur. İşletme faaliyet sonuçlarının anlaşılır, güvenilir, zamanında ve karşılaştırılabilir olarak hazırlanmasına kolaylıklar sağlayan teknolojik gelişmeler sayesinde muhasebeciler meslekleri ile ilgili önemli bir takım yeni kavramlarla tanışmışlardır (Yükçü ve Özkan, 2003: 154-155).

Büyüyüp geliştikçe karmaşık bir yapıya sahip olan işletmelerde önceleri teknoloji ve zaman yetersizliğinden hazırlanamayan raporlar günümüzde kolaylıkla hazırlanmaktadır. Yönetici kararlarında etkili olan raporlar; müşteriler, bölgeler gibi çeşitli şekillerde gruplanarak işletmeler ve birimler arasında bilgi akışını kolaylaştırmakta böylece karar alıcıların muhasebeden beklentilerini de arttırmaktadır (Ömürbek, 2003: 162).

Zaman alıcı rutin işlemlerin, bilgisayarlara devredilmesiyle yoğun ve uzun çalışmalar sonucu oluşturdukları belgelerini bilgisayar ortamına aktaran muhasebeciler, bir takım evraklarla, defterlerle ve uzun hesaplamalarla uğraşmaktan kısmen de olsa kurtulmuşlardır. Günümüzde artık muhasebeciler işletme sonuçlarını analiz etmek ve verilecek stratejik kararlar için tepe yönetimine anlamlı raporlar sunmak gibi işlevlerini yerine getirme yönünde ilerlemektedirler. Böylelikle muhasebecilik kayıt işlevinden, danışmanlık ve denetim işlevine doğru yönelmektedir (Güney ve Özyiğit, 2015: 288).

Muhasebe bilgi sisteminin geleceğine dair birçok avantaj sağlayan ve son dönemde işletmeler için önemi giderek artan bu nedenle özellikle değinilmesi gereken bir alan

vardır. Bu alan bilgi teknolojilerinin sunulması ve kullanılması konusunda yeni bir yaklaşımı ifade eden bulut bilişimdir. Bulut bilişim, düşük yönetim çabası veya servis sağlayıcı etkileşimi ile hızlı alınıp salıverilebilen ayarlanabilir bilişim kaynaklarının paylaşılr havuzuna, istendiğinde ve uygun bir şekilde ağ erişimi sağlayan bir modeldir (Yüksel, 2012: 4). Muhasebe sistemleri bulut bilişim hizmeti ile birleşerek dünyada adını sıkça duymaya başladığımız Bulut Muhasebesine (Cloud Accounting) yönelmekte ve yeni bir iş modelini bizlere sunmaktadır (Aytekin vd., 2016: 46). Bu yaklaşımın işletmelere faydaları ve değişim potansiyeli göze alındığında internetin ortaya çıkmasından sonraki en büyük gelişme olduğu düşünülmektedir. İşletmelere düşük donanım maliyeti, gelişmiş performans, düşük yazılım maliyeti, anında güncelleme, sınırsız depolama kapasitesi, artırılmış veri güvenliği, işletim sistemleri arasında geliştirilmiş uyum, artırılmış dosya formatı uyumu, grup çalışması ve erişim kolaylığı gibi birçok avantaj sağlayan bulut bilişim, muhasebede gittikçe artan biçimde kullanılmaya başlamıştır. Bulut bilişim tabanlı muhasebe sistemleri, rekabetçi bir ortamda yaşayan işletmelerin hız, esneklik, güvenlik ve maliyet etkinlik ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bunların yanında bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Sabit internet bağlantısı gerektirmesi, düşük hızlarda düzgün çalışmaması, uygulamanın yavaş çalışması, sistem güncellemeleri, deneyimsiz bulut operatörü gibi bazı dezavantajı da vardır. Oldukça yeni bir ortam olarak, bulut bilişim tabanlı muhasebe sistemlerinin yasal düzenlemelerin eksikliği ve güvenlik endişeleri gibi problemlere sahip olması aktif ve potansiyel kullanıcıları düşündürmektedir (Öz, 2016: 63). İşletmelerin rekabet güçlerini artırmak adına bu hizmeti görmemezlikten gelmeleri mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle kullanım oranını azaltan söz konusu bu problemlerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılması ile hem büyük hem de orta ve küçük ölçekli işletmelerin bu şekilde çalışabilmesi sağlanmış olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞLETMELERDE KARAR ALMA VE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ İLİŞKİSİ

Yöneticilerin almış olduğu kararlar neticesinde yönetilen işletmelerin faaliyet alanı ne olursa olsun yönetici durumuna gelen kişilerin en önemli işlevi karar almaktır. İşletmelerde karar alma ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişkinin ele alındığı bu bölümde öncelikle karar ve karar alma kavramlarından bahsedilmiştir. Devamında ise işletmelerde karar türleri, karar alma modelleri ve karar alma süreci açıklanarak alınan kararların muhasebe bilgi sistemi ile ilişkisi üzerinde durulmuştur.

3.1. İşletmelerde Karar ve Karar Alma Kavramları

Yönetici, yönetim işlemlerini yerine getirirken sürekli bir karar alma durumunda olduğundan karar alma kavramı, yönetimde önemli süreçlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzün yoğun rekabet ortamında, işletme yöneticilerinin sağlıklı kararlar almaları işletme amaçlarını gerçekleştirmeleri açısından son derece önemlidir. İşletme yönetiminde geleceğe yön veren bu kararlar, sadece işletme fonksiyonu değil aynı zamanda bir bilim ve tekniktir (Yayla, 2006: 51).

Yöneticiye belirli amaçları gerçekleştirmesi için emrine bazı kaynaklar verilir ve bu kaynaklar kullanılarak işletmelerin amaçları gerçekleştirilir. Bu noktada da karar alma karşımıza çıkmaktadır. Yöneticilerin kimlerin hangi işleri yapacağını belirlemesi ile personeller çalışacakları alanlarda işe başlarlar. Yani yöneticiler çeşitli işler arasında bir seçim yapmak zorundadır. Seçilen alternatif yöneticinin kararını ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle karar, çeşitli şıklar arasında tercih yapmak için bilgilerin toplanması ve işlenmesi gibi bedensel ve zihinsel faaliyetlerin tümüdür (Özevren, 2009: 129). Tercih yaptığımız kararın doğruluğu kişilere, yere ve zamana göre değişebileceği için kararın; doğru bir karar değil, iyi bir karar olarak ifade edilmesi tercih edilir. İyi bir kararın da etkili ve verimli olma, zamanında verilme ve hızla uygulanma gibi bir takım niteliksel özellikleri taşıması gerekir.

Organizasyonlarda iyi karar alınmasına yardımcı olabilecek bazı unsurlar vardır. Bunlar (İmrek, 2003: 7);

- Karar alma durumundaki yöneticiler sadece karar almak için karar almamalıdır,
- Karar alma durumundaki kişilerin ilgili konuda karar alabilecek kapasitede olması zorunludur,
- Karar alıcıların konuya hazırlıklı ve hâkim olabilmesi için; karar alıcılara konuları ile ilgili yeterli veri ve bilgi, zamanında ve eksiksiz olarak iletilmelidir,
- Karar alıcıların yetki seviyeleri belirlenip yazılı olarak bildirilmelidir. Yöneticiler bu yetki sınırları içerisinde inisiyatiflerini kullanabilmelidir.

Yöneticilik işinin temeli olan karar, alternatifler arasında yapılan bir seçim iken; karar alma, yapılacak faaliyet için alternatiflerin seçimi ve tanımlanması işlemidir. Yönetimin temel işlevi ise amaçlara ulaşılması için etkin kararlar almak ve onların yerine getirilmesini sağlamaktır. Bu nedenle işletmelerde karar alma mekanizmasının yer almadığı bir yönetim anlayışı düşünülemez (Otlu ve Demir, 2005: 156). Ayrıca işletme yönetiminde karar almanın rolü ve önemi globalleşme ve bilgi çağına girmekle birlikte daha da artmıştır.

Günümüzde ‘yönetici karar alacak, diğer personeller bu kararı uygulayacak’ anlayışı yerine ‘kararları yönetici ile birlikte işi fiilen yapanların vermesi’ doğrultusunda bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda karar alıcı her kim olursa olsun, hangi kademe de bulunursa bulunsun, karar alma işinin bir seçim yapma işi olduğu, kararın tek kişi tarafından veya grup halinde veriliyor olmasının kararın niteliğini değiştirmeyeceği unutulmamalıdır (Koçel, 2010: 59).

İşletme yöneticileri farklı konularla ilgili verecekleri kararlarda; üretimden satış ve pazarlamaya, araştırma geliştirmeden dış ticarete, satın almadan finansmana, denetimden insan kaynaklarına kadar birçok alanda bilgiye ihtiyaç duyarlar. İşletmelerde tüm bu bilgi sistemleri sürekli bilgi alışverişi içindedir yani; işletme içindeki hiçbir sistem birbirinden bağımsız değildir. Bu nedenle etkileşim halinde olan bu sistemlerden elde edilen verilerin ve üretilen bilgilerin kalitesi muhasebe bilgilerinin kalitesini de etkilemektedir diyebiliriz. Ayrıca işletmelerin karar alırken kullandığı bu bilgilerin çoğu sayısal bilgidir ve bu bilgiler muhasebe bilgi sisteminden sağlanır. Burada belirtilmesi gereken bir diğer nokta da sayısal bilginin sayısal olmayan bilgiye olan üstünlüğüdür. Sayısal bilgilerin daha fazla kesinlik ifade etmesi yöneticinin

bilgileri daha net ve doğru bir şekilde gözlemleyebilmesini, bilgiyi değiştirmeden ilgili yerlere iletebilmesini, daha kolay analiz ve çözümlene yapabilmesini sağlaması işletmelerde alınan kararlarda muhasebe bilgi sisteminin önemini bir kez daha ortaya koymuştur (Kaygusuzoğlu ve Uluyol, 2011: 302).

Karar işlemleri sırasında işletme yöneticilerinin çeşitli muhasebe verilerine ihtiyaçları olur. Yöneticiler bu muhasebe verilerinden yararlanarak; işletmenin yatırım faaliyetleri, personel masrafları ve maaşları, devlete ödenen vergiler, günlük çalışma faaliyetleri, gibi birçok konuda fikir yürütürler ve gelecekle ilgili tahminlerde bulunurlar.

İşletmelerde bilgi sistemlerinin en önemli parçası olan muhasebe bilgi sisteminden sağlanan bilgiler işletme kararlarında kullanıldıkça işletme için bir anlam ifade edecektir. İşletme yöneticilerinin işletme ile ilgili kararları verirken muhasebe bilgi sistemi çıktılarında yararlanmaları doğru karar almaları açısından son derece önemlidir (Mizrahi, 2011: 311).

Hiç kuşkusuz zorlu bir süreç ve yönetimin en önemli görevlerinden biri işletme lehine karar almaktır. Bu aşamada muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen bilgiler, karar alma sürecini etkileyen en önemli faktörlerdendir. Bilgilerin zamanında sunulan, doğru ve güvenilir bilgiler olması ile karar alıcıların işletme adına karar alma sürecindeki işleri kolaylaşmaktadır. Seçeneklerden en uygun olanını seçmeye yardımcı olması sebebi ile meydana gelebilecek yüksek maliyetleri düşürmeye olanak sağlamaktadır.

3.2. İşletmelerde Karar Türleri

İşletmelerde yönetim ve çalışanlar tarafından karşılaşılan durumlarda tek bir karar alma türü kullanılmamaktadır. Karar alıcılar ilk aşamada problemi tam olarak tanımlamakta sonrasında alternatif çözümler üreterek bunları değerlendirmekte ve bu doğrultuda sağlıklı bir karara varmaktadır. Yönetimin temel işlevlerinden olan karar almada alınan kararların; zamanında alınmış, masrafları düşük düzeyde tutabilen, hemen uygulamaya geçirilerek sonuç alınabilen nitelikte olması gerekir (Canbaz, 2014: 66). İşletmelerde çeşitli alanlarda alınabilen kararları; yapılarına göre, yönetim kademelerine göre, karar vericinin sayısına göre, bilgi şartlarına göre ve diğer kararlar olmak üzere beş başlık altında sınıflandırmak mümkündür.

3.2.1. Yönetim Kademelerine Göre Kararlar

İşletmelerde yönetim kademelerine göre verilen kararları; stratejik kararlar, yönetsel kararlar ve operasyonel kararlar olarak üç grupta inceleyebiliriz (Eren, 2001: 177);

Stratejik Kararlar: İşletmenin üst yönetimi tarafından gelecekteki durumuna yönelik verilen ve işletmenin tümünü ilgilendiren dolayısıyla uzun dönemi kapsayan, karmaşık yapıdaki kararlardır. İşletmenin çevresindeki değişimlerden ve gelişmelerden etkilenen stratejik kararların sonuçları, diğer karar türlerine göre daha fazla risklidir.

Yönetsel Kararlar: İşletme yöneticilerini en çok meşgul eden, işletme faaliyetlerinin planlaması ile ilgili orta vadeli kararlardır. Kuruluşun amacına ulaşması için oluşturulan organizasyonun, temel faaliyetlerini gerçekleştiren ve koordine eden kararlardır.

Operasyonel Kararlar: İşletmelerin alt kademeleri tarafından, günlük veya kısa vadeli faaliyetlerinin yürütülmesinde verilen karar türüdür. İş akış süreçlerine göre önceden belirlenmiş prosedürlerce yapılandırılmış olan operasyonel kararlar, belirlilik altında verilen kararlardır ve risk durumu diğer kararlara göre daha azdır.

3.2.2. Yapılarına Göre Kararlar

Bu kararlar sahip olduğu yapısal özelliklere göre; yani sık tekrar edilişi, aynı sorun ve konuyu hep aynı biçimde uygulayıp uygulamadığına göre; yapılandırılmış kararlar, yapılandırılmamış kararlar ve yarı yapılandırılmış kararlar olmak üzere üç gruba ayrılır (Koçel, 2010: 111);

Yapılandırılmış Kararlar: Rutin veya tekrarlanan kararlar olarak da adlandırılır. Bir durum karşısında aynı karar verilir yani eylem şekli belli olan kararlardır. Kullanılırken kesin bir yöntem izlenen, daha önceden planlanmış yapıya sahip olan kararlardır.

Yapılandırılmamış Kararlar: Tek ve yenilikçi kararlar olarak da adlandırılır. Rutin dışı meydana gelen, daha önceden karşılaşılmamış, tekrar edilmeyen ve olağan durumlar dışında karşılaşılabilecek problemlerde verilen, özgün nitelikteki kararlardır. Daha çok üst düzey yönetim tarafından verilen işletme politikalarını ve uygulamalarını etkiler tarzda kararlardır. Yönetim düzeyi arttıkça programlanmamış karar alma oranı artmaktadır.

Yarı Yapılandırılmış Kararlar: Çözümü belirlenmiş yöntemlere dayanmayan, bir defaya özgü karmaşık yapıda ortaya çıkan, büyük ölçüde belirsizlik ve risk taşıyan kararlardır.

Tablo 3.1. Yapılarına Göre Karar Türleri

Karar Yapısı	Operasyonel Yönetim	Taktik Yönetim	Stratejik Yönetim
Yapılandırılmamış	<ul style="list-style-type: none"> Nakit Yönetimi 	<ul style="list-style-type: none"> İş Sürecinin Yeniden Yapılandırılması 	<ul style="list-style-type: none"> Yeni E-Ticaret Girişimleri İşletmenin Yeniden Yapılandırılması
Yarı Yapılandırılmış	<ul style="list-style-type: none"> Kredi Yönetimi Üretim Programlama Günlük İş Atama 	<ul style="list-style-type: none"> Çalışanların Performansını Değerlendirme Program Bütçeleme 	<ul style="list-style-type: none"> Üretim Planlama Birleşmeler Ve Satın Almalar Yerleşim Yeri
Yapılandırılmış	<ul style="list-style-type: none"> Envanter Kontrolü 	<ul style="list-style-type: none"> Program Kontrolü 	

Kaynak: Hasan Yavuz, *Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetim Kararları Üzerinde Etkileri: Bartın İlindeki Kobi'ler Üzerinde Bir Araştırma*, Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bartın, 2014, s.61.

3.2.3. Karar Vericinin Sayısına Göre Kararlar

Karar vericinin sayısına göre işletmelerde alınan kararlar; kişisel kararlar ve organizasyonel kararlar olmak üzere iki şekilde sınıflandırılabilir (Yayla, 2006: 64);

Kişisel Kararlar: Bireyin problemlerin çözümüne yönelik, belirlenen alternatifler arasından yalnız başına tercih yapmasıdır. Birey tercihinde diğer kişilerin görüşlerinden etkilenebileceği gibi sosyal çevre baskısı da kararların oluşmasında etkili olmaktadır.

Organizasyonel Kararlar: Kişisel kararlardan daha yavaş alınmasına rağmen daha fazla kişinin katılımı söz konusu olduğu için konu her yönüyle değerlendirilir. Günümüz yönetim anlayışında uygulamada avantajları yüksek olan ve daha fazla benimsenen bir yaklaşımdır. Büyük bir bilgi havuzu oluşturması, farklı bakış açılarının bir araya gelmesi, daha fazla sorumluluk sağlama gibi yararları olsa da amaç farklılaştırma, grupların bir kişi tarafından egemen hale getirilmesi gibi sakıncaları da söz konusudur.

3.2.4. Bilgi Şartlarına Göre Kararlar

Karar alıcı, sahip olduğu bilgi çerçevesinde tutarlı ve mantıklı bir karar almalıdır. Kararın gelecekle ilgili olması, geleceğin bilinmezliği içinde bir takım varsayımları, öngörülere meydana getirmekte ve bu da kararda riski gündeme getirmektedir. Kararın hangi şartlar altında alındığı karar alma için oldukça belirleyici bir faktördür. Bilgi

şartlarına göre karar alma işlevi; belirlilik altında alınan, risk altında alınan ve belirsizlik altında alınan kararlar olarak üç grupta ele alınabilir (Eren, 2001: 173);

Belirlilik Altında Alınan Kararlar: Problemlere çözümü önceden belirlenmiş standart seçimlerdir. Sıklıkla karşılaşılan ve yinelenen bu kararlar karar alıcıların alternatifleri bilmeleri ve eksiksiz bilgi ile donatılmaları, işletmenin maliyet-kazanç gibi tüm verilerine sahip olmaları ve bunların nasıl sonuçlanacağı hakkında ipuçlarını bilmeleri durumudur. İşletmelerde nadir gözlenen ve daha çok orta kademe işletme faaliyetlerinde görülen, iş çevresinin statik olduğu, rutin işlerde kullanılan yapılandırılmış kararlardır.

Risk Altında Alınan Kararlar: Alınan kararlar amaçlara götürürken değişebilmekte veya güncelliğini yitirebilmektedir. Böyle durumlarda da risk kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle değişen ve güncelliğini yitiren bilgiler sürekli güncelleştirilmeli ve amaca götürecek yeni ve farklı bilgiler araştırılarak onlarda karar kılınmalıdır.

Belirsizlik Altında Alınan Kararlar: Özellikle yeni teknoloji şirketlerinde sıkça rastlanan, belirsiz ve nadir problemlerin yeni ortaya çıkması, kimlik ve tanı kazanması ile bütün örgütü etkileyen, yaratıcı alternatifler üretilmesini sağlayan kararlardır. Karar alıcıların alternatifleri bilmemeleri, gerçekleşebilecek olasılıkları hesaplayamamaları, çıktılar hakkında tahminde bulunamamaları durumunda meydana gelmektedirler.

3.2.5. Diğer Kararlar

Literatürde karar alma türlerine yönelik birbirinden bağımsız olarak geliştirilmiş birçok sınıflandırma yapılmaktadır. Genel olarak diğer karar türlerine bakacak olursak; işletme fonksiyonlarına göre pazarlama kararları, finansman kararları, personel kararları ve üretim kararları olarak dört grupta ele alınabilir. Uygulandıkları alana göre; planlama kararları, yürütme kararları ve denetim kararları şeklinde üç başlıkta toplanabilir. Bağlantılı olma durumuna göre ise; statik ve dinamik kararlar olarak sınıflandırılabilir (Yayla, 2006: 70).

İşletmelerde üst yönetimin ve çalışanların vermiş olduğu tüm bu karar türlerine bakıldığında kararların bazı ortak niteliklerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar (Demir ve Gül, 2015: 172);

- Kararlar geleceğe yöneliktir,
- Karar alma zaman ve maliyet gerektirir,

- Karar alma sorumluluk yükleyen bir seçim işlemidir,
- Karar alma bir amaca yönelik ve rasyonel olmalıdır,
- Karar alma işlemi bir süreçtir.

3.3. Karar Alma Modelleri

Karar alma modeli kavram olarak, geleceğe yönelik seçim yapmayı gerektiren durumların değişken ve parametrelerle açıklanması, aralarındaki ilişkilere göre amaca en uygun seçimin yapılmasını sağlayan semboller topluluğudur. Bu semboller gerçeği temsil ettiği sürece modelin geçerliliği ve güvenilirliği artacaktır (Koçel, 2010: 132).

İşletmede yöneticiler, çeşitli alanlarda değişik kararlar alırlar. Üretim, satış, pazarlama, finansman, insan kaynakları gibi birimlere ait olabilen bu kararlar yöneticilerin karşılaştıkları sorunları çözmek için bilinçli olarak aldıkları kararlardır. Yöneticilerin karar aşamasında bilinçli olarak aldıkları kararların yanında farkına varmadan aldıkları ve örgüt hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik amaçları olan birçok karar söz konusudur.

Karar alma aşamasında genel olarak iki model kullanılmaktadır. Bunlar;

- Klasik Karar Alma Modeli
- Yönetimsel Karar Alma Modeli

3.3.1. Klasik Karar Alma Modeli

Yöneticiler, işletmelerin ekonomik çıkarlarını gözeterek işletmeleri için, en iyi ve en uygun kararları vermeye çalışırlar. En iyi getiriye sağlayacak olan bu kararlar ekonomik varsayımlar üzerine kurulmuştur. Daft'a göre bu varsayımlar;

- Yöneticiler, herkes tarafından bilinen ve üzerinde anlaşılabilir hedeflere ulaşmak için çalışmaktadırlar.
- Rasyonel ve mantıklı kararlar alan yöneticiler, durumu netleştirmek için uğraşırlar. Bilgiye ulaşmak, alternatifleri ve getirilerini hesaplamak isterler.
- Alternatiflerin değerlendirilmesinde kriterleri bellidir ve yöneticiler ekonomik getirisi en yüksek olan alternatifini seçerler.

Klasik model, karar alıcıların nasıl karar alması gerektiğini tanımlayan normatif bir modeldir. Bu model karar alıcıların rasyonel olmalarına yardımcı olarak kararlarında

daha mantıklı olmalarını sağlamaktadır. Son yıllarda bilgisayarın kullanıldığı karar alma tekniklerindeki gelişmeler klasik modelin daha da yaygınlaşmasına olanak sağlamıştır (Koçoğlu, 2010: 55).

Yöneticilere ideal bir sonuca nasıl ulaşılacağı konusunda kılavuzluk etse de her zaman ideale en uygun durumları bulmak mümkün değildir. İlgili bilgi elde edilebileceğinden ve olasılıklar hesaplanabileceğinden dolayı, belirlilik veya risk ortamında verilen programlanmış kararlarla başvurulduğunda bu model en değerli modeldir.

3.3.2. Yönetmel Karar Alma Modeli

Yönetmel karar alma modeli; yöneticilerin zor, karışık durumlarda nasıl karar vereceklerini açıklamak için geliştirilmiş, tanımlayıcı bir modeldir. Betimsel yani tasviri bir model olan yönetmel karar almada yöneticiler; programlanamayan kararlarda, belirsizlik koşullarında çalışmakta ve sorunları çözmektedirler. Karar alıcılar, klasik modelde olduğu gibi bu modelde de rasyonel karar alma imkânına sahip değildirler. Yani karar alma sürecinde, karar vericiler ihtiyaç duydukları tüm bilgileri elde etme imkânsızlıklarına ve sınırlılıklarına sahiptir. Bu da her kararda kesin bir yol ve yöntemin rasyonelliğe götürmesinin imkânsız olduğunu işaret etmekte ve bu duruma da sınırlı rasyonellik adı verilmektedir (Alagöz vd., 2013: 32).

Klasik modelden farklı varsayımlara dayanan yönetmel model, bireysel kararları etkileyen organizasyonel faktörler üzerine odaklanır. Yönetmel modelin varsayımlarına bakacak olursak (Daft, 1991: 274);

- Rasyonel prosedürler kullanılmaz ve yöneticilerin alternatif araştırmaları insan, bilgi ve kaynak kısıtlarından dolayı sınırlıdır.
- Karar durumu belirsiz ve anlaşılmazdır. Yöneticiler arasında bir uzlaşma yoktur. Yöneticiler genellikle organizasyondaki sorun veya fırsatlardan habersizdir.
- Yöneticiler bir sonucu maksimize etmekten ziyade tatmin edici sonucu, alternatifini seçerler.

3.4. Karar Alma Süreci

İşletmelerde yöneticiler karar almakla tercihlerini belli eder ve bir sürecin sonucunu açıklamış olurlar. Karar alma süreci; belli bir başlangıç noktası olan, değişik iş, faaliyet

ve düşüncelerin birbirini izlediği ve sonunda bir tercihin yapılması ile sonuçlanan işler topluluğudur (Canbaz, 2014: 56-58).

Şekil 3.1. Karar Alma Süreci

Kaynak: Demir ve Gül, *Üretim Yapan KOBİ'lerde Karar Sürecine Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkileri: TRB1 Bölgesinde Yapılan Bir Araştırma*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ, 2015, s.173.

Şekil 3.1.'den de anlaşılacağı üzere işletmelerde karar alma sürecinin aşamaları doğru sorular sormaya çalışmakla başlar, yaratıcı cevapları teşvik etmeyle devam eder, bir çözümü seçmeyle ve sonucun değerlendirilmesiyle sonlanır. Burada her problemin çözümü ile ilgili olarak alınacak kararlar farklılık gösterebilir. Ancak karar alma süreci standartlaşmış bir dizi adımdan oluşur.

3.4.1. Amaç Belirleme ve Sorun Tanımlama

Konu her ne ile ilgili olursa olsun karar almanın başlangıç aşaması amaç belirlemek veya sorun tanımlamaktır. Bu aşamanın çıktıları genel durumun belirtilmesi, amaç veya hedeflerin ifade edilmesidir. Amaç veya hedef belirlemekle de belirli değişkenlerin gelecekte nerede, hangi durumda ve büyüklükte olması istendiği bugünden belirlenir. Karar sürecinin diğer aşamalarının sağlıklı işlemesi belirlenen amaç ve karşılaşılan sorunun tanımlanması doğrultusunda ele alınacağından bu aşama, karar süreci için son derece belirleyici bir öneme sahiptir (Koçel, 2010: 117). Bu nedenle eğer karar almanın temelindeki amaç veya sorun açık olarak belirtilmemişse, diğer aşamalara ilerlemek söz konusu olamaz, yönlendirme eksikliğinden dolayı karar süreci engellenmiş olur.

3.4.2. Amaç ve Sorunla İlgili Bilginin Toplanması

Karar alma sonucunda etkili ve verimli olabilmek için toplanacak bilgilerin gerçek, amaca yönelik ve iyi kalitede olması gerekir. İşletmede günlük, haftalık gibi faaliyetler sonucu verebileceğimiz kısa vadeli kararların yanında yıllık gibi daha uzun vadede verebileceğimiz stratejik kararlar da söz konusu olduğundan elde edeceğimiz bilginin bu doğrultuda faaliyetine uygun alanda toplanması gerekir (Koçoğlu, 2010: 48).

Elde edilen bilgiler ışığında karar alıcı kişiler, belirledikleri hedef doğrultusunda, problemin çözümüne yönelik karar seçenekleri oluştururlar. Böylece sürecin devamlılığı sağlanır ve alınacak kararlar ile işletme amaçlarına ulaşır.

3.4.3. Alternatif Çözümlerin Geliştirilmesi

Problemin veya sorunun çözümünde gidilebilecek tek yol varsa herhangi bir seçim dolayısıyla da karar alma söz konusu değildir. Karar alma bir seçim veya tercih yapma işlemi olduğu için karar seçeneklerinin sayısı arttırılmalı, farklı çözüm önerileri geliştirilerek, aralarından seçim yapılabilecek yollar gösterilmelidir. Yeniliğin, yaratıcılığın ve olaylara farklı bakabilmenin ortaya çıktığı, yöneticilerin kendi kişisel farklılıklarını ortaya koydukları bu aşamada yapılan işin esasında; yöneticilerin, sonuca varabilmek için düşünülen yolları belirlediği evre olması yatmaktadır (Koçel, 2010: 115).

3.4.4. Alternatiflerin Değerlendirilmesi

Geliştirilen çözüm alternatiflerinin irdelenmesinin, yeterliliklerinin ve değerlerinin tespitinin yapıldığı bu aşamanın amacı alternatifler arasında uygulama ve başarı şansı yüksek olanları ön plana getirmektir. Alternatiflerin değerlendirilmesi aşamasında üretilip, geliştirilen her seçenek; etkinlikleri, yarar ve sakıncaları bakımından karşılaştırılır. Değerlendirmeler sonucunda, alternatifler kendi içlerinde bir sıralamaya tabi tutulur ve bunlardan bazıları ön plana getirilmiş olur (Savsar, 2005: 69). Böylece daha kolay ve sağlıklı kararlar alma olanağına kavuşurlar.

3.4.5. En Uygun Alternatifin Seçilmesi

Mevcut koşullar altında uygun görülen alternatiflerden birinin seçimi ile yönetici genel olarak işinin esasını oluşturan karar alma işlemi gerçekleştirmiş olur. Bu aşama birçok alternatifin değerlendirilmesinden sonra, en etkin ve en az masrafi gerektiren karar

seçenekleri arasında tercih yapma işlemidir (Eren, 2001: 91). Karar alıcılar belirledikleri ölçütlere göre bir karar verecektir ve kimi en uygun alternatifin seçiminde maliyeti veya harcamayı göz önünde bulundurulurken kimi içinde yüksek performans veya etkinlik söz konusu olabilir. Bu nedenle karar alıcılar, verimlilik ve karlılık ilkelerini göz önünde bulundurarak ve en uygun sonuçları veren alternatiflerden birinin seçerek bu süreci tamamlar. Böylece tercihin belirlenen hedefe ne gibi katkıda bulunacağı tespit edilmeye çalışılır.

3.4.6. Alternatiflerin Uygulanması ve Değerlendirilmesi

Seçilen alternatifin uygulama aşamasında yöneticinin işletme kararlarını düşündüğü şekilde hayata geçirilmesi veya doğru bir şekilde uygulaması gerekir. Karar sürecinin bu aşamasında kararın etkili bir şekilde uygulanabilmesi için bütün faaliyetlerle ilgili gerekli olan planlama, uygulama ve kontrol faaliyetleri yerine getirilecektir. Yani bu uygulama beraberinde sonuçların izlenmesini ve denetimini de öngörür. Alınan kararlarda uygulama ile beklenen sonuca ulaşıp ulaşılmadığı ve verilen kararın ne derece etkin olduğu hakkında bilgi sahibi olunur. Eğer sorun varsa veya beklenen sonuçla gerçekleşen sonuç arasında anlamlı farklılıklar olursa, alternatif tekrar değerlendirilmeli, sorun devam ediyorsa başka bir alternatif uygulanmalı veya karar süreci yeniden başlatılmalıdır (Koçel, 2010: 117).

Muhasebenin işlevini tam olarak yerine getirmesi ve muhasebe bilgi sisteminden elde edilen muhasebe bilgilerinin karar vericilere ulaşması ile muhasebe bilgi sistemi sürecinin sonuna geldiği düşünülemez. Problemlerin çözümünde veya amaçlarının gerçekleştirilmesinde kullandıkları bilgilerin ve vermiş oldukları kararların ne derece doğru sonuçlar doğurduğunu, tahminlerin ne oranda gerçekleştiğini tespit ederler. Herhangi bir ters durumda muhasebe bilgi sisteminin ölçme ve iletme mekanizması tekrar harekete geçecektir. Geri besleme süreci ile karar alma sonucundaki etkiler muhasebe bilgi sistemine tekrar yeni bilgi setleri kazandırabilecektir (Yayla, 2006: 64).

3.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin Ürettiği Bilgiler ve Karar Alıcılar Tarafından Kullanımı

İşletme yöneticilerinin güvenilir kararlar almalarında, akabinde istedikleri sonuçlara ulaşabilmelerinde bilgi son derece önemlidir. İşletmeler tarafından ihtiyaç duyulan bu bilgilerin çoğunu muhasebe bilgisi oluşturmaktadır. Muhasebe bilgisi, ekonomik değeri

olan, birbirinden farklı amaçları gerçekleştirmek için ayrı ayrı kullanıcıları bulunan, ekonomik sistemi ve kullanıcıların davranışlarını etkileyen, çok değişik süreçlerin bir araya gelerek oluşturduğu sistemli bir bütündür (Kısakürek ve Pekcan, 2005: 110).

Muhasebe bilgisinin karar almada kullanılmak üzere sağladığı bilgiler finansal tablolar, işlemlere ilişkin sayısal bilgiler, özel analizler olmak üzere üç başlıkta gruplandırılabilir. Bilanço, gelir tablosu, nakit akış tablosu, fon akım tablosu, kar dağıtım tablosu, özkaynak değişim tablosu, satışların maliyeti tablosu, yasal olarak hazırlanması zorunlu olan katma değer vergisi, gelir vergisi, kurumlar vergisi, özel tüketim vergisi gibi beyannameler de bu bağlamda hazırlanmış başlıca bazı değerlerdir (Sevim, 2003: 228).

Muhasebe bilgi sisteminden edinilen bilgiler ışığında karar alan bilgi kullanıcıları, işletme içi kullanıcılar ve işletme dışı kullanıcılar olarak iki ana gruba ayrılabilir.

3.5.1. İç Kullanıcı Kararlarında Muhasebe Bilgisi

Genellikle işletme ile ilgili her türlü finansal bilgiyi elde etme yetkisine sahip olan yöneticilerden oluşan iç bilgi kullanıcıları; günlük işletme faaliyetlerine ilişkin kararları alan ve bunların sonuçlarını takip eden gruptur.

Yönetim muhasebesi sonuçlarına bağlı olarak karar alan işletme içindeki çeşitli yönetim düzeylerindeki kişi ve gruplardır. Bu çeşitli kişi ve gruplar arasında bilgi aktarımı açısından sıkı bir ilişki mevcuttur ve tüm bunların ortasında da muhasebe bilgileri bulunmaktadır. Üretim yöneticisi, muhasebe bilgilerine bağlı kalarak üretim planlaması yapar ve hangi ürünün, ne miktarda ve ne tutarda üretilmesi gerektiğine karar verir. Pazarlama yöneticisi, ürünün pazarlaması sırasında oluşan pazarlama maliyeti ve reklam harcamaları gibi konularda muhasebe bilgilerinden yararlanır. Finans yöneticisi para ve kaynakların yönetimi kararlarında muhasebe bilgilerinden yararlanır. İnsan kaynakları yöneticisi ise ücretlerin ayarlanmasında, işveren ve işçi arasındaki ilişkileri düzenlenmesinde muhasebe bilgilerinden yararlanır (Cemalcılar ve Erdoğan, 2000: 12).

İşletmedeki muhasebe bilgisinin tümüne erişebilen yöneticiler, muhasebe bilgisinin en önemli iç kullanıcılarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda muhasebe bilgileri, yöneticilere geçmişteki performansları ölçmede destekleyici olduğu gibi işletmenin gelecekteki faaliyetleri hakkında karar almalarına da yardımcı olur ve yönetimin uzun vadeli düşünmesini sağlar.

3.5.2. Dış Kullanıcı Kararlarında Muhasebe Bilgisi

Dış kullanıcılar işletmelerin bilgilerine finansal raporlar aracılığıyla ulaşabildiklerinden işletme tarafından hazırlanan finansal tabloları da talep eden taraflardır. İşletmenin ortakları ve yatırımcıları, kreditorleri, müşteri ve satıcıları, işçi sendikaları, kamu kurum ve kuruluşları işletme ile doğrudan ilgili olan dış kullanıcılar arasındadır. Sigortacılar, finansal analistler, avukatlar, işletme araştırmacıları, finansal basın gibi taraflar ise işletme ile dolaylı ilgili olan dış kullanıcılarıdır. Burada işletme ile doğrudan ilgili tarafların talep ettikleri bilgilere ulaşmaları, dolaylı ilgili taraflara göre daha kolaydır (Dalgar vd., 2014: 51). Ayrıca dolaylı ilgili dış kullanıcılarının işletme ile ilgili bu bilgiler üzerinde yetkileri yokken, doğrudan ilgili dış kullanıcılarının bu bilgiler üzerinde yetkileri vardır. İşletme dışı kullanıcıların işletmedeki bilgilere ulaşması kolay olmazken bazen bu bilgilere ulaşmak için işlem maliyeti gibi bazı maliyetlere de katlanmak zorunda kalabilirler.

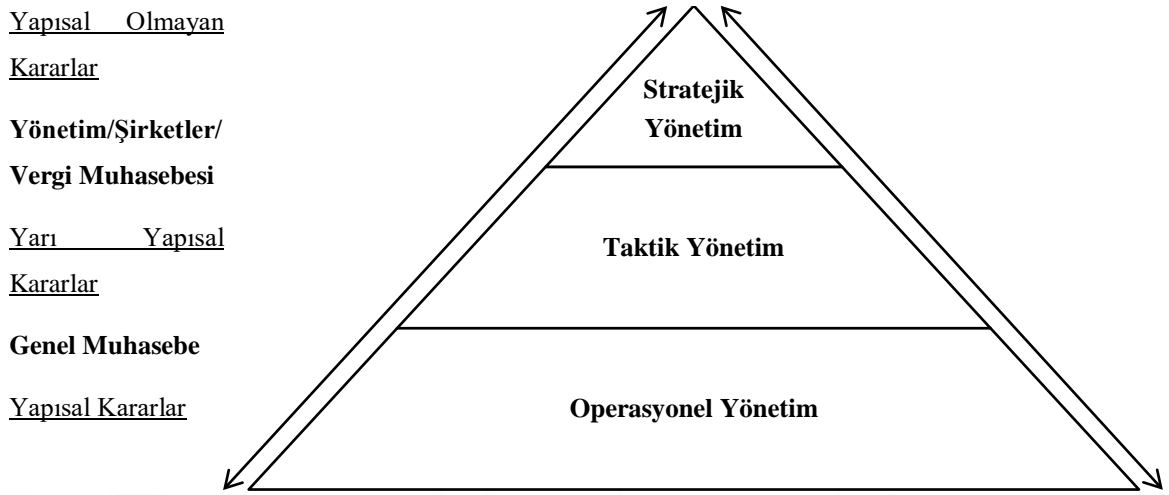
Dışardakilere verilen bilgiler genellikle hukuki zorunluluk ile ortaya çıktığından; bu kullanıcıların talep ettikleri bilgileri içeren tablolar ve raporlar kanun koyucu ve düzenleyiciler tarafından bazı şartlara bağlanır. Piyasa düzenleyicileri tarafından belirlenen bu zorunluluklar dışardakileri korumak amacıyla tasarlanmıştır. Ayrıca burada ister iç kullanıcı kararları olsun ister dış kullanıcı kararları olsun her iki kullanıcı türünün de ortak noktasının ekonomik fayda maksimizasyonu olduğu unutulmamalıdır (Yayla, 2006: 87-88).

3.6. Karar Alma Sürecinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Rolü

İşletmelerde yöneticilerin konumlarına göre ihtiyaç duydukları bilgi türleri de birbirinden farklılık göstermektedir.

İşletmelerde yönetim düzeylerinde üste çıkıldıkça planlanmamış, özetlenmiş, ardışık olmayan, ileriye yönelik, geniş kapsamlı ve genel bilgilere uzun dönem içerisinde ihtiyaç duyulurken, alt yönetim düzeyine inildikçe planlanmış veya önceden belirlenmiş, ayrıntılı, ardışık, geçmişe dönük, dar kapsamlı ve daha detay bilgilere sürekli olarak ihtiyaç duyulmaktadır (Akar, 2016: 9). Bu bilgiler doğrultusunda bahsedilen farklılıklar Şekil 3.2.'de gösterilmiştir.

Şekil 3.2. İşletmelerde Karar Yapıları ve Yararlanılan Muhasebe Bilgileri

Kaynak: Âdem Ögüt, *Bilgi Çağında Yönetim*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2003, s.15.

Şekil 3.2.'de de görüldüğü üzere işletmelerin çeşitli seviyelerindeki yöneticiler üstlendikleri fonksiyonlara göre dönem içerisinde farklı kararlar almaktadırlar. Alınan bu kararlar işletmelerin güncel sorunları içerisinde analiz yapılmasını, verilerin çok ayrıntılı değerlendirilmesini gerektirmeyecek kadar önemsiz, dönemsel raporlara dayanan rutin kararlar olabileceği gibi işletmelerin finansal durumunu oldukça etkileyecek, maliyet verilerine dayalı rutin olmayan kararlar da olabilir (Bölükoğlu ve Birgili, 1992: 66). İşte tüm bu kararlar alınırken karar alıcılar muhasebe bilgisinden oldukça fazla yararlanırlar.

Muhasebe bilgi sistemi sayesinde işletmeler gelecekle ilgili stratejik kararlar alabilmekte ve ileride meydana gelebilecek riskleri bu bilgilerden yola çıkarak kontrol altında tutabilmektedirler (Kaderli ve Köroğlu, 2014: 25). Ayrıca muhasebe bilgi sisteminin önceden üretilmiş ve kullanılabilir olması, muhasebenin kararların açıklanmasında önemli bir araç olarak kullanılması ve muhasebenin güvenilir, doğal ve tarafsız bir şekilde karar alınmasına kaynak sağlaması; farklı işletme kademelerinin karar alma sürecinde muhasebe bilgi sisteminden yararlanmalarına imkân sağlamıştır.

Muhasebe bilgi sistemi organizasyon içinde kararı kolaylaştırıcı ve kararı etkileyici gibi önemli bir takım rollerde bulunur. Muhasebe bilgi sisteminin kararı kolaylaştırıcı rolü; karar öncesi belirsizliği azaltmak amacıyla bilginin tedariki ile ilgilidir. Bunun yanında muhasebe bilgilerinin; çalışanların bilgisini geliştirmek ve böylece organizasyonla ilgili istenilen kararları almalarında yeteneklerini arttırmak, hareket seçenekleri hakkında

daha iyi bilgilendirmek, maliyet bilgilerini kullanarak en uygun üretim kararlarını almak gibi kararı kolaylaştırıcı amaçları da bulunmaktadır (Tekşen ve Kalkan, 2012: 132).

Muhasebe bilgileri işletmelerde sadece karar almayı kolaylaştırmakla kalmayıp kararların uygulanması, yürütülen faaliyetlerin etkinliği, verimliliği ve karlılığı da artmaktadır. Muhasebe bilgisinin kararı etkileyici rolü ise; bilginin çalışanları motive etmek için kullanması ile ilgilidir. Organizasyonel kontrol sorunlarını çözmeye yardımcı olması ve bu doğrultuda çalışanların organizasyonda istenilen davranışları sağlaması muhasebe bilgisinin kararı etkileyici olarak kullanılmasının amaçları arasındadır. Muhasebe bilgi sistemi, yönetim performansının ölçülmesinde gerekli veriyi sağlayarak kararı etkileyici rolünü göstermektedir (Kalmış ve Dalgın, 2010: 115).

Muhasebe bilgi sisteminden sağlanan ve karar almada kullanılan bilgilerin çoğu sayısal bilgidir ve bu bilgiler diğer bilgilere göre daha fazla kesinlik içerdiğinden karar almada sayısal bilgilerin, sayısal olmayan bilgilere göre üstünlüğü söz konusudur.

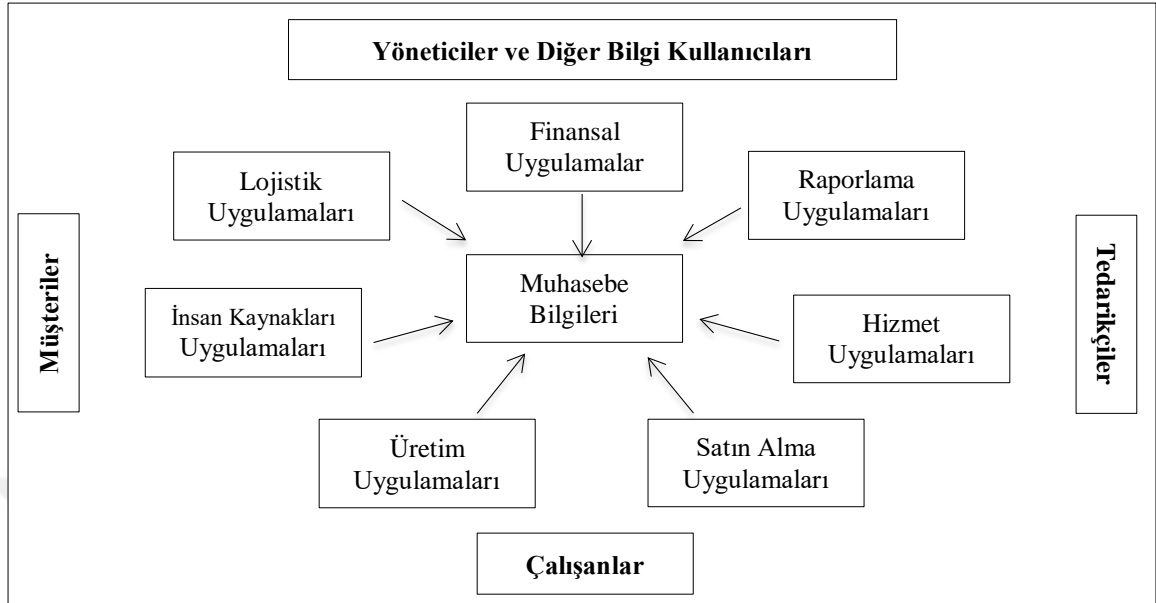
3.7. İşletmelerde Alınan Kararlar ve Muhasebe Bilgisinin Bu Kararlarda Kullanımı

Yönetimin en önemli aşamalarından olan karar almada yöneticinin doğru ve etkin kararlar alabilmesi için bilgi sistemlerinden elde edilen tüm alternatiflerin belirlenmesi ve bunlarla ilgili bilgilerin değerlendirilmesi gerekir. Tüm bu değerlendirmelerden sonra yöneticinin almış olduğu kararlarda başarılı olması karar alma aşamasında elde edeceği bilginin yerindeliği, geçerliliği ve güncelliğine bağlıdır.

İşletme yönetimi için belirleyici unsurlar ve anahtar göstergeler muhasebeden alınmakta ve bu doğrultuda diğer alanların faaliyetleri de gerçekleştirilmektedir. Muhasebe bilgi sisteminden üretilen bilgiler, yöneticilerin işletmenin geleceği ile ilgili kararlar almasında en önemli faktörler olduğundan, bu bilgiler işletme için hayati bir öneme sahiptir. Bu bağlamda muhasebe bilgisinin organizasyondaki yöneticilerin bilgisini arttırdığı, kararları almadaki yeteneklerini geliştirdiği ve alınan kararların niteliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmaktadır (Varıcı, 2007: 55).

İşletme kararlarında kullanılabilecek bazı muhasebe bilgilerine Şekil 3.3.'te kısaca yer verilmiştir.

Şekil 3.3. Muhasebe Bilgisinin İşletme Fonksiyonlarında Kullanımı

Kaynak: Volkan Demir ve Oğuzhan Bahadır, 'Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Sistemlerinin Maliyetlere ve İşletme Performansına Etkileri', MÖDAV, C.8, S.3, (57-70), Eylül 2006, s.5.

3.7.1. Muhasebe Bilgilerinin İnsan Kaynakları Faaliyetleri ile İlgili Kararlarda Kullanılması

İnsan kaynakları yönetimi, işletmelerin ihtiyaçları doğrultusunda en uygun personel kaynağını en ekonomik şekilde temin etme, eğitime ve geliştirme, performansını değerlendirme, kariyerini planlama ve ücretini belirlemeye yönelik faaliyetleri kapsamaktadır. Tüm bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde ve belli başlı raporların hazırlanmasında muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. İnsan kaynakları ile ilgili kararlar alınırken muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerden bazıları şunlardır (Ürper ve Besler, 2013: 145);

- İşçilik maliyet bilgileri,
- Ücretlerin yapısı ve dağılımı,
- İkramiyeler,
- Ücretlerde kesilen vergiler ve ücretlere ilişkin yan ödemeler,
- Kıdem tazminatı tutarları,
- İstihdamla ilgili teşviklerdir.

İşletmelerdeki insan kaynakları işlemlerinin etkin ve iyi bir şekilde gerçekleştirilmesi için işçi ve işveren ilişkilerinin de sağlıklı bir şekilde oluşturulması gerekir. Aksi durumda işletme içi bilgilerin kullanımında olduğu kadar işletme dışı bilgilerin kullanımında da oldukça önemli olan bordro ve personel işlemleri aksayabilecek ve bu durum diğer işletme faaliyetlerini de olumsuz yönde etkileyebilecektir.

3.7.2. Muhasebe Bilgilerinin Üretim Faaliyetleri ile İlgili Kararlarda Kullanılması

Üretim faaliyetleri genel olarak dönüştürme süreci olarak tanımlanır. İşletme yöneticilerinin üretimle ilgili alacakları kararlar bu faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin kararlardır. İşletme içi ve işletme dışı faaliyetlere yön veren bu kararların alınmasında yöneticiler karar alma modellerinden ve tekniklerinden yararlanırlar. Bu tekniklerin bazılarının uygulanmasında muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgilere ihtiyaç duyarlar. İşletme veya üretim departmanı yöneticilerinin üretim departmanı ile ilgili alacakları kararlarda muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgiler; fabrika kuruluş yeri tespiti, üretim hacminin belirlenmesi, verimliliği arttırmaya yönelik faaliyetler, optimal stok miktarı ve stok kontrolleri, maliyetleri düşürme ve maliyet kontrolleri, satın alma ve üretme gibi alanlarında kullanılabilir (Mirze, 2010: 272).

Üretim faaliyetleri ile ilgili kararlar alınırken muhasebe bilgi sisteminden elde edilebilecek bilgilerden bazıları şunlardır (Erdamar, 1982: 46);

- Üretilecek mamullerin, miktarlarının, üretim zamanlarının ve üretim akış biçiminin belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Üretim için gerekli olan hammadde ve diğer girdilerin nitelik ve miktarlarının belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Üretimde kullanılacak makinelerin nitelikleri ve kapasitelerinin belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Üretimde kullanılacak iş gücünün niteliğinin ve çalışma zamanlarının belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Hammadde ve diğer girdilerin depolama yerlerinin belirlenmesi kararına dair bilgiler.

3.7.3. Muhasebe Bilgilerinin Pazarlama ve Satış Faaliyetleri ile İlgili Kararlarda Kullanılması

Pazarlama yöneticilerinin en çok başvurdukları bilgi sistemi, muhasebe bilgi sistemidir ve alınması gereken kararların büyük kısmında bu sisteminin ürettiği bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. Sisteminin yerine getirdiği sipariş takip ve sipariş işleme faaliyetinden elde edilen bilgiler ürünlerin dağıtım çalışmalarını şekillendirir. Hedef pazarın belirlenmesinden dağıtım kanallarının tespit edilmesine, mamul fiyatlandırılmasından reklam çalışmalarına kadar geniş bir pazarlama alanında muhasebe bilgi sisteminden yararlanılarak faaliyetler sürdürülür. Siparişlerin hangi sıklıkla geldiği, ne kadar sürede karşılandığı, işletmenin satış tutarları, elde ettiği karlar, üretim maliyeti dışındaki gider ve maliyetlere ilişkin bilgiler de yine muhasebe bilgi sistemi sayesinde belirlenir. Pazarlama yönetiminin muhasebe bilgi sisteminden sağladığı en önemli bilgiler ise ürünlerin maliyetine ilişkin bilgilerdir (İslamoğlu, 2008: 463).

Pazarlama ve satış faaliyetleri ile ilgili kararlar alınırken muhasebe bilgi sisteminden sağlanabilecek bilgilerden bazıları şunlardır (Erdamar, 1982: 45-46);

- Satılacak malların ve niteliklerinin belirlenmesi kararlarına dair bilgiler,
- Satılacak malların miktarlarının, satış zamanlarının, fiyatlarının ve parasal satış şartlarının belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Satış bölgelerinin ve müşterilerin belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Fiziksel satış şartlarının belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Mal stoku ve depolama şartlarının belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Taşıma şartlarının belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Tutundurma yöntemlerinin belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Satış örgütünün oluşum biçiminin belirlenmesi kararına dair bilgilerdir.

Anlaşılabacağı üzere muhasebe bilgi sistemi pazarlama faaliyetlerinin birçok evresinde aktif olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden işletmelerin muhasebe bilgi sisteminin pazarlama bilgi sistemi ve pazarlama departmanı ile entegre çalışmaları işletmelerin etkinlik ve verimliliği açısından büyük önem arz etmektedir.

3.7.4. Muhasebe Bilgilerinin Finansman Faaliyetleri ile İlgili Kararlarda Kullanılması

İşletmelerin finans yöneticileri; yatırım yapılacak varlıkların seçimi, varlıklara aktarılacak fon miktarının belirlenmesi, elde kalan fonun değerlendirilmesi ve saklanması gibi pek çok finansal konuda karar almak zorundadır. Finans yöneticileri bu kararları alırken bazı finansal bilgilere ihtiyaç duymaktadır ve bu bilgilerin önemli bir kısmı muhasebe bilgi sisteminden elde edilmektedir. Bu açıklamalar doğrultusunda, finansman bilgi sisteminin, muhasebe bilgi sistemi ile en çok etkileşim içinde olan bir sistem olduğu ortaya çıkmaktadır (Canbolat, 2006: 73).

Finansman faaliyetleri ile ilgili kararlar alınırken muhasebe bilgi sisteminden elde edilebilecek bilgilerden bazıları şunlardır (Öztin, 1998: 10);

- İşletmenin hangi alanlara yatırım yapacağını ve bu yatırımın nasıl finanse edileceğinin belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Borç, alacak, stok yönetim politikalarının belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Sermaye yapısının belirlenmesi kararına dair bilgiler,
- Kar planlaması kararına dair bilgilerdir.

Günümüzde işletmelerin piyasa değeri büyük önem arz ettiğinden; finans yöneticilerinin temel amacı, etkin bir finansal yönetim uygulayarak işletmelerin değerini arttırmaktır. Bu yüzden finans yöneticilerinin alacağı kararlar işletmenin geleceği için çok önemlidir. Bu doğrultuda işletmeler karını maksimize edebilmek için alınan her finansal kararda para, zaman ve risk unsurunu göz önünde bulundurarak hareket etmelidirler. Bu bilgiler neticesinde de anlaşılmaktadır ki; muhasebe bilgi sisteminden elde edilecek bilgiler finans yöneticileri için birer anahtar gösterge niteliği taşımaktadır.

3.7.5. Muhasebe Bilgilerinin Ar-Ge Faaliyetleri ile İlgili Kararlarda Kullanılması

Günümüzde çok sık kullanılan terimlerden birisi olan araştırma-geliştirme, bilim ve teknolojinin gelişmesini sağlayacak yeni bilgileri elde etmek veya mevcut bilgilerle yeni ürün, malzeme ve araçlar üretmek, yazılım üretimi dâhil olmak üzere yeni sistem süreç ve hizmetler oluşturmak veya mevcut olanları geliştirmek amacı ile yapılan sistematik ve düzenli çalışmalardır. Ar-ge sürecinde geliştirilen ürün ve hizmetlerin şirkete sağlayacağı faydalardan bazıları şunlardır (Ürper ve Besler, 2013: 225);

- Satışların ve karlılığın artması,
- Yeni iş ortakları bulunması,
- Uluslararası yeni pazarlara açılması,
- Dış finansman sağlanmasında kolaylıklar,
- Artan itibarla en başarılı personeli bünyeye çekme gücünün kazanılması,
- Markanın değerinin artması ve yenilikçi bir şirket olarak ün kazanılması.

İşletme yönetimi için araştırma-geliştirme faaliyetleri ile muhasebe bilgi sistemi faaliyetleri hayati bir önem taşımaktadır ve bu iki faaliyet hem birbirini destekler hem de birbirini geliştirir niteliklere sahiptir. Bu sebeple araştırma-geliştirme faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için muhasebe bilgi sistemi ile araştırma-geliştirme departmanının birlikte, koordineli olarak hareket etmesi gerekmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BATI AKDENİZ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu bölümünde bundan önceki bölümlerde anlatılan teorik bilgiler doğrultusunda Batı Akdeniz Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) faaliyet gösteren işletmelerin muhasebe bilgi sistemi ve yönetim kararları üzerindeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı ve önemi, kapsamı, örnekleme ve hipotezlerine ilişkin bilgiler sunulmuştur. Sonrasında da verilerin analizi yapılarak elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmaktadır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Günümüz yoğun rekabet ortamında işletmeler ayakta kalabilmek ve amaçlarına ulaşabilmek için sürdürmüş oldukları faaliyetler kapsamında sürekli olarak bilgiye ihtiyaç duyarlar. İşletmeler ihtiyaç duydukları bilgileri büyük ölçüde kendi bilgi sistemlerinden sağlarken bir kısmını da işletme dışı kaynaklardan elde etmektedirler. İşletme yönetiminin ihtiyaç duyduğu bilgilerin en önemlilerini muhasebe bilgi sistemi üretmektedir. Öyle ki muhasebe bilgilerine başvurulmadan alınan kararların eksik ve hatalı olacağı aşikârdır.

Muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgiler işletmelerin başarı değerlendirmeleri, yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesi, planlama ve stratejik kararların alınması gibi alanlarda kullanılmaktadır. Ayrıca işletmelerin rekabet güçlerinde süreklilik kazanmaları, kaynaklarını etkin kullanmaları ve üretim maliyetlerini düşürmeleri de muhasebe bilgi sistemini kullanmalarına bağlıdır. Bu çalışma ile Batı Akdeniz Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyette bulunan işletmelerin, yönetim kararlarında muhasebe bilgi sistemini kullanıp kullanmadıkları veya kullanma düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın temel amacı ise, muhasebe bilgi sisteminin işletmeler ve işletme yöneticileri için önemini vurgulamaktır.

4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Örnekleme

Araştırma kapsamında uygulamanın ana kütlelerini Burdur, Isparta ve Antalya illerinde bulunan OSB'lerde faaliyet gösteren işletmeler oluşturmaktadır. Burdur, Isparta ve Antalya illeri ticaret ve sanayi odalarına kayıtlı olan ve halen Batı Akdeniz organize

sanayi bölgelerinde faaliyet gösteren bu işletmelerin sayısının 305 olduğu organize sanayi bölge müdürlüklerinden ve ticaret odalarından edinilen bilgiler arasındadır. Söz konusu ana kütlede basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre 150 adet işletme seçilmiştir. Bunlar arasından geri dönüş yaparak verileri değerlendirilmeye alınan 110 adet işletme de araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Anketlerin geri dönüş oranı % 73,3 olarak gerçekleşmiştir. Elde edilen veriler araştırmanın güvenilirliği açısından yeterli düzeyde olmakla birlikte, yapılan güvenilirlik analizi sonuçları da çalışmanın ilerleyen kısımlarında yer almaktadır.

4.3. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket soruları Yavuz (2014)'un tezinde yer verdiği değişkenler ile bir sonraki başlık (4.4.) altında açıklanan çalışmalar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Beş bölümden oluşan anket formu 47 sorudan oluşmaktadır.

İlk bölümde işletme yöneticisine ait kişisel bilgiler yer alırken, ikinci bölümde işletmeye ilişkin demografik bilgiler yer almaktadır. Üçüncü bölümde 5'li likert tipi ölçek kullanılarak işletmeye ait muhasebe bilgi sisteminin yapısı incelenmeye çalışılmıştır. Dördüncü bölümde de 5'li likert tipi ölçek kullanılarak işletme yönetiminin aldığı çeşitli karar türleri ve bu kararları alırken muhasebe bilgi sisteminden yararlanma derecesi ölçülmüştür. Anketin son bölümü olan beşinci bölümde ise, yine 5'li likert tipi ölçek kullanılarak işletmelerde muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenlerinin işletmeler açısından önem dereceleri araştırılmıştır. Anket aracılığıyla toplanan veriler SPSS for Windows 20.0 programı ile analiz edilmiştir. Demografik sorular frekans analizine tabi tutularak sonuçları değerlendirilmiş ve oranları her biri için ayrı ayrı gösterilmiştir.

Likert ölçekli sorular için ise beş boyut belirlenerek Faktör Analizi uygulanmıştır. Devamında fonksiyonel değişkenler ve katılımcılarla ilgili demografik değişkenler arasında olası farklılıkları tespit etmek amacıyla sırasıyla t testi, bağımsız t testi ve anova testleri uygulanmıştır.

4.4. Araştırmanın Literatür İncelemesi

Literatürde; muhasebe bilgi sisteminin kurumsallaşma üzerine etkisi, kurumsal kaynak planlaması (KKP) ile muhasebe bilgi sistemi ilişkisi, muhasebe bilgi sisteminin

etkinliği, muhasebe bilgi sisteminin karar alma süreçlerine etkisi ve muhasebe bilgi sisteminin verimlilik üzerindeki etkisini inceleyen birçok tez ve makale bulunmaktadır.

Sevim vd., (2006), yapmış oldukları çalışmalarında muhasebe sistemlerine bilgi teknolojileri hizmet desteği sağlayan bilgisayar işletmelerinin hizmetlerinin müşteri beklentileri ile uyuşup uyuşmadığının tespit edilmesi ve kalite standartlarının geliştirilmesi üzerinde durmuşlardır. 110 işletmeden 75'inin cevap verdiği anketler sonucunda KOBİ'lerin genelde bilgi teknolojileri konusunda çok ilgili olmadıkları ve hizmet sağlayıcı işletmelerin etkisinde kaldıkları bulgusuna ulaşmışlardır.

Dinç ve Varıcı (2008), muhasebe bilgi sisteminin kurumsallaşma düzeyine etkisini ölçmek üzere Karadeniz bölgesinde orta ve büyük ölçekli sanayi işletmeleri üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda muhasebe bilgi sistemi ile kurumsallaşma arasında doğru yönlü, pozitif güçlü bir ilişki olduğu ve muhasebe bilgi sisteminin etkinliğinin kurumsallaşmaya etki eden faktörlerden biri olduğu tespit edilmiştir.

Dinç ve Abdioğlu (2009) çalışmalarında işletmelerde kurumsal yönetim anlayışı ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişkiyi istatistiki olarak ortaya koymuşlardır. İMKB-100 endeksteki şirketler üzerinde ampirik bir çalışma gerçekleştirmişler ve araştırma sonucunda muhasebe bilgi sistemi ile geliştirme ilkeleri arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Yazıcı (2010) araştırmasında Erzurum Organize Sanayi Bölgesindeki KOBİ'lerin yönetim kararlarında muhasebe bilgi sisteminden yararlanma seviyesini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda işletmelerde personel sayısı ve kullanılan teknoloji düzeyi yükseldikçe muhasebe bilgi sisteminin yönetim kararlarında kullanılma düzeyinin arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca işletme büyüklüğünün de artması ile muhasebe bilgi sisteminin yönetim kararlarında daha fazla kullanıldığı anlaşılmıştır.

Kaygusuzoğlu ve Uluyol (2011), işletme yöneticilerinin muhasebe bilgilerini kullanım düzeylerini tespit etmeye yönelik Adıyaman ilinde faaliyet gösteren imalat işletmelerinin yöneticileri üzerinde bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bunun sonucunda yöneticilerin büyük bir kısmı muhasebe bilgilerinin yönetimde oldukça önemli olduğunu savunmakta iken önemli bir kısmı da muhasebe bilgilerinin yetersiz olduğunu düşünmekte ve bu sebeple konu ile ilgili bilgilerini arttırmak istemektedirler.

Akgün ve Kılıç (2013) Ankara-Şereflikoçhisar'daki işletmelere uyguladıkları anketler neticesinde; işletmelerin muhasebe bilgi sisteminden oldukça faydalandığını, muhasebe bilgi sistemi uygulamalarının işletmelere bir takım yenilikler getirdiğini ve bu yeniliklerin, kararların etkinliğini olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre; muhasebe bilgi sisteminin işletmelerde kurumsal yönetim ilkeleri arasındaki ilişkiyi güçlendirdiği ve muhasebe bilgi sistemi uygulamalarının ilgili tüm taraflar arasında bilgi paylaşımına olumlu katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

Nabizadeh ve Omrani (2014), İran'da KOBİ'ler üzerinde yaptıkları çalışmalarında muhasebe bilgi sisteminin işletmelerde etkinliği araştırmışlardır. Böylece muhasebe bilgi sistemi kullanımının işletmeler için çok önemli olduğu, ayrıca işletmelerde etkinliğin ve işbirliğinin artırılmasını sağladığı bununda örgütsel performansın iyileştirilmesinde önemli bir etken olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tarigan vd., (2015), Endonezya'da oteller ve lokantalar üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında muhasebe bilgi sistemi kullanımını tespit etmeye yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda işletmelerde muhasebe bilgi sistemi kullanımının işletmelerin dışsal değişimlerinden ziyade kendi iç büyümelerinde, faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde ve yönetiminde olumlu yönde katkılar sağladığı tespit edilmiştir.

Atmaca ve Akar (2016), işletmelerde muhasebe bilgi sisteminin etkinliğinin değerlendirilmesi üzerine Çanakkale ili ve ilçelerinde bir araştırma yapmıştır. Bunun sonucunda muhasebe bilgi sisteminin kullanılması ile işletmelerde finansal tabloların güvenilirlik düzeyinin, muhasebe departmanında verimliliğin arttığı sonuçlarına ulaşılmış ve işletme kararlarına olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.

4.5. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

4.5.1. Araştırmaya Katılanlara İlişkin Demografik Bulgular

Ankete katılan işletme yöneticilerinin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, işletmedeki pozisyonları, mesleki deneyimleri ile araştırmaya katılan işletmelerin hukuki yapıları, faaliyet alanları, faaliyet süreleri, çalışan kişi sayıları ve yıllık net satış hasılatlarına ilişkin bilgiler sırasıyla tablolar halinde sunulmuştur. Bunların yanında işletmelerin muhasebe işlerinin takibinin nerede yapıldığı, muhasebe işlemlerinde yönetimin tutumu ve muhasebe kayırlarının tutulma sebeplerine dair bilgiler de aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan İşletme Yöneticilerine Ait Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Erkek	81	73,6
Kadın	29	26,4
Toplam	110	100,0
Yaş	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
20-30 arası	15	13,6
31-40 arası	46	41,8
41-50 arası	30	27,3
51 ve üzeri	19	17,3
Toplam	110	100,0
Eğitim	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
İlköğretim	4	3,6
Lise	20	18,2
Ön Lisans	16	14,5
Lisans	59	53,6
Yüksek Lisans	11	10,0
Toplam	110	100,0
İşletmedeki Görev	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
İşletme Sahibi	21	19,1
Genel Müdür	16	14,5
Genel Müdür Yardımcısı	3	2,7
Mali İşler Müdürü	7	6,4
Muhasebe Müdürü	48	43,6
Diğer	15	13,6
Toplam	110	100,0
Mesleki Deneyim	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
1-5 yıl	16	14,5
6-10 yıl	10	9,1
11-15 yıl	26	23,6
16-20 yıl	26	23,6
21 yıl ve üzeri	32	29,1
Toplam	110	100,0

Tablo 4.1.'e bakıldığında ankete katılanların %73,6'sının (81 kişi) erkek ve %41,8'inin (46 kişi) 31-40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumlarına

bakıldığında %53,6'sının (59 kişi) lisans mezunu, işletmedeki görevlerine bakıldığında %43,6'sının (48 kişi) muhasebe müdürü olduğu, mesleki deneyimlerine bakıldığında ise %29,1'inin (32 kişi) 21 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2. Araştırmaya Katılan İşletmelere Ait Demografik Bilgiler

Hukuki Yapısı	İşletme Sayısı (N)	Yüzde (%)
Şahıs Şirketi	8	7,3
Limited Şirket	56	50,9
Anonim Şirket	46	41,8
Toplam	110	100,0
Faaliyet Alanı	İşletme Sayısı (N)	Yüzde (%)
Plastik	10	9,1
İnşaat	8	7,3
Maden	17	15,5
Metal/Makine	15	13,6
Tekstil	6	5,5
Gıda	26	23,6
Ağaç/Mobilya	9	8,2
Kimya/İlaç	9	8,2
Diğer	10	9,1
Toplam	110	100,0
Faaliyet Süresi	İşletme Sayısı (N)	Yüzde (%)
1-5 yıl	10	9,1
6-10 yıl	19	17,3
11-15 yıl	18	16,4
16-20 yıl	21	19,1
21 yıl ve üzeri	42	38,2
Toplam	110	100,0
Çalışan Kişi Sayısı	İşletme Sayısı (N)	Yüzde (%)
1-9 kişi	10	9,1
10-49 kişi	48	43,6
50-249 kişi	36	32,7
250 kişi ve üzeri	16	14,5
Toplam	110	100,0
Yıllık Net Satış Hasılatı	İşletme Sayısı (N)	Yüzde (%)
0 - 1.000.000 TL arası	11	10,0
1.000.001 TL - 8.000.000 TL arası	34	30,9
8.000.001 TL - 40.000.000 TL arası	28	25,5
40.000.001 TL ve üzeri	37	33,6
Toplam	110	100,0

Tablo 4.2.'ye bakıldığında araştırmaya katılan işletmelerin %50,9'unun (56 işletme) limited şirket olduğu, %23,6'sının (26 işletme) gıda sektöründe faaliyet gösterdiği ve

%38,2'sinin (42 işletme) 21 yıl ve üzeri süredir faaliyet gösterdiği görülmektedir. Ankete katılan işletmelerin çalışan kişi sayılarına bakıldığında %43,6'sının (48 işletme) 10-49 kişi aralığında (küçük ölçekli işletmeler), %32,7'sinin ise (36 işletme) 50-249 kişi aralığında (orta ölçekli işletmeler) olduğu görülmektedir. Ankete katılan işletmelerin %33,6'sının ise (37 işletme) 40.000.000 TL ve üzeri yıllık net satış hasılatı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.3. Araştırmaya Katılan İşletmelerin Muhasebe Sistemleri

Muhasebe İşlerinin Takibinin Yapıldığı Yer	Miktar (N)	Yüzde (%)
Tamamen işletme bünyesinde yapılmaktadır.	57	51,8
İşletme dışında bağımsız bir muhasebe bürosunda	10	9,1
Bir kısmı işletmede, bir kısmı işletme dışında	43	39,1
Toplam	110	100,0
Muhasebe İşlemlerinde Yönetimin Tutumu	Miktar (N)	Yüzde (%)
Yetki ve sorumluluk sahip ve ortaklara aittir.	26	23,6
Yetki ve sorumluluk muhasebe sorumlusuna aittir.	26	23,6
Yetki ve sorumluluk kısmen muhasebe sorumlusuna aittir.	58	52,7
Toplam	110	100,0
Muhasebe Kayıtlarının Tutulma Sebebi	Miktar (N)	Yüzde (%)
Sadece vergisel yükümlülükler için.	5	4,5
İşletmenin mali durumu ile ilgili her türlü bilgiyi için.	105	95,5
Toplam	110	100,0

Tablo 4.3.'e bakıldığında ankete katılan işletmelerin %51,8'inin (57 işletme) muhasebe işlerinin takibini ve muhasebe kayıtlarının tutulmasını tamamen işletme bünyesinde yaptığı görülmektedir. İşletmelerin %52,7'sinde (58 işletme) muhasebe işlerinin yetki ve sorumluluklarının kısmen muhasebe sorumlusuna ait olduğu ve işletmelerin %95,5'inin (105 işletme) muhasebe kayıtlarını işletmenin mali durumu ile ilgili her türlü bilgiyi elde etmek için tuttuğu görülmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta ise önceleri vergi için muhasebe anlayışı ile hareket eden işletmelerin, günümüzde çoğunlukla bilgi için muhasebe anlayışı ile hareket ettikleri ve faaliyetlerini bu doğrultuda gerçekleştirdikleri; yasal zorunluluklar yanında işletmelerin analiz, yorumlama gibi alanlar için de muhasebe verilerini kullandıkları görülmektedir.

4.5.2. Araştırmaya Katılan İşletmelerin Muhasebe Sistemlerine İlişkin Crosstab Değerleri

Tablo 4.4. İşletmede Muhasebe İşlerinin Takibinin Yapıldığı Yer İle İşletmenin Hukuki Yapısı Arasındaki Crosstab Değerleri

İfadeler		İşletmenizin hukuki yapısı nedir?			Toplam
		Şahıs İşletmesi	Limited Şirket	Anonim Şirket	
İşletmenizde muhasebe işlerinin takibi nerede yapılmaktadır?	Tamamen işletmemiz bünyesinde yapılmaktadır.	4	12	41	57
		%7,0	%21,1	%71,9	%100,0
	İşletmemiz dışında bulunan, bağımsız bir muhasebe bürosunda yapılmaktadır.	3	7	0	10
		%30,0	%70,0	%0,0	%100,0
Toplam	Bir kısmı işletmemizde, bir kısmı da bağımsız muhasebe bürosunda yapılmaktadır.	1	37	5	43
		%2,3	%86,0	%11,6	%100,0
		8	56	46	110
		%7,3	%50,9	%41,8	%100,0

Araştırmaya katılan işletmelere yöneltilen ‘İşletmede muhasebe işlerinin takibinin yapıldığı yer’ ile ‘İşletmenin hukuki yapısı’ soruları arasındaki ilişkiye bakıldığında; 110 işletmeden muhasebe işlerinin takibini tamamen işletme bünyesinde yapan şirketlerin %71,9’unun (41 işletme) anonim şirket, %21,1’inin (12 işletme) limited şirket, %7’sinin (4 işletme) ise şahıs işletmesi olduğu görülmektedir. Muhasebe işlerinin takibinin işletme dışında bağımsız bir muhasebe bürosunda yapıldığı işletmelere bakıldığında bunların %70’inin (7 işletme) limited şirket, %30’unun (3 işletme) ise şahıs işletmesi olduğu görülmektedir. Son olarak muhasebe işlerinin takibinin bir kısmının işletmede bir kısmının da bağımsız muhasebe bürosunda yapıldığı işletmelere bakıldığında ise bunların %86’sının (37 işletme) limited şirket, %11,6’sının (5 işletme) anonim şirket, %2,3’ünün (1 işletme) ise şahıs işletmesi olduğu görülmektedir.

Tablodan da anlaşılacağı üzere anonim şirketlerin büyük ve orta ölçekli işletmeler olması dolayısıyla şirket içerisinde faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için gerekli ekipman ve personele sahip olmaları onların muhasebe kayıtlarını da çoğunlukla işletme bünyesinde yapmalarına imkan sağlamaktadır.

Tablo 4.5. İşletmede Muhasebe Bölümüyle İlgili İşlemlerde Yönetimin Tutumu İle İşletmede Çalışan Kişi Sayısı Arasındaki Crosstab Değerleri

İfadeler		İşletmenizde çalışan kişi sayısı hangi aralıktadır?				Toplam
		1-9 Kişi	10-49 Kişi	50-249 Kişi	250 Kişi ve Üzeri	
Muhasebe bölümüyle ilgili işlemlerde yönetimin tutumu nedir?	Yetki ve sorumluluk tamamıyla sahip ve ortaklara aittir.	5	14	7	0	26
		%19,2	%53,8	%26,9	%0,0	%100,0
	Yetki ve sorumluluk tamamıyla muhasebe sorumlusuna aittir.	4	4	9	9	26
		%15,4	%15,4	%34,6	%34,6	%100,0
	Yetki ve sorumluluk kısmen muhasebe sorumlusuna aittir.	1	30	20	7	58
		%1,7	%51,7	%34,5	%12,1	%100,0
Toplam		10	48	36	16	110
		%9,1	%43,6	%32,7	%14,5	%100,0

Araştırmaya katılan işletmelere yöneltilen ‘İşletmede muhasebe bölümüyle ilgili işlemlerde yönetimin tutumu’ ile ‘İşletmede çalışan kişi sayısı’ soruları arasındaki ilişkiye bakıldığında; yetki ve sorumluluğun tamamen sahip ve ortaklara ait olduğu işletmelerin %53,8’inin (14 işletme) 10-49 kişi aralığında çalışanı; yetki ve sorumluluğun tamamıyla muhasebe sorumlusuna ait olduğu işletmelerin %34,6’sının (9 işletme) 50-249 kişi aralığında çalışanı; yetki ve sorumluluğun kısmen muhasebe sorumlusuna ait olduğu işletmelerin %51,7’sinin (30 işletme) ise 10-49 kişi aralığında çalışanı olduğu görülmektedir.

Tüm bu veriler doğrultusunda daha az çalışanı olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin muhasebe bölümüyle ilgili işlemlerde yetki ve sorumluluğu tamamıyla sahip ve ortaklara veya kısmen muhasebe sorumlusuna bıraktığı anlaşılmaktadır. Daha fazla çalışanı olan büyük ölçekli işletmelerin ise muhasebe bölümüyle ilgili işlemlerde yetki ve sorumluluğu tamamıyla muhasebe sorumlusuna bıraktığı anlaşılmaktadır.

Büyük ölçekli işletmelerin çalışanlarının alanlarında uzman kişiler olması ve kullanılan ekipmanların daha ileri teknolojiye sahip olması yani alanında profesyonel işletmelerin olması faaliyetlerini işleyiş alanlarına göre ayrı ayrı birimlerde gerçekleştirebilmelerine, herkesin belli bir alanda uzmanlaşmasına imkân sağlayacaktır. Böylece her bir bölüm

için tam yetki ve sorumluluğun verildiği kişilerin işletme faaliyetlerini aksamadan gerçekleştirebilmeleri sağlanmaktadır.

Tablo 4.6. İşletmede Muhasebe Kayıtlarının Tutulma Sebebi İle İşletmenin Yıllık Net Satış Hasılatı Arasındaki Crosstab Değerleri

İfadeler		İşletmenizin yıllık net satış hasılatı hangi aralıktadır?				Toplam
		0 - 1.000.000 TL Arası	1.000.001 - 8.000.000 TL Arası	8.000.001 - 40.000.000 TL Arası	40.000.001 TL ve Üzeri	
İşletmenizde muhasebe kayıtlarının niçin tutulduğunu düşünüyorsunuz?	Sadece vergisel yükümlülükler için.	2	1	1	1	5
		%40,0	%20,0	%20,0	%20,0	%100,0
	İşletmenin mali durumu ile ilgili her türlü bilgi için.	9	33	27	36	105
		%8,6	%31,4	%25,7	%34,3	%100,0
Toplam		11	34	28	37	110
		%10,0	%30,9	%25,5	%33,6	%100,0

Araştırmaya katılan işletmelere yöneltilen ‘İşletmede muhasebe kayıtlarının tutulma sebebi’ ile ‘İşletmenin yıllık net satış hasılatı’ soruları arasındaki ilişkiye bakıldığında; 110 işletmeden 5’inin sadece vergisel yükümlülükler için, 105’inin ise işletmenin mali durumu ile ilgili her türlü bilgi için muhasebe kayıtlarını tuttuğu anlaşılmaktadır. İşletmelerinde muhasebe kayıtlarını sadece vergisel yükümlülüklerini yerine getirmiş olmak için tutan işletmelerin %40’ının (2 işletme) 0-1.000.000 TL aralığında yıllık net satış hasılatı olduğu; bunun yanında muhasebe kayıtlarını işletmelerinin mali durumu ile ilgili her türlü bilgiyi elde etmek için tutan işletmelerin %34,3’ünün (36 işletme) 40.000.001 TL ve üzerinde yıllık net satış hasılatına sahip olduğu görülmektedir.

Yukarıda ifade edilenlerden de anlaşılacağı gibi yıllık net satış hasılatı az olan yani küçük ölçekli işletme sınıfında yer alan işletmelerin daha çok kısa ve orta vadede çalışmalarını gerçekleştirip bunların doğrultusunda yasal olarak zorunlu olan muhasebe kayıtlarını yerine getirdikleri, vergisel yükümlülüklerini tamamladıktan sonra detay bilgilerle pek uğraşmadıkları anlaşılmaktadır. Bunun yanında yıllık net satış hasılatı orta veya yüksek derecede olan orta ve büyük ölçekli işletmelerin uzun vadede de çalışmalar gerçekleştirdiği için daha ayrıntı bilgilere ihtiyacı olduğunu, muhasebe kayıtlarından elde edilen bilgilerin sadece muhasebe bölümünü ilgilendirmediğini yani faydalı

bilginin her bir departman için ayrı bir önemi olduğunu düşündükleri için sadece vergisel amaçla değil işletmenin mali durumu ile ilgili her türlü bilgiyi elde edebilmek için işletmelerinde muhasebe kayıtlarını tuttukları anlaşılmaktadır.

4.5.3. Araştırmada Kullanılan İfadelerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bu aşamada anket çalışmasının üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümlerini oluşturan soruların ortalama ve standart sapma değerleri bulunarak tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4.7. Muhasebe Bilgi Sisteminin Yapısı İle İlgili Sorulara Verilen Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	N	Min.	Max.	Ortalama	Standart Sapma
Muhasebe bilgisine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	110	1	5	4,66	,720
Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	110	1	5	4,68	,729
Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.	110	2	5	4,80	,555
Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	110	4	5	4,94	,245
Müşteri ve satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	110	2	5	4,72	,608
Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	110	2	5	4,82	,492
Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	110	2	5	4,80	,571
Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyacını karşılamaktadır.	110	2	5	4,60	,680
Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır.	110	2	5	4,65	,629
Muhasebe personeli muhasebe programını etkin olarak kullanabilmektedir.	110	3	5	4,69	,571
Muhasebe kayıtlarının denetimi yetkili kişilerce takip edilmektedir.	110	3	5	4,73	,523

(1: Hiçbir Zaman, 2: Nadiren, 3: Ara Sıra, 4: Genellikle, 5: Her Zaman.)

Araştırmaya katılan işletmelerin muhasebe bilgi sisteminin yapısı ile ilgili yöneltilen sorulara vermiş oldukları yanıtların ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamaya

(4,94) ile ‘Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır’ ifadesinin sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda ankete katılan işletmelerin muhasebe kayıtlarının tutulmasında ve işleyişinde yasal prosedürlere uymaları, bu konuya titizlikle yaklaşmaları, işletmede ilerde oluşabilecek iş aksamalarına bir nebze de olsa engel olmaktadır denebilir. En düşük ortalamaya ise (4,60) ile ‘Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyacını karşılamaktadır’ ifadesinin sahip olduğu görülmektedir. Her iki ifadeye de bakıldığında aralarında çok farklılık olmadığı ve işletmelerin sorulara ‘her zaman’ ifadesine yakın cevaplar verdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 4.8. İşletme Yönetiminin Aldığı Kararlar İle İlgili Sorulara Verilen Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	N	Min.	Max.	Ortalama	Standart Sapma
Fiyat belirleme kararlarında (indirim, kampanya vs.) etkilidir.	110	1	5	3,97	1,121
Pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede etkilidir.	110	1	5	3,74	1,046
İşletmenin yapacağı yatırım kararlarında etkilidir.	110	1	5	4,33	1,059
Tedarikçilerin tespitinde ve satın alma kararında etkilidir.	110	1	5	4,06	1,025
İşletmenin genel yönetim kararlarında etkilidir.	110	1	5	4,09	1,019
Finansman ihtiyacının belirlenmesi ve kararların verilmesinde etkilidir.	110	1	5	4,43	,990
İşletmenin reklam ve tanıtımı ile ilgili kararlarının verilmesinde etkilidir.	110	1	5	3,60	1,094
İstihdam edilecek personelin sayısının belirlenmesinde etkilidir.	110	1	5	3,91	1,054
Personele ödenecek ücret politikasının belirlenmesinde etkilidir.	110	1	5	4,08	1,134
Araştırma-geliştirme için ayrılacak bütçenin belirlenmesinde etkilidir.	110	1	5	3,93	1,106
Makine, teçhizat ve demirbaş yenileme kararlarında etkilidir.	110	1	5	3,87	1,150

(1: Hiçbir Zaman, 2: Nadiren, 3: Ara Sıra, 4: Genellikle, 5: Her Zaman.)

İşletme yönetiminin aldığı kararlar ile ilgili işletmelere yöneltilen sorulara verilen cevapların ortalamalarına bakıldığında (4,43) ile ‘Finansman ihtiyacının belirlenmesi ve kararların verilmesinde etkilidir’ ifadesinin en yüksek ortalamaya sahip olduğu; (3,60) ile ‘İşletmenin reklam ve tanıtımı ile ilgili kararlarının verilmesinde etkilidir’ ifadesinin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Her iki ifadeye de bakıldığında sorulara ‘genellikle’ ifadesine yakın cevaplar verildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4.9. İşletmede Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri İle İlgili Sorulara Verilen Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	N	Min.	Max.	Ortalama	Standart Sapma
Maliyetlerini (iletişim, satış, stok vs. maliyetleri) azaltmak.	110	1	5	4,15	,897
Rekabet gücünü yükseltmek.	110	1	5	3,94	,941
Tedarikçilerle ve yan sanayilerle olan ilişkilerini geliştirmek.	110	1	5	3,76	,947
Satışlarını arttırmak.	110	1	5	3,76	1,066
Raporların sunduğu bilgilerin niteliğini arttırmak.	110	1	5	4,59	,733
Dünya pazarına açılmak.	110	1	5	3,34	1,167
Daha hızlı ürün ve hizmet geliştirmesini sağlamak.	110	1	5	3,97	,933
Personel tasarrufu sağlamak.	110	1	5	4,07	,945
Raporların hazırlık zamanından tasarruf sağlamak.	110	1	5	4,51	,832
Müşteri taleplerini daha hızlı ve kolay karşılamak.	110	1	5	4,12	,936
İşletme içi ve işletme dışı bilgi ve teknoloji paylaşımını sağlamak.	110	1	5	4,41	,881
Yönetime zamanında bilgi sunarak karar almada etkinlik sağlamak.	110	1	5	4,66	,681

(1: Çok Önemsiz, 2: Önemsiz, 3: Farketmez, 4: Önemli, 5: Çok Önemli.)

İşletmede muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenleri ile ilgili işletmelere yöneltilen sorulara verilen cevapların ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamaya ise (4,66) ile ‘Yönetime zamanında bilgi sunarak karar almada etkinlik sağlamak’ ifadesinin sahip olduğu görülmektedir. Bu ifadenin işletmede muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenleri

arasında çok fazla önem atfettiği ve kişilerin sorulara ‘çok önemli’ ifadesine yakın cevaplar verdiği anlaşılmaktadır. En düşük ortalamaya ise (3,34) ile ‘Dünya pazarına açılmak’ ifadesinin sahip olduğu görülmektedir. Bu ifadenin ise işletmede muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenleri arasında çok fazla önem atfetmediği ve kişilerin sorulara ‘fark etmez’ ifadesine yakın cevaplar verdiği anlaşılmaktadır.

4.5.4. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi İçin Yapılan Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Araştırmada anketler cevaplandırıldıktan sonra ankette yer alan soruların güvenilirliğini ölçmek için kullanılan ölçek, güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Ölçekte yer alan tüm soruların kendi aralarında tutarlı olup olmadıklarını ve aynı amaca hizmet edip etmediklerini belirlemek amacıyla Cronbach’s Alfa değerleri hesaplanmıştır.

Alfa katsayısına göre bir ölçeğin güvenilirlik düzeyi aşağıdaki aralıklara göre yorumlanabilmektedir (Kalaycı, 2010: 405);

- $0.00 \leq \text{Alfa} < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir,
- $0.40 \leq \text{Alfa} < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür,
- $0.60 \leq \text{Alfa} < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir,
- $0.80 \leq \text{Alfa} < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Yapılan güvenilirlik analizi sonucu elde edilen alfa değeri Tablo 4.10.’da gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Güvenilirlik Analizi

Cronbach’s Alpha	Soru Sayısı
0,945	34

Tablo 4.10.’daki verilere bakıldığında; kişilere yönelmiş olduğumuz 5’li likert anket sorularının yüksek derecede güvenilir olduğu anlaşılmaktadır.

4.5.5. Araştırmanın Faktör Analizi Sonuçları

Birbirleriyle ilişkili anket soruları 5’li likert ölçeği kullanılarak çalışmaya dâhil edilmiş ve çok sayıda olan bu değişkenlerin birkaç kümede toplanabilmesi sağlamak amacı ile faktör analizi yapılmıştır.

Aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi ve az sayıda faktör ya da boyut ile açıklamayı amaçlayan istatistiksel bir teknik olan faktör

analizinde kullanılan iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan birincisi belli bir hipotezi sınamak yerine, ölçülen faktörlerin doğası hakkında bilgi vermeye çalışan analiz olan açıklayıcı faktör analizidir. İkincisi ise; geliştirilen bir hipotezi test etmeye yönelik incelemelerde kullanılan analiz türü olan doğrulayıcı faktör analizidir (Kalaycı, 2010: 410). Bu bilgiler ışığında gerçekleştirilen çalışmada açıklayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Faktörler beş gruba ayrılmış ve faktör analizi sonuçlarına göre geçerliliği olmayan 16 soru çıkarılmıştır.

Anket neticesinde oluşturulan veri setinin faktör analizi yapmak için örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını değerlendirmek amacıyla öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testinden yararlanılmıştır. KMO değeri, değişkenler tarafından oluşturulan ortak varyans miktarını göstermektedir (Akın ve Onat, 2015: 304).

Tablo 4.11. KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy. (Örneklem Yeterliliği)		,862
Bartlett's Test of Sphericity (Küresellik Testi)	Approx. Chi-Square (Yaklaşık)	2493,054
	df (Serbestlik Derecesi)	465
	Sig. (Anlamlılık)	,000

KMO and Bartlett's Testinden elde edilen sonuçlar için Tablo 4.11.'e bakıldığında KMO değerinin 0,862 olarak hesaplandığı görülmektedir. Faktör analizi yapmak için örneklem büyüklüğünün 0,60'dan büyük olması gerektiğini göz önünde bulundurduğumuzda bu değer yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Değişkenler arasında faktör analizi yapılabilecek güçte bir ilişki olup olmadığını gösteren Bartlett's testi değeri 0,05'den küçük çıktığı için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Sırasıyla belirlenen grupların soru dağılımları ve bu ifadelerin değerleri Tablo 4.12.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.12. Faktör Analizi Gruplarının Dağılımı

İfadeler	Bileşenler				
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5
Faktör 1					
35. Makine, Teçhizat ve Demirbaş yenileme kararlarında etkilidir.	,946				
30. Finansman ihtiyacının belirlenmesi ve kararların verilmesinde etkilidir.	,935				
31. İşletmenin reklam ve tanıtımı ile ilgili kararlarının verilmesinde etkilidir.	,822				
29. İşletmenin genel yönetim kararlarında etkilidir.	,819				
33. Personele ödenecek ücret politikasının belirlenmesinde etkilidir.	,784				
34. Araştırma-Geliştirme için ayrılacak bütçenin belirlenmesinde etkilidir.	,763				
27. İşletmenin yapacağı yatırım kararlarında etkilidir.	,742				
32. İstihdam edilecek personelin sayısının belirlenmesinde etkilidir.	,680				
28. Tedarikçilerin tespitinde ve satın alma kararlarında etkilidir.	,604				
25. Fiyat belirleme kararlarında (İndirim, kampanya vs.) etkilidir.	,476				
Faktör 2					
39. Satışlarını arttırmak.		,907			
38. Tedarikçilerle ve yan sanayilerle olan ilişkilerini geliştirmek.		,861			
37. Rekabet gücünü yükseltmek.		,839			
42. Daha hızlı ürün ve hizmet geliştirmesini sağlamak.		,692			
41. Dünya pazarına açılmak.		,542			
26. Pazarlama ve Satış Stratejileri geliştirmede etkilidir.		,534			
36. Maliyetlerini (iletişim, satış, stok vs. maliyetleri) azaltmak.		,438			

Faktör 3					
15. Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.				,874	
16. Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.				,703	
14. Muhasebe bilgisine işletme yöneticisi istediğinde ulaşabilmektedir.				,605	
18. Müşteri ve satıcı ile ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.				,574	
20. Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.				,571	
Faktör 4					
47. Yönetime zamanında bilgi sunarak karar almada etkinlik sağlamak.				,934	
46. İşletme içi ve işletme dışı bilgi ve teknoloji paylaşımını sağlamak.				,795	
40. Raporların sunduğu bilgilerin niteliğini arttırmak.				,696	
44. Raporların hazırlık zamanından tasarruf sağlamak.				,682	
Faktör 5					
24. Muhasebe kayıtlarının denetimi yetkili kişilerce takip edilmektedir.					,708
22. Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır.					,645
23. Muhasebe personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.					,578
19. Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.					,528
17. Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.					,356

Ankette muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin işletme yönetim kararları üzerine etkilerine yönelik sorular faktör analizi sonrasında anlamlı bir şekilde ilişkilendirilerek isimlendirilmiştir;

- Faktör 1: Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi,
- Faktör 2: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri,
- Faktör 3: Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması,
- Faktör 4: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Raporların Etkisi,
- Faktör 5: Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı.

Faktörlere yapılan güvenilirlik analizi sonucu elde edilen alfa değerleri Tablo 4.13.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.13. Faktörlerin Güvenilirlik Analizi

	Cronbach's Alpha	Soru Sayısı
Faktör 1	0,941	10
Faktör 2	0,885	7
Faktör 3	0,864	5
Faktör 4	0,891	4
Faktör 5	0,728	5
Genel	0,940	31

Aralarında ilişkilendirerek gruplara ayırdığımız faktörlerin güvenilirliğine bakıldığında; muhasebe bilgi sisteminin işletme kararlarına etkisi, muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenleri, muhasebe bilgilerinin ve raporlarının kayda alınması, muhasebe bilgi sistemi kullanımında bilgi ve rapor etkisi faktörlerinin yüksek düzeyde güvenilir; muhasebe kayıtlarının ve programlarının yapısı faktörünün ise güvenilir olduğu anlaşılmaktadır.

4.5.6. Araştırmada Kullanılan Faktörlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Araştırma için kullanılan anket sorularından hareketle belirlenen 5 faktörün ortalamalarına ve standart sapma değerlerine bakacak olursak bu değerler aşağıdaki gibi olacaktır.

Tablo 4.14. Araştırmada Kullanılan Faktörlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler	N	Ortalama	Standart Sapma
Faktör 1: Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi	110	4,0273	,86977
Faktör 2: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri	110	3,8078	,77269
Faktör 3: Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması	110	4,7327	,51565
Faktör 4: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi	110	4,5432	,68223
Faktör 5: Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı	110	4,7636	,35238

Tablo 4.14.'e bakıldığında en yüksek ortalamanın (4,7636) ile 'Muhasebe Kayıtlarının ve Raporlarının Yapısı' faktörüne ait olduğu görülmektedir. Faktör 5'te yer alan bu sorulara bakıldığında; muhasebe kayıtlarının ve raporlarının işleyişinde işletmelerin genel olarak kurallara uyduğu, programların işletmeler tarafından başarılı bir şekilde kullanıldığı bunların denetiminin de yetkili kişilerce takip edildiği söylenebilmektedir. En düşük ortalamanın ise (3,8078) ile 'Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri' faktörüne ait olduğu görülmektedir. Faktör 2'de yer alan sorulara bakıldığında ise; işletmelerde muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenlerinin her kişi veya işletme için farklı önem derecesine sahip olması, diğer faktörlerle karşılaştırıldığında faktör 2'nin en düşük ortalama sahip olmasına sebep olmaktadır.

Tablo 4.15. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi Faktöründe Yer Alan Sorulara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler		N	Min.	Max.	Ortalama	Standart Sapma
s.30	Finansman ihtiyacının belirlenmesi ve kararların verilmesinde etkilidir.	110	1	5	4,43	,990
s.27	İşletmenin yapacağı yatırım kararlarında etkilidir.	110	1	5	4,33	1,059
s.29	İşletmenin genel yönetim kararlarında etkilidir.	110	1	5	4,09	1,019
s.33	Personele ödenecek ücret politikasının belirlenmesinde etkilidir.	110	1	5	4,08	1,134
s.28	Tedarikçilerin tespitinde ve satın alma kararında etkilidir.	110	1	5	4,06	1,025
s.25	Fiyat belirleme kararlarında (indirim, kampanya vs.) etkilidir.	110	1	5	3,97	1,121
s.34	Araştırma-geliştirme için ayrılacak bütçenin belirlenmesinde etkilidir.	110	1	5	3,93	1,106
s.32	İstihdam edilecek personelin sayısının belirlenmesinde etkilidir.	110	1	5	3,91	1,054
s.35	Makine, teçhizat ve demirbaş yenileme kararlarında etkilidir.	110	1	5	3,87	1,150
s.31	İşletmenin reklam ve tanıtımı ile ilgili kararlarının verilmesinde etkilidir.	110	1	5	3,60	1,094

Tablo 4.15.'e bakıldığında katılımcıların muhasebe bilgi sisteminin işletme kararlarına etkisi ile ilgili görüşlerinin belirlenmesine yönelik 10 adet likert ifade verilmiştir.

İfadelerin katılım oranlarına bakıldığında değerler birbirine yakın olsa da katılımın en çok olduğu (4,43) ortalama ile 'Finansman ihtiyacının belirlenmesi ve kararların verilmesinde etkilidir' ifadesi iken; katılımın en az olduğu (3,60) ortalama ile 'İşletmenin reklam ve tanıtımı ile ilgili kararlarının verilmesinde etkilidir' ifadesidir. Kişilerin yöneltilen sorulara 'genellikle' seçeneğine yakın cevaplar verdiği yani muhasebe bilgi sisteminin işletme kararlarında oldukça etkin olduğu görülmektedir.

Tablo 4.16. Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri Faktöründe Yer Alan Sorulara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	İfadeler	N	Min.	Max.	Ortalama	Standart Sapma
s.36	Maliyetlerini (iletişim, satış, stok vs. maliyetleri) azaltmak.	110	1	5	4,15	,897
s.42	Daha hızlı ürün ve hizmet geliştirmesini sağlamak.	110	1	5	3,97	,933
s.37	Rekabet gücünü yükseltmek.	110	1	5	3,94	,941
s.39	Satışlarını arttırmak.	110	1	5	3,76	1,066
s.38	Tedarikçilerle ve yan sanayilerle olan ilişkilerini geliştirmek.	110	1	5	3,76	,947
s.26	Pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede etkidir.	110	1	5	3,74	1,046
s.41	Dünya pazarına açılmak.	110	1	5	3,34	1,167

Tablo 4.16.'ya bakıldığında katılımcıların işletmede muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenleri ile ilgili görüşlerinin belirlenmesine yönelik 7 adet likert ifade verilmiştir.

İfadelerin katılım oranlarına bakıldığında katılımın en çok olduğu (4,15) ortalama ile 'Maliyetlerini (iletişim, satış, stok vs. maliyetleri) azaltmak' ifadesi iken; katılımın en az olduğu (3,34) ortalama ile 'Dünya pazarına açılmak' ifadesidir. Kişilerin yöneltilen sorulara 'önemli' seçeneğine yakın cevaplar verdiği görülmektedir.

Tablo 4.17. Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması Faktöründe Yer Alan Sorulara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	İfadeler	N	Min.	Max.	Ortalama	Standart Sapma
s.16	Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.	110	2	5	4,80	,555
s.20	Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	110	2	5	4,80	,571
s.18	Müşteri ve satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	110	2	5	4,72	,608
s.15	Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	110	1	5	4,68	,729
s.14	Muhasebe bilgisine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	110	1	5	4,66	,720

Tablo 4.17.'ye bakıldığında katılımcıların muhasebe bilgilerinin ve raporlarının kayda alınması ile ilgili görüşlerinin belirlenmesine yönelik 5 adet likert ifade verilmiştir.

İfadelerin katılım oranlarına bakıldığında değerler birbirine yakın olsa da katılımın en çok olduğu iki ifade vardır. Bunlar (4,80) ortalama ile 'Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir' ve 'Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır' ifadeleridir. (4,66) ortalama ile 'Muhasebe bilgisine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir' ifadesi ise katılımın en az olduğu ifadedir. Kişilerin yöneltilen sorulara 'her zaman' seçeneğine yakın cevaplar verdiği yani muhasebe bilgi sisteminin yapısında raporların hazırlanmasına ve bilgi paylaşımına önem verdikleri, böylece işleyişte de herhangi bir aksaklık olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.18. Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi Faktöründe Yer Alan Sorulara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler		N	Min.	Max.	Ortalama	Standart Sapma
s.47	Yönetime zamanında bilgi sunarak karar almada etkinlik sağlamak.	110	1	5	4,66	,681
s.40	Raporların sunduğu bilgilerin niteliğini arttırmak.	110	1	5	4,59	,733
s.44	Raporların hazırlık zamanından tasarruf sağlamak.	110	1	5	4,51	,832
s.46	İşletme içi ve işletme dışı bilgi ve teknoloji paylaşımını sağlamak.	110	1	5	4,41	,881

Tablo 4.18.'e bakıldığında katılımcıların işletmede muhasebe bilgi sistemi kullanımında bilgi ve rapor etkisi ile ilgili görüşlerinin belirlenmesine yönelik 4 adet likert ifade verilmiştir.

İfadelerin katılım oranlarına bakıldığında katılımın en çok olduğu (4,66) ortalama ile 'Yönetime zamanında bilgi sunarak karar almada etkinlik sağlamak' ifadesi iken; katılımın en az olduğu (4,41) ortalama ile 'İşletme içi ve işletme dışı bilgi ve teknoloji paylaşımını sağlamak' ifadesidir. Kişilerin yöneltilen sorulara 'her zaman' seçeneğine yakın cevaplar verdiği görülmektedir.

Tablo 4.19. Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı Faktöründe Yer Alan Sorulara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	İfadeler	N	Min.	Max.	Ortalama	Standart Sapma
s.17	Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	110	4	5	4,94	,245
s.19	Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	110	2	5	4,82	,492
s.24	Muhasebe kayıtlarının denetimi yetkili kişilerce takip edilmektedir.	110	3	5	4,73	,523
s.23	Muhasebe personeli muhasebe programını etkin olarak kullanabilmektedir.	110	3	5	4,69	,571
s.22	Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır.	110	2	5	4,65	,629

Tablo 4.19.'a bakıldığında katılımcıların muhasebe kayıtlarının ve programlarının yapısı ile ilgili görüşlerinin belirlenmesine yönelik 5 adet likert ifade verilmiştir.

İfadelerin katılım oranlarına bakıldığında katılımın en çok olduğu (4,94) ortalama ile 'Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır' ifadesi iken; katılımın en az olduğu (4,65) ortalama ile 'Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır' ifadesidir. Kişilerin yöneltilen sorulara 'her zaman' seçeneğine yakın cevaplar verdiği görülmektedir.

4.5.7. Fonksiyonel Değişkenlere İlişkin Bulgular

Batı Akdeniz Bölgesi Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyet gösteren işletmelerin yönetim kararlarında muhasebe bilgi sistemi etkisinin değerlendirilmesine ilişkin fonksiyonel değişkenler, katılımcılarla ilgili çeşitli demografik değişkenler arasındaki olası farklılıkları tespit etmek amacıyla sırasıyla t testi, bağımsız t testi ve anova testleri gerçekleştirilecektir.

Anket verileri ile ilgili gerekli olan analizler gerçekleştirildikten sonra verilere ilişkin hipotezleri oluşturmak ve söz konusu hipotezleri test etmek gerekmektedir. Çalışmada oluşturulan hipotezler $\alpha=0,10$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Araştırmanın temel hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1: Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi faktörü işletme yönetim kararlarında önemli bir etkidir.

H2: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri faktörü işletme yönetim kararlarında önemli bir etkidir.

H3: Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması faktörü işletme yönetim kararlarında önemli bir etkidir.

H4: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi faktörü işletme yönetim kararlarında önemli bir etkidir.

H5: Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı faktörü işletme yönetim kararlarında önemli bir etkidir.

H6: Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi faktörü ile katılımcıların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H7: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri faktörü ile katılımcıların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H8: Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Etkinliği faktörü ile katılımcıların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H9: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi faktörü ile katılımcıların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H10: Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı faktörü ile katılımcıların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H11: Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi faktörü ile katılımcıların işletmedeki görevi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H12: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri faktörü ile katılımcıların işletmedeki görevi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H13: Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Etkinliği faktörü ile katılımcıların işletmedeki görevi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H14: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi faktörü ile katılımcıların işletmedeki görevi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H15: Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı faktörü ile katılımcıların işletmedeki görevi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H16: Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi faktörü ile işletmelerin faaliyet alanı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H17: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri faktörü ile işletmelerin faaliyet alanı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H18: Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Etkinliği faktörü ile işletmelerin faaliyet alanı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H19: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi faktörü ile işletmelerin faaliyet alanı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H20: Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı faktörü ile işletmelerin faaliyet alanı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H21: Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi faktörü ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H22: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri faktörü ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H23: Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Etkinliği faktörü ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H24: Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi faktörü ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H25: Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı faktörü ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırma ile ilgili oluşturulan hipotezlerin test edilmesinde öncelikli olarak One-Sample T Testi (Tek Örnek T Testi) kullanılacaktır. One-Sample T Testi herhangi bir örneklem grubunun daha önceden belirlenmiş bir değerden önemli derecede farklı olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Kalaycı, 2010: 79). Araştırma verilerine göre oluşturulan faktörlerin t testi sonuçları Tablo 4.20.'de sunulmuştur.

Tablo 4.20. Araştırmada Kullanılan Faktörlerin T Testi Sonuçları

Faktörler	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama Farklılıkları	Anlamlılık (Sig)
Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi Faktörü	110	4,0273	,86977	,08293	,000
Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri Faktörü	110	3,8078	,77269	,07367	,000
Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması Faktörü	110	4,7327	,51565	,04916	,000
Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi Faktörü	110	4,5432	,68223	,06505	,000
Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı Faktörü	110	4,7636	,35238	,03360	,000

Araştırmanın t testi sonuçlarına bakıldığında; muhasebe bilgi sisteminin işletme kararlarına etkisi, muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenleri, muhasebe bilgilerinin ve raporlarının kayda alınması, muhasebe bilgi sistemi kullanımında bilgi ve rapor etkisi, muhasebe kayıtlarının ve programlarının yapısı faktörlerinin işletme yönetim kararları üzerine etkileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu yani verilen ifadelerin işletme yönetim kararlarında etkili olduğu anlaşılmaktadır ($p < 0,01$). Bu durumda H1, H2, H3, H4 ve H5 hipotezleri kabul edilmektedir.

Araştırmada kullanılan faktörler ile katılımcıların cinsiyeti arasında ortalamalar açısından anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığını tespit etmek için; iki farklı örneklem grubu arasında Bağımsız İki Örnek T Testini (Independent Samples T Test) kullanmak gereklidir (Kalaycı, 2010: 74). Bu test ile elde edilen sonuçlar Tablo 4.21.'de sunulmuştur.

Tablo 4.21. Araştırmada Kullanılan Faktörler İle Katılımcıların Cinsiyeti Arasındaki İlişkiyi Ölçen Bağımsız T Testi Sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama Farklılıkları	Anlamlılık (Sig)
Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi Faktörü	Erkek	81	3,9975	,87863	,09763	,551
	Kadın	29	4,1103	,85413	,15861	,547
Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri Faktörü	Erkek	81	3,7549	,83030	,09226	,231
	Kadın	29	3,9557	,56900	,10566	,157
Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması Faktörü	Erkek	81	4,6815	,58205	,06467	,081
	Kadın	29	4,8759	,19577	,03635	,009
Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi Faktörü	Erkek	81	4,4846	,74618	,08291	,133
	Kadın	29	4,7069	,42819	,07951	,056
Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı Faktörü	Erkek	81	4,7383	,38424	,04269	,209
	Kadın	29	4,8345	,23342	,04334	,118

Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin işletme yönetim kararları üzerine etkilerinin incelendiği araştırmada kullanılan faktörler ile katılımcıların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair bağımsız t testi sonuçlarına bakıldığında; işletmede muhasebe bilgilerinin ve raporlarının kayda alınması faktöründe erkek işletme yöneticileri ile kadın işletme yöneticileri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p < 0,01$). Muhasebe yöneticilerinin vermiş olduğu yanıtlara göre muhasebe raporlarının açık, anlaşılır ve düzenli olarak hazırlanması, muhasebe bilgisine işletme yöneticisinin istediğinde ulaşabilmesi gibi ifadeler noktasında farklılığın bulunduğu görülmektedir. Söz konusu farklılığın yönüne bakıldığında ise kadın işletme yöneticilerinin işletmede muhasebe bilgilerinin ve raporlarının etkinliği ile ilgili sorulara daha çok katıldıkları (4,8759), erkek işletme yöneticilerinin ise daha az katıldıkları (4,6815) görülmektedir. Bu durumda H6, H7, H9, H10 hipotezleri red edilirken, H8 hipotezi kabul edilmektedir.

Araştırmada kullanılan faktörler ile katılımcıların cinsiyeti arasındaki ilişki incelendikten sonra işletme yöneticilerinin yönetim kararları üzerinde etken olacağı düşünülen öğrenim durumu, işletmedeki görev, faaliyet alanı, çalışan kişi sayısı ve yıllık net satış hasılatı gibi bazı etkenler arasında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığına bakmak gerekmektedir. İki'den fazla grubun ortalamaları arasında

anamlı bir fark olup olmadığını test etmek ve söz konusu farklılığın incelenmesi için istatistiki analiz olarak anova testi kullanılacaktır (www.spssanalizi.com.tr).

Tablo 4.22. Araştırmada Kullanılan Faktörler İle Katılımcıların İşletmedeki Görevi Arasındaki İlişkiyi Ölçen Anova Testi Sonuçları

Faktörler	İşletmedeki Görev	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	F	Sig. (p)
Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi Faktörü	İşletme Sahibi	21	3,6429	1,08516	,23680	2,217	0,058
	Genel Müdür	16	4,1125	,47028	,11757		
	Genel Müdür Yardımcısı	3	3,1000	1,95192	1,12694		
	Mali İşler Müdürü	7	4,2286	,54989	,20784		
	Muhasebe Müdürü	48	4,0917	,87125	,12575		
	Diğer	15	4,3600	,42561	,10989		
	Toplam	110	4,0273	,86977	,08293		
Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri Faktörü	İşletme Sahibi	21	3,5034	,99654	,21746	2,641	0,027
	Genel Müdür	16	3,6339	,63239	,15810		
	Genel Müdür Yardımcısı	3	2,9048*	1,86445	1,07644		
	Mali İşler Müdürü	7	4,0000	,43644	,16496		
	Muhasebe Müdürü	48	3,9286	,61321	,08851		
	Diğer	15	4,1238*	,66101	,17067		
	Toplam	110	3,8078	,77269	,07367		
Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması Faktörü	İşletme Sahibi	21	4,6000	,76681	,16733	2,346	0,046
	Genel Müdür	16	4,6875	,45000	,11250		
	Genel Müdür Yardımcısı	3	4,0000*	1,11355	,64291		
	Mali İşler Müdürü	7	4,6286	,42314	,15993		
	Muhasebe Müdürü	48	4,8042	,40104	,05789		
	Diğer	15	4,9333*	,09759	,02520		
	Toplam	110	4,7327	,51565	,04916		
Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi Faktörü	İşletme Sahibi	21	4,2024	,96053	,20960	2,124	0,068
	Genel Müdür	16	4,6875	,53619	,13405		
	Genel Müdür Yardımcısı	3	3,9167	1,12731	,65085		
	Mali İşler Müdürü	7	4,6786	,55367	,20927		
	Muhasebe Müdürü	48	4,6563	,52750	,07614		
	Diğer	15	4,5667	,64411	,16631		
	Toplam	110	4,5432	,68223	,06505		

Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı Faktörü	İşletme Sahibi	21	4,7524	,35724	,07796	1,236	0,297
	Genel Müdür	16	4,7125	,35754	,08938		
	Genel Müdür Yardımcısı	3	4,4667	,50332	,29059		
	Mali İşler Müdürü	7	4,7143	,51455	,19448		
	Muhasebe Müdürü	48	4,7583	,34997	,05051		
	Diğer	15	4,9333	,17995	,04646		
	Toplam	110	4,7636	,35238	,03360		

**Post Hoc (Tukey) Testine göre aralarında fark bulunan değişkenler.*

Tablo 4.22.'de araştırma değişkenlerinin katılımcıların işletmedeki görevlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar verilmiştir. Söz konusu faktörler ile katılımcıların işletmedeki görevi arasındaki ilişkiye bakıldığında; muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenleri ve muhasebe bilgilerinin ve raporlarının kayda alınması faktörleri ile katılımcıların işletmedeki görevi arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenleri faktörü ile katılımcıların işletmedeki görevi arasındaki ilişkiye bakıldığında; farklılığın işletmelerin genel müdür yardımcıları ($\bar{X}=2,9048$) ile diğer çalışanları ($\bar{X}=4,1238$) arasında söz konusu olduğu görülmektedir. Muhasebe bilgilerinin ve raporlarının kayda alınması faktörü ile katılımcıların işletmedeki görevi arasındaki ilişkiye bakıldığında ise; farklılığın yine işletmelerin genel müdür yardımcıları ($\bar{X}=4,0000$) ile diğer çalışanları ($\bar{X}=4,9333$) arasında söz konusu olduğu görülmektedir. Bu durumda diğer çalışanların muhasebe bilgi sistemini işletme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde ve gerekli dokümanların hazırlanmasında daha yoğun bir şekilde kullandığı ve bu nedenle diğer çalışanların muhasebe bilgi sistemine genel müdür yardımcılara nazaran daha fazla önem verdiği düşünülmektedir. Ayrıca diğer faktörler ile katılımcıların işletmedeki görevi arasında da anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Dolayısı ile H11, H14 ve H15 hipotezleri red edilirken; H12 ve H13 hipotezleri kabul edilmektedir.

Tablo 4.23. Araştırmada Kullanılan Faktörler İle İşletmelerin Faaliyet Alanı Arasındaki İlişkiyi Ölçen Anova Testi Sonuçları

Faktörler	Faaliyet Alanı	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	F	Sig. (p)
Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi Faktörü	Plastik	10	4,3700	,42960	,13585	1,355	0,226
	İnşaat	8	4,0000	,75024	,26525		
	Maden	17	4,1882	,56445	,13690		
	Metal/Makine	15	3,6533	1,11923	,28898		
	Tekstil	6	4,2167	,41191	,16816		
	Gıda	26	3,8692	1,05329	,20657		
	Ağaç/Mobilya	9	4,0444	,99764	,33255		
	Kimya/İlaç	9	3,7333	1,07587	,35862		
	Diğer	10	4,5400	,21705	,06864		
	Toplam	110	4,0273	,86977	,08293		
Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri Faktörü	Plastik	10	3,9143	,72905	,23055	1,002	0,439
	İnşaat	8	3,4643	,78895	,27894		
	Maden	17	3,9160	,61457	,14906		
	Metal/Makine	15	3,8381	,78035	,20148		
	Tekstil	6	3,6190	,50034	,20426		
	Gıda	26	3,8022	,90358	,17721		
	Ağaç/Mobilya	9	3,9524	,52489	,17496		
	Kimya/İlaç	9	3,3492	1,09989	,36663		
	Diğer	10	4,1571	,58107	,18375		
	Toplam	110	3,8078	,77269	,07367		
Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması Faktörü	Plastik	10	4,8800	,25298	,08000	2,244	0,030
	İnşaat	8	4,6750	,31960	,11299		
	Maden	17	4,9412*	,11757	,02852		
	Metal/Makine	15	4,3067*	,98232	,25363		
	Tekstil	6	4,6333	,51251	,20923		
	Gıda	26	4,7000	,50990	,10000		
	Ağaç/Mobilya	9	4,9333	,10000	,03333		
	Kimya/İlaç	9	4,8889	,10541	,03514		
	Diğer	10	4,7400	,42216	,13350		
	Toplam	110	4,7327	,51565	,04916		

Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi Faktörü	Plastik	10	4,7250	,57070	,18047	1,380	0,214
	İnşaat	8	4,4688	,64694	,22873		
	Maden	17	4,6912	,47211	,11450		
	Metal/Makine	15	4,1667	,82736	,21362		
	Tekstil	6	4,7083	,71443	,29167		
	Gıda	26	4,5481	,58745	,11521		
	Ağaç/Mobilya	9	4,8056	,30046	,10015		
	Kimya/İlaç	9	4,1944	1,32156	,44052		
	Diğer	10	4,7000	,30732	,09718		
	Toplam	110	4,5432	,68223	,06505		
Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı Faktörü	Plastik	10	4,8400	,27968	,08844	,506	0,849
	İnşaat	8	4,8000	,23905	,08452		
	Maden	17	4,8471	,24010	,05823		
	Metal/Makine	15	4,6533	,41725	,10773		
	Tekstil	6	4,8667	,32660	,13333		
	Gıda	26	4,7462	,43656	,08562		
	Ağaç/Mobilya	9	4,7778	,30732	,10244		
	Kimya/İlaç	9	4,7333	,34641	,11547		
	Diğer	10	4,6800	,41312	,13064		
	Toplam	110	4,7636	,35238	,03360		

*Post Hoc (Tukey) Testine göre aralarında fark bulunan değişkenler.

Tablo 4.23.'te araştırma değişkenlerinin katılımcı işletmelerin faaliyet alanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar verilmiştir. Söz konusu faktörler ile işletmelerin faaliyet alanı arasındaki ilişkiye bakıldığında; muhasebe bilgilerinin ve raporlarının kayda alınması faktörü ile işletmelerin faaliyet alanı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Muhasebe bilgilerinin ve raporlarının kayda alınması faktörü ile işletmelerin faaliyet alanı arasındaki ilişkiye bakıldığında; farklılığın maden sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ($\bar{X}=4,9412$) ile metal/makine sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ($\bar{X}=4,3067$) arasında söz konusu olduğu görülmektedir. Bu durumda muhasebe bilgi sisteminin metal/makine sektöründe faaliyet gösteren işletmelere göre maden sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde daha etkin olduğu söylenebilir. Ayrıca diğer

faktörler ile işletmelerin faaliyet alanı arasında da anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Dolayısı ile H16, H17, H19 ve H20 hipotezleri red edilirken; H18 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 4.24. Araştırmada Kullanılan Faktörler İle İşletmelerde Çalışan Kişi Sayısı Arasındaki İlişkiyi Ölçen Anova Testi Sonuçları

Faktörler	Çalışan Kişi Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	F	Sig. (p)
Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi Faktörü	1-9 kişi	10	3,5500	1,32686	,41959	2,021	0,115
	10-49 kişi	48	3,9313	,95854	,13835		
	50-249 kişi	36	4,2278	,66230	,11038		
	250 kişi ve üzeri	16	4,1625	,49109	,12277		
	Toplam	110	4,0273	,86977	,08293		
Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri Faktörü	1-9 kişi	10	3,5000	1,10708	,35009	1,709	0,170
	10-49 kişi	48	3,7470	,83207	,12010		
	50-249 kişi	36	4,0238	,59883	,09981		
	250 kişi ve üzeri	16	3,6964	,63003	,15751		
	Toplam	110	3,8078	,77269	,07367		
Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması Faktörü	1-9 kişi	10	3,9400*	1,11575	,35283	11,081	0,000
	10-49 kişi	48	4,8083	,35480	,05121		
	50-249 kişi	36	4,8222*	,31269	,05212		
	250 kişi ve üzeri	16	4,8000	,31833	,07958		
	Toplam	110	4,7327	,51565	,04916		
Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi Faktörü	1-9 kişi	10	3,9000*	,79232	,25055	4,093	0,009
	10-49 kişi	48	4,5208	,78013	,11260		
	50-249 kişi	36	4,6736	,48114	,08019		
	250 kişi ve üzeri	16	4,7188*	,45529	,11382		
	Toplam	110	4,5432	,68223	,06505		
Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı Faktörü	1-9 kişi	10	4,4400*	,50596	,16000	3,577	0,016
	10-49 kişi	48	4,7750	,29643	,04279		
	50-249 kişi	36	4,7944	,38689	,06448		
	250 kişi ve üzeri	16	4,8625*	,20290	,05072		
	Toplam	110	4,7636	,35238	,03360		

*Post Hoc (Tukey) Testine göre aralarında fark bulunan değişkenler.

Tablo 4.24.'te araştırma değişkenlerinin katılımcı işletmelerin çalışan kişi sayılarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin sonuçlar verilmiştir. Söz konusu faktörler ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasındaki ilişkiye bakıldığında; muhasebe bilgilerinin ve raporlarının kayda alınması, muhasebe bilgi sistemi kullanımında bilgi ve rapor etkisi ve muhasebe kayıtlarının ve programlarının yapısı faktörleri ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Muhasebe bilgilerinin ve raporlarının kayda alınması faktörü ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasındaki ilişkiye bakıldığında; farklılığın 1-9 kişi arasında çalışan olan işletmeler (3,9400) ile 50-249 kişi arasında çalışan olan işletmeler (4,8222) arasında söz konusu olduğu görülmektedir. Muhasebe bilgi sistemi kullanımında bilgi ve rapor etkisi faktörü ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasındaki ilişkiye bakıldığında; farklılığın 1-9 kişi arasında çalışan olan işletmeler (3,9000) ile 250 kişi ve üzeri çalışan olan işletmeler (4,7188) arasında söz konusu olduğu görülmektedir. Muhasebe kayıtlarının ve programlarının yapısı faktörü ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasındaki ilişkiye bakıldığında ise; farklılığın yine 1-9 kişi arasında çalışan olan işletmeler (4,4400) ile 250 kişi ve üzeri çalışan olan işletmeler (4,8625) arasında söz konusu olduğu görülmektedir. Bu üç faktör sonucuna da bakıldığında çalışan sayısının daha az olduğu küçük ölçekli işletmelerde muhasebe bilgi sistemine gereken önemin tam anlamıyla verilmediği, büyük ölçekli işletmelerde ise muhasebe bilgi sisteminin daha etkin olduğu anlaşılmaktadır. İşletmelerin büyüyüp geliştikçe veya kurumsal bir işletme statüsüne ulaştıkça muhasebe bilgi sistemine daha fazla önem verdiği böylelikle işletme yönetiminde muhasebe bilgi sisteminin daha etkin olduğu bilgilerine ulaşılmaktadır. Ayrıca diğer faktörler ile işletmelerde çalışan kişi sayısı arasında da anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Dolayısı ile H21 ve H22 hipotezleri red edilirken; H23, H24 ve H25 hipotezleri kabul edilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de özellikle son 20 yıldır yaşanan gelişmeler çok büyük değişmelere neden olmuştur. Tüm dünyayı etkileyen bu değişmelerin en önemlisi küreselleşmedir. Küreselleşmenin etkisi ile birlikte rekabetin yoğun olduğu günümüzde teknolojik gelişmelerin yanında işletmeler için bilginin önemi daha da artmaktadır. İşletmelerin amaçlarını etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirebilmesi kaliteli bilgiyi elde edebilmelerine bağlıdır. Kaliteli bilginin elde edilerek işletme yönetiminin doğru zamanda doğru kararlar alması ve böylece işletmelerin etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi ile işletmeler varlıklarının sürekliliğini ve karlılığını sağlamaktadırlar. Bu süreçte işletme yönetimi için en önemli fonksiyonlardan birisi de isabetli kararlar almaktır. Doğru kararlar alabilmek için ilgili, zamanlı, tam, faydalı ve ekonomik bilgilere ihtiyaç duyan işletme yönetimi bu bilgileri işletmede kullanılan bilgi sistemleri aracılığıyla elde etmektedir. Bu sistemler içerisinde işletme yönetimi için en önemli bilgiler, tüm işletme fonksiyonlarını bünyesinde barındıran Muhasebe Bilgi Sistemi (MBS) tarafından üretilmektedir. İşletmelere finansal konularda bilgi sağlayan MBS aktif olarak kullanıldıkça işletmeler stratejik bilgiler üretebilecek ve gelecekleri ile ilgili kararları daha hızlı ve daha kolay bir şekilde alabilecek, rekabette üstünlük sağlayacak, güçlü bir finansal yapıya sahip olacak ve başarılı bir şekilde sürekliliğini sağlayacaktır.

İşletme yönetiminde karar alma ve muhasebe bilgi sistemi birbirinden farklı iki kavram olarak görülse de muhasebe bilgi sisteminin stratejik yönetimde karar alma aşamasındaki etkisi göz ardı edilemez. İşletmelerin kurumsal bir şekilde yönetilmesi, yönetim süreçlerinin işletmeye iyi bir şekilde uygulandığının ve bu süreçlerin sonucunda çeşitli analizlerin ve muhasebe verilerinin yardımıyla elde edilmiş olan kararların isabetliliğini gösterir. Bu nedenle muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetiminde önemli bir etkiye sahip olup olmadığı konusunda stratejik işletme yönetimi sonucunda ulaşılan kararlar büyük rol oynamaktadır. Bu yüzden işletmeler tarafından muhasebe verileri dikkate alınarak yerinde ve doğru kararlar alınmalı ve böylece işletmeler rakiplerine karşı önemli avantajlar elde etmiş ve stratejik yönetimi sağlamış olmaktadır.

Bunların yanında özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde (KOBİ) muhasebe bilgi sistemine gerekli özenin gösterilmemesi, işletmelerin stratejik karar sürecinde zorluklar

yaşamısına neden olmaktadır. Günümüz bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler de dikkate alındığında MBS'lerin kullanımı kolaylaşmış, önemi de artmıştır. Bu nedenle KOBİ'lerin muhasebe bilgi sistemi konusunda daha etkin bir şekilde bilgilendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetiminin alacağı kararlara etkileri, işletme yönetimi için yeri ve önemi vurgulanarak, Batı Akdeniz Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyet gösteren işletmelerde alınan kararlar ile muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin kullanımı arasında ilişki olup olmadığının dolayısıyla işletme kararlarının alınmasını etkileyip etkilemediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Antalya, Burdur ve Isparta illeri organize sanayi bölgelerinde faaliyet gösteren 110 işletmeyi kapsamaktadır. Bu işletmeler üzerinde uygulanan anket beş bölümden oluşmaktadır. 5'li likert ölçeğinin kullanıldığı birbiriyle ilişkili anket sorularının birinci bölümünde işletme yöneticilerinin demografik bilgilerine yönelik sorular yer alırken ikinci bölümde işletmenin demografik yapısına yönelik sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde işletmelerin muhasebe bilgi sisteminin yapısına yönelik sorulara yer verilmiştir. Dördüncü bölümde de işletme yönetiminin aldığı kararlarda muhasebe bilgi sisteminden yararlanma durumunu ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Beşinci bölümde ise işletmelerde muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenlerine yönelik sorular her bir işletme için önem derecesine göre belirtilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada çeşitli değişkenlerin birkaç grup halinde toplanabilmesini sağlayabilmek amacı ile faktör analizi uygulanmış ve faktörler beş gruba ayrılmıştır. Bu gruplar sırasıyla; muhasebe bilgi sisteminin işletme kararlarına etkisi, işletmede muhasebe bilgi sistemi kullanma nedenleri, işletmede muhasebe bilgi ve raporlarının yapısı, işletmede muhasebe bilgi sistemi kullanımında bilgi ve raporların etkisi ve işletmede muhasebe kayıtlarının ve programlarının yapısı olarak belirlenmiştir. Burada ilk önce faktör analizi yapabilmek için örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmış ve bu test sonucu hesaplanan değer 0,862 olarak bulunmuştur. Bu değer faktör analizi yapabilmek için örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu göstermektedir. Bunun yanında değişkenler arasında faktör analizi yapılabilecek güçte bir ilişki olup olmadığını gösteren Bartlett's testi yapılmış ve bu

testin değeri ,000 çıkmıştır. Bu değer de değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sonrasında tüm boyutlar güvenilirlik analizi ile test edilmiş ve tüm boyutlar için Cronbach's Alpha değerinin 0,94 olduğu tespit edilmiştir. Bu beş boyuta bakıldığında işletmede muhasebe kayıtlarının ve programlarının yapısı faktörü hariç diğer dört faktörün değerinin 0.80 ile 1.00 arasında olduğu, yani işletmede muhasebe kayıtlarının ve programlarının yapısı faktörünün oldukça güvenilir düzeyde iken, diğer dört boyutun yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir. Bu durum ankette kullanılan faktör gruplarına ait soruların birbirleri arasında tutarlı olduklarını da göstermektedir.

Araştırma değişkenlerinin, işletme yöneticilerinin ve işletmenin demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için, iki ya da daha fazla değişkene ait ortalamalar arasında fark olup olmadığını tespit etmek için Varyans analizlerinden Tek Yönlü Anova yapılmıştır. Araştırma değişkenlerinin $p < 0.05$ anlamlılık düzeyindeki sonuçları şöyledir:

Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi faktörü; çalışanların işletmedeki görevlerine (0.058), işletmelerin faaliyet alanlarına (0.226), işletmelerde çalışan kişi sayılarına (0.115) ve işletmelerin yıllık net satış hasılatlarına (0.621) göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanma Nedenleri faktörü; işletmelerin faaliyet alanlarına (0.439), işletmelerde çalışan kişi sayılarına (0.170) ve işletmelerin yıllık net satış hasılatlarına (0.702) göre anlamlı bir farklılık göstermezken, çalışanların işletmedeki görevlerine (0.027) göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Muhasebe Bilgilerinin ve Raporlarının Kayda Alınması faktörü; işletmelerin yıllık net satış hasılatlarına (0.077) göre anlamlı bir farklılık göstermezken, çalışanların işletmedeki görevlerine (0.046), işletmelerin faaliyet alanlarına (0.030) ve işletmelerde çalışan kişi sayılarına (0.000) göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımında Bilgi ve Rapor Etkisi faktörü; çalışanların işletmedeki görevlerine (0.068), işletmelerin faaliyet alanlarına (0.214) ve işletmelerin yıllık net satış hasılatlarına (0.138) göre anlamlı bir farklılık göstermezken, işletmelerde çalışan kişi sayılarına (0.009) göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Muhasebe Kayıtlarının ve Programlarının Yapısı faktörü ise; çalışanların işletmedeki görevlerine (0.297) ve işletmelerin faaliyet alanlarına (0.849) göre anlamlı bir farklılık göstermezken, işletmelerde çalışan kişi sayılarına (0.016) ve işletmelerin yıllık net satış hasılatlarına (0.015) göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda işletmelerin büyüyüp geliştikçe muhasebe bilgi sistemi ile ilgili yeterli bilgi ve donanıma sahip olacakları böylece yönetim kararlarında muhasebe bilgi sistemini kolaylıkla kullanabilecekleri anlaşılmaktadır. Araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi istenilen seviyede olmasa da muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetim kararlarında kullanımı özellikle büyük ölçekli işletmelerde gerçekleşmektedir.

Sonuç olarak; birçok işletme tarafından muhasebe bilgi sisteminin öneminin kabul edilmesine rağmen muhasebe bilgi sisteminden alınan bilgilerin işletme kararlarında etkin bir şekilde kullanılmaması özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin muhasebe bilgilerine yeterince önem vermediklerini ve işletmelerin muhasebe sisteminden elde edilen bilgilerin yönetimine sağlayacağı katkısının farkında olmadıklarını göstermektedir.

Batı Akdeniz Bölgesi Organize Sanayi Bölgelerinde yapmış olduğumuz araştırmadan yola çıkarak işletmelerin muhasebe bilgi sistemini genellikle vergisel yükümlülük amaçlı kullandıkları, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde karar almada muhasebe bilgi sistemi kullanımının hala oldukça düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

İşletmeler tablo ve raporlarını her ne kadar finansal durumları ile ilgili her türlü bilgiyi elde etmek için hazırladıklarını belirtse de sonuçların bu doğrultudan uzak olduğu aşikârdır. İşletme çalışan veya yöneticilerinin doğru olmayan bilgilere sahip olması ile finansal tablo ve raporlar işletmelerin her zaman gerçek finansal durumunu yansıtmayacak, karar alıcı yöneticilerin doğru karar almasını engelleyecek ve böylece işletme yönetimini zaman, maliyet, kalite ve verimlilik açısından olumsuz yönde etkileyecektir. Bu sebeple işletmelerde zamanlı ve doğru bilgiyi tedarik etmek, faaliyetlerin daha etkin ve verimli olmasını sağlamak, organizasyona değer katmak için iyi tasarlanmış bir muhasebe bilgi sisteminin varlığı şarttır. Her ne kadar muhasebe bilgi sistemine geçiş sürecinde bir takım maddi ve sosyal sorunlar söz konusu olsa da ilerleyen süreçte iyi dizayn edilmiş bir muhasebe bilgi sisteminin varlığı işletmede

maliyetleri düşürecek, kaliteyi yükseltecek, verimliliği arttıracak, karar almayı ve bilgi paylaşımını kolaylaştıracak böylece işletme faaliyetlerini iyileştirerek rekabet avantajı kazandıracaktır. Bu bağlamda, üniversiteler, KOSGEB, Ticaret ve Sanayi Odaları gibi kuruluşlar aracılığıyla işletme yöneticileri yönetim kararlarında muhasebe bilgi sistemini etkin bir biçimde kullanmaları konusunda daha fazla bilgilendirilmeli, işletme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde tüm işletme birimleri birbirleriyle bağlantılı olduğu için başta muhasebe birimi olmak üzere tüm işletme çalışanları muhasebe bilgi sistemini etkin olarak kullanmaları konusunda eğitilmeli, muhasebe bilgi sisteminin eksik yönleri varsa hemen tespit edilmeli ve karar almaya yardımcı olacak şekilde düzenlemeli gibi önerilerde bulunabiliriz.

KAYNAKÇA

- Acar, D. ve Dalgar, H., (2005), 'Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı', *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (23-40).
- Acar, D. ve Tetik, N., (2005), *Genel Muhasebe*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Ağca, A. - Alagöz, A. - Erdoğan, M. - Azaltun, M., (2013), 'Muhasebede Bilgi Yönetimi', *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, Ankara.
- Akar E. (2016), *İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Çanakkale İlinde Bir Araştırma*, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Akgün, A. İ. ve Kılıç, S., (2013), 'Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetiminin Etkinliği Üzerindeki Etkisi', *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C.20, S.2, (21-36).
- Akın, O. ve Onat, O. K., (2015), 'Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler: Demografik Farklılaşmalar Üzerine Bir Araştırma' *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, Y.8, S.15.
- Aksoy, A. - Aktepe, E. - Bingöl, D. - Üçok, T. - Ersoy, A. - Parlıtı, N. - Yalçın, K. - Aktepe, C. - Aydın, B. - Baş, M. - Saat, M. - Tolon, M. - Tanrıöven, C., (2011), 'Genel İşletmecilik', *Detay Yayıncılık*, Ankara.
- Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y., (2005), *Bilgi Çağı Bilgi Yönetimi ve Bilgi Sistemleri*, Çizgi Yayınevi, İstanbul.
- Alagöz, A. - Öge S. - Koçyiğit, N., (2013), 'Muhasebe Bilgi Sistemi ve Karar Destek Sistemleri İlişkisinin Yönetimsel Karar Alma Faaliyetlerine Etkisi', *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.30, (27-40).
- Altınöz M. (2008), 'Ofis Otomasyon Sistemlerinin Bireysel Performans Üzerine Etkisi', *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.20 (51-63).
- Anameriç H. (2005), 'Yönetim Bilgi Sistemlerinin Yönetim Fonksiyonları Üzerine Etkisi', *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.2 S.45 (25-43).

- Atmaca, M. ve Akar, E., (2016), 'İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Çanakkale İlinde Bir Araştırma', *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, C.11, S.1, (146-164).
- Aytekin, A. - Erdoğan, Y. - Kavalcı, K. (2016), 'Yeni Bir İş Modeli: Muhasebe Alanında Bulut Bilişim', *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı*, (46-62).
- Bekçi, İ. ve Ömürbek, V., (2007), 'Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Bilgi Sistemi Uygulamalarına Etkisi ve Konya Gıda Sektörü Üzerine Bir Araştırma' *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C.56, S.2.
- Boztaş, M. ve Özmızrak, M. (2012), 'Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Yazılımları Kurulum ve Kullanım Sürecinin Bilgi Yönetimi Kavramıyla Etkileşimi', *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, Y.11, S.21, (65-79).
- Bölükoğlu, İ. ve Birgili, E., (1992), 'Finansal Bilgi Sisteminin Modern İşletme Yönetimindeki Rolü ve Önemi', *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C.7, S.1, (63-75).
- Canbaz S. (2014), *KOBİ'lerde Stratejik Planlama ve Karar Alma Sürecinde Yönetim Bilgi Sistemlerinin Rolü ve Önemi: Edirne'de Bir Araştırma*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Edirne.
- Canbaz, S. ve Yıldız, E., (2014), 'İşletmelerde Stratejik Planlama ve Karar Alma Sürecinde Yönetim Bilgi Sistemlerine İlişkin Bir Araştırma', *Akademik Bakış Dergisi*, S.44.
- Canbek, G. ve Sağıroğlu Ş., (2006), 'Bilgi, Bilgi Güvenliği ve Süreçleri Üzerine Bir İnceleme', *Ankara G Üniversitesi Politeknik Dergisi*, C.9, S.3.
- Canbolat N. (2006), *İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi: Kcetas Örneği*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Cemalcılar, Ö. ve Erdoğan, N., (2000), *Genel Muhasebe*, Beta Yayınları, Ankara.

- Ceran, Y. ve Bezirci, M., (2011), 'Pazarlama Bilgi Sistemi-Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisine Stratejik Bir Yaklaşım: Stratejik Pazarlama Muhasebesi', *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.26.
- Daft, R. L., (2010), *Management*, Ninth Edition, South-Western, USA.
- Dalgar, H. - Tekşen, Ö. - Tugay, O., (2014), 'Üretim İşletmelerinde Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımının İncelenmesi: Batı Akdeniz Bölgesi Araştırması', *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, S.41, (49-67).
- Daoud, H. ve Triki M. (2013), 'Accounting Information Systems in an ERP Environment and Tunisian Firm Performance', *The International Journal of Dijital Accounting Research*, Vol.13, (1-35).
- Demir B. (2010), 'Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Kalitesi', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.48, (142-153).
- Demir, Ö. ve Gül, M., (2015), 'Üretim Yapan KOBİ'lerde Karar Sürecine Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkileri: TRB1 Bölgesinde Yapılan Bir Araştırma', *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.25, S.2, (171-191).
- Demir, V. ve Bahadır, O., (2006), 'Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Sistemlerinin Maliyetlere ve İşletme Performansına Etkileri', *MÖDAV*, C.8, S.3, (57-70).
- Dinç, E. ve Abdioğlu, H., (2009), 'İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi:İMKB-100 Şirketleri Üzerinde Ampirik Bir Araştırma', *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.12, S.21, (157-184).
- Dinç, E. ve Varıcı, İ., (2008), 'Muhasebe Bilgi Sisteminden Kurumsallaşma Düzeyine Etkisi: Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma', *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C.X, S.I.
- Dinçer, Ö. ve Fidan, Y., (2010), *İşletme Yönetimine Giriş*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Durna, U. ve Demirel Y., (2008), 'Bilgi Yönetiminde Bilgiyi Anlamak', *Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C.30, S.137.
- Eleren, E. (2008), *Tedarik Zinciri ve Lojistik Yönetimi*, Gazi Kitabevi, Ankara.

- Erdamar, C., (1982), *Muhasebe Bilgileri ve İşletme Kararları Teori ve Uygulama*, Eko-Bil Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, M., (2013), ‘Muhasebe Yazılımları’, Edt. Adnan Sevim, *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Eren, E., (2001), *Yönetim ve Organizasyon, Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Gökdeniz Ü. (2005), ‘İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım’, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.27.
- Göl M. (1999), ‘Stratejik Karar Alma Ortamında Üst Yönetim Bilgi Sistemi ve Uzman Sistemler’, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.3.
- Grande, E. U. - Estébanez, R. P. - Colomina, C. M. (2011), ‘The Impact of Accounting Information Systems (AIS) on Performance Measures: Empirical Evidence in Spanish SMEs1’, *The International Journal of Digital Accounting Research*, Vol.11, (25-43).
- Gupta B. (2013), ‘Human Resource Information System (HRIS): Important Element of Current Scenario’ *IOSR Journal of Business and Management*, Vol.13, Issue.6, (41-46).
- Gümüştekin G. E. (2004), ‘İşletmelerde Yönetim Bilişim Sistemleri’, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C.11, S.1, (125-141).
- Güney A. (2012), ‘Performans Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sistemi’, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, C.4, S.2.
- Güney A. (2013), ‘Yönetim Anlayışında Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri’, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, C.2, S.3, No.33.
- Güney, S. ve Özyiğit, H., (2015), ‘Muhasebedeki Verilerin Yönetimde Kullanılması ve Elektronik Muhasebe Verilerinin Yönetim Kararlarına Etkisi’, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.14, S.53, (279-297).
- Horngren, C. T. ve Harrison, W. T., (2007), *Accounting*, New Jersey: Pearson Education Inc., Sixth Edition.

- Hicks, R. C. - Dattero R. - Galup, S. D., (2006), 'The Five-Tier Knowledge Management Hierarchy', *Journal Of Knowledge Management*, Vol.10, No.1.
- İmrek, M. K., (2003), *Yöneticiler İçin Karar Verme Teknikleri*, Beta Yayınları, İstanbul.
- İslamoğlu, A. H., (2008), *Pazarlama Yönetimi*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Kaderli, Y. ve Köroğlu, Ç., (2014), 'İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemi İle Kurumsal Yönetim Anlayışı Arasındaki İlişki', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.63.
- Kalaycı, Ş., (2010), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kalmış, H. ve Dalgın, B., (2010), 'Muhasebe Bilgilerinin Karar Almada Kullanımının Önemi ve Çanakkale'de Faaliyet Gösteren Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.46.
- Karakaya, M., (1994), *Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojileri*, Ankara.
- Kaygusuzoğlu, M. ve Uluyol, O., (2011), 'İşletme Yöneticilerinin Muhasebe Bilgilerini Kullanım Düzeyinin Araştırılması ve Adıyaman Uygulaması', *Yönetim Bilimleri Dergisi*, (9:2).
- Kefe İ. (2013), '6102 Sayılı TTK'nın Muhasebe Bilgi Sistemi Uygulamalarına Getirdiği Düzenlemeler', *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, C.1, S.1.
- Kısakürek, M. ve Pekcan, A., (2005), 'Muhasebenin Ürettiği Bilgiye Farklı Açılardan Bakışlar', *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.6, S.2.
- Koçel, T., (2010), *İşletme Yöneticiliği*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Koçoğlu E. (2010), *İşletmelerde Yöneticilerin Karar Verme Süreci ve Bu Süreçte Bilişim Sistemlerinin Kullanımı: Ankara İli Örneği*, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Laudon, K. C. ve Laudon, J. P., (2006), *Yönetim Bilgi Sistemleri*, (Çeviren: Naralan A.), New Jersey: Pearson Education Inc.
- Malone D. (2002), 'Knowledge Management: A Model for Organizational Learning', *International Journal of Accounting Information Systems*, 3, (111-123).

- Mirze, S. K. (2010), *İşletme*, Literatür Yayınları, İstanbul.
- Mizrahi R. (2011), 'KOBİ'lerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkin Kullanımı Üzerine Bir Araştırma', *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, C.3, S.2.
- Murthy, U. S. ve Wiggins, C. E., (1999), 'A Perspective on Accounting Information Systems Research', *Journal of Information Systems*, Vol.13, No.1, (3-6).
- Nabizadeh, S. M. ve Omrani, S. A. (2014), 'Effective Factors on Accounting Information System Alignment; a Step towards Organizational Performance Improvement', *International Journal of Scientific and Research Publications*, Vol.4, No.9.
- Otlu, F. ve Demir, Ö., (2005), 'Stratejik Karar Verme Açısından Maliyet Sistemleri', *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.15, S.1, (155-170).
- Öğüt, A., (2003), *Bilgi Çağında Yönetim*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Ömürbek V. (2003), *Kurumsal Kaynak Planlamasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Rolü: Gıda Sektöründe Uygulama*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Isparta.
- Öz Y. (2016), 'Bulut Bilişim (Cloud Computing) ve Muhasebe', *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C.7, S.13, (63-79).
- Özçelik H. (2010), *Muhasebe Bilgi Sistemlerince Üretilen Bilgilerin Kalitesini Etkileyen Kritik Başarı Faktörleri: İMKB'de Bir Araştırma*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Isparta.
- Özevren, M., (2009), *İşletme Yönetimi*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Özgen, Y. ve Yalçın, A., (1992), 'İşletmelerde Yönetim Bilişim Sistemi ve Yönetim Kararlarında Kullanılması', *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C.X, S.1-2.
- Özkan, A. - Koç, F. Ö. - Çidem, İ., (2013), 'Hastanelerde Muhasebe Bilgi Sistemi Etkinliği: İç Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Hastaneler Üzerinde Bir Araştırma', *Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, C.13, S.26.

- Özti A., (1998), *Finansal Yönetim*, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü 7.Baskı Yayın No.65.
- Parlakkaya, R. ve Tekin, A., (2002), ‘Tümleşik Bilgi Sistemleri ve Muhasebe Bilgi Sistemi’, *I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, (675-684).
- Polat N. (2009), ‘Yönetim Bilgi Sistemi ve Sayıştay’da Yürütülen Çalışmalar’, *Sayıştay Dergisi*, S.65, (187-198).
- Salehi, M. - Rostami, V. - Mogadam, A. (2010), ‘Usefulness of Accounting Information System in Emerging Economy: Empirical Evidence of Iran’ *International Journal of Economics and Finance*, Vol.2, No.2.
- Savsar C. (2005), *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (Kobiler) Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi, Çorum İlindeki KOBİ’lerde Tanımlayıcı Bir Araştırma*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Sevilengül, O., (1997), *Genel Muhasebe*, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Sevim, Ş., (2003), *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Dumlupınar Üniversitesi Yayınları, Kütahya.
- Sevim, Ş. - Çetinoğlu, T. - Kurnaz, N. (2006), ‘Muhasebe Sistemlerine Bilgi Teknolojileri Hizmet Desteği Sağlayan Bilgisayar Firmalarının Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi Üzerine Ampirik Bir Araştırma’, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.32.
- Knezeviç, S. Stankoviç A. ve Tepavac R., (2012), ‘Accounting Information Systems as a Platform for Business and Financial Decision Making in the Company’, *Management Journal for Theory and Practice Managment*, S.65, (63-69).
- Sürmeli, F. - Erdoğan, M. - Erdoğan, N. - Banar, K. - Kaya, E. - Sevim, A., (1998), ‘Muhasebe Bilgi Sistemi’, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Sürmeli, F. - Erdoğan, M. - Erdoğan, N. - Banar, K. - Kaya, E. - Sevim, A., (2007), *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Şahin, M., (2004), *Yönetim Bilgi Sistemi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

- Şaklak, Ö. ve Buran, Y., (2010), 'Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ) Muhasebe Bilgi Sisteminin Önemi', *Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu*, Düzce.
- Şimşek, Ş. ve Çelik, A., (2011), *Genel İşletme*, Eğitim Akademi Yayınları, Konya.
- Tahirov A. (2009), 'Bilgisayar Destekli Bilgi Sistemleri', *Journal of Qafqaz University*, S.27.
- Tarigan, J. - Devie - Putri, F. E. (2015), 'The Usage of Accounting Information System in Hotel and Restaurant Management: An Evidence from Indonesia', *Journal of Applied Business and Economics*, Vol.17, No.4.
- Tekşen Ö. ve Kalkan, Y., (2012), 'Yönetim Kararlarında Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkisi: Batı Akdeniz Bölgesi'nde Faaliyette Bulunan Mermer İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma', *MÖDAV* (127-142).
- Toth Z. (2012), 'The Current Role of Accounting Information Systems', *Club of Economics in Miskolc*, Vol.8, No.1, (91-95).
- Uşul, H. ve Bekçi, İ., (2001), 'Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Bilgi Sisteminin Sermaye Piyasasında Etkinliğinin Analizi', *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.2, S.1.
- Ürper, Y. ve Besler, S., (2013), *İşletme Fonksiyonları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Varıcı İ. (2007), *Muhasebe Bilgi Sisteminin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi: Orta ve Doğu Karadeniz'deki Kobi'ler Üzerine Bir Uygulama*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Yavuz H. (2014), *Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetim Kararları Üzerinde Etkileri: Bartın İlindeki Kobi'ler Üzerinde Bir Araştırma*, Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bartın.
- Yayla, H. E. (2006), *Güç ve Yetki İlişkilerinin Muhasebe Bilgisi Kararları Üzerindeki Etkisi: Türkiye'deki Özel Hastaneler Üzerine Yapısal Bir Model Önerisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

- Yazıcı N. (2010), 'Bir Bilgi Sistemi Olarak Muhasebenin KOBİ'lerin Yönetim Kararlarına Etkisi: Erzurum Araştırması', *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.47.
- Yeniçeri, Ö. ve İnce, M., (2005), *Bilgi Yönetim Stratejileri ve Girişimcilik*, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Yıllancı M. (2001), 'Muhasebe Bilgi Sistemi İç Kontrol ve Verimlilik Üçgeni', *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, C.3, S.3.
- Yıllancı, M. ve Yıldız, B., (1999), *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Yıldız M. S. (2008), 'Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ) Bilgi Teknolojilerinin Kullanım Düzeyi ve Bilgi Teknolojilerinin Firmalar Üzerindeki Etkileri', *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.7, S.25, (212-239).
- Yılmaz, B. Şahin, İ. E. ve Güler, E., (2005), 'Bilgi Çağında Entelektüel Sermaye Anlayışının Muhasebe Bilgi Sistemi Açısından Değerlendirilmesi', *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, C.8, S.1-2, (91-100).
- Yılmaz F. Ö. (2015), 'Kurumsal Yönetim ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu Açısından Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletmelerdeki Rolü', *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.8, S.39, (1011-1018).
- Yüksel, H. (2012), 'Bulut Bilişim El Kitabı' <http://yukseis.wordpress.com> (20.07.2017).
www.spssanalizi.com.tr. (06.01.2017).

EKLER

EK 1. Anket Formu

Sayın Yetkili,

Bu anket çalışması Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi kapsamında hazırlanan “*Muhasebe Bilgi Sisteminden Elde Edilen Bilgilerin İşletme Yönetim Kararları Üzerine Etkileri: Batı Akdeniz Organize Sanayi Bölgeleri Üzerinde Bir Araştırma*” başlıklı tez konusunun uygulama kısmına yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu anket çalışması ile Muhasebe Bilgi Sisteminin, İşletme Yönetim Kararlarına etkileri tespit edilmeye çalışılmaktadır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar amaca yönelik sonuçlara ulaşmamızda en büyük yardımcımız olacak ve çalışmadan elde edilecek veriler hiçbir kişi ya da kuruluşla paylaşılmayacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Emine Dilek ESER

BÖLÜM I: KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz.

Bay Bayan

2. Yaşınız.

20-30 31-40 41-50 51 ve üzeri

3. Öğrenim durumunuz.

İlköğretim Lise Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

4. İşletmedeki göreviniz.

İşletme Sahibi Genel Müdür Genel Müdür Yardımcısı
 Mali İşler Müdürü Muhasebe Müdürü Diğer

5. Mesleki deneyiminiz kaç yıldır?

1 yıldan az 1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 21 yıl ve üzeri

BÖLÜM II: İŞLETMEYE İLİŞKİN BİLGİLER

6. İşletmenizin hukuki yapısı nedir?

Şahıs İşletmesi Limited Şirket Anonim Şirket Diğer

7. İşletmeniz hangi alanda faaliyet göstermektedir?

Plastik İnşaat Maden Metal/Makine Otomotiv Elektrik/Elektronik
 Tekstil Gıda Tütün Ağaç/Orman Kimya/İlaç Diğer.....

8. İşletmeniz kaç yıldır faaliyet göstermektedir?

1 yıldan az 1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 21 yıl ve üzeri

9. İşletmenizde çalışan kişi sayısı hangi aralıktadır?

- 1-9 kişi 10-49 kişi 50-249 kişi 250 ve üzeri

10. İşletmenizin yıllık net satış hâsılatı hangi aralıktadır?

- 0 - 1.000.000 TL arası 1.000.001 TL - 8.000.000 TL arası

- 8.000.001 TL - 40.000.000 TL arası 40.000.001 TL ve üzeri

11. İşletmenizde muhasebe işlerinin takibi nerede yapılmaktadır?

- Tamamen işletmemiz bünyesinde yapılmaktadır.
- İşletmemiz dışında bulunan, bağımsız bir muhasebe bürosunda yapılmaktadır.
- Bir kısmı işletmemizde, bir kısmı da bağımsız muhasebe bürosunda yapılmaktadır.

12. Muhasebe bölümüyle ilgili işlemlerde yönetimin tutumu nedir?

- Yetki ve sorumluluk tamamıyla sahip ve ortaklara aittir.
- Yetki ve sorumluluk tamamıyla muhasebe sorumlusuna aittir.
- Yetki ve sorumluluk kısmen muhasebe sorumlusuna aittir.

13. İşletmenizde muhasebe kayıtlarının niçin tutulduğunu düşünüyorsunuz?

- Sadece vergisel yükümlülükler için.
- İşletmenin mali durumu ile ilgili her türlü bilgiyi elde etmek için.

BÖLÜM III: MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YAPISI

Muhasebe Bilgi Sisteminin yapısına yönelik aşağıdaki tabloda yer alan ifadeleri size uygun şekilde değerlendiriniz. (1:Hiçbir Zaman, 2:Nadiren, 3:Ara Sıra, 4:Genellikle, 5:Her Zaman)

14. Muhasebe bilgisine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	1	2	3	4	5
15. Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	1	2	3	4	5
16. Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.	1	2	3	4	5
17. Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	1	2	3	4	5
18. Müşteri ve satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	1	2	3	4	5
19. Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	1	2	3	4	5
20. Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	1	2	3	4	5
21. Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyacını karşılamaktadır.	1	2	3	4	5
22. Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır.	1	2	3	4	5
23. Muhasebe personeli muhasebe programını etkin olarak kullanabilmektedir.	1	2	3	4	5
24. Muhasebe kayıtlarının denetimi yetkili kişilerce takip edilmektedir.	1	2	3	4	5

BÖLÜM IV: İŞLETME YÖNETİMİNİN ALDIĞI KARARLAR

İşletme yönetiminin aldığı kararlarda Muhasebe Bilgi Sisteminden yararlanma durumunu değerlendiriniz. (1:Hiçbir Zaman, 2:Nadiren, 3:Ara Sıra, 4:Genellikle, 5:Her Zaman)

25. Fiyat belirleme kararlarında (İndirim, kampanya vs.) etkilidir.	1	2	3	4	5
26. Pazarlama ve Satış Stratejileri geliştirmede etkilidir.	1	2	3	4	5
27. İşletmenin yapacağı yatırım kararlarında etkilidir.	1	2	3	4	5
28. Tedarikçilerin tespitinde ve satın alma kararlarında etkilidir.	1	2	3	4	5
29. İşletmenin genel yönetim kararlarında etkilidir.	1	2	3	4	5
30. Finansman ihtiyacının belirlenmesi ve kararların verilmesinde etkilidir.	1	2	3	4	5
31. İşletmenin reklam ve tanıtımı ile ilgili kararlarının verilmesinde etkilidir.	1	2	3	4	5
32. İstihdam edilecek personelin sayısının belirlenmesinde etkilidir.	1	2	3	4	5
33. Personele ödenecek ücret politikasının belirlenmesinde etkilidir.	1	2	3	4	5
34. Araştırma-Geliştirme için ayrılacak bütçenin belirlenmesinde etkilidir.	1	2	3	4	5
35. Makine, Teçhizat ve Demirbaş yenileme kararlarında etkilidir.	1	2	3	4	5

BÖLÜM V: İŞLETMEDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ KULLANMA NEDENLERİ

İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemi kullanma nedenlerinin, işletmenizce önem derecelerini belirtiniz. (1:Çok Önemsiz, 2:Önemsiz, 3:Farketmez, 4:Önemli, 5:Çok Önemli)

36. Maliyetlerini (iletişim, satış, stok vs. maliyetleri) azaltmak.	1	2	3	4	5
37. Rekabet gücünü yükseltmek.	1	2	3	4	5
38. Tedarikçilerle ve yan sanayilerle olan ilişkilerini geliştirmek.	1	2	3	4	5
39. Satışlarını arttırmak.	1	2	3	4	5
40. Raporların sunduğu bilgilerin niteliğini arttırmak.	1	2	3	4	5
41. Dünya pazarına açılmak.	1	2	3	4	5
42. Daha hızlı ürün ve hizmet geliştirmesini sağlamak.	1	2	3	4	5
43. Personel tasarrufu sağlamak.	1	2	3	4	5
44. Raporların hazırlık zamanından tasarruf sağlamak.	1	2	3	4	5
45. Müşteri taleplerini daha hızlı ve kolay karşılamak.	1	2	3	4	5
46. İşletme içi ve işletme dışı bilgi ve teknoloji paylaşımını sağlamak.	1	2	3	4	5
47. Yönetime zamanında bilgi sunarak karar almada etkinlik sağlamak.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı: Emine Dilek ESER
 Doğum Yeri: Burdur
 Medeni Hali: Bekâr

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF-İşletme (2008-2012)
 Yüksek Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi SBE-İşletme (2013-2017)

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi

İngilizce: Başlangıç

İş Deneyimi

1. Ümitaş Plastik Kimya Kâğıt San. Ve Tic. A.Ş. Muhasebe Denetim Elemanı (2013-2014)
2. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu Serbest Öğretim Görevlisi (Eylül 2014-Ocak 2016)
3. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Hikmet Tolunay Meslek Yüksekokulu Serbest Öğretim Görevlisi (Şubat 2016-Şubat 2017)

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:

1. Onat, O. K. Akın, O. Eser, E. D. (2014), *İşletmelerde Risk Kavramı Farkındalığı: Organize Sanayi Bölgesinde Bir Araştırma*, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Cilt:5, Sayı:11.
2. Akın, O. Eser, E. D. (2014), *İşletme Sermayesi Yönetimi: Mermer İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16: 27, (45-55).
3. Akın, O. Onat, O. K. Eser, E. D. Dalgıç, R. (2015), *Kobilerin Alacak Yönetimi Politikalarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Burdur, Isparta ve Bucak Organize Sanayi Bölgelerinde Bir Uygulama*, Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, C.20, S.4, (285-304).